

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtionavustuslakia ja valtiokonttorista annettua lakia. Valtionavustuslakiin lisättäisiin säännökset, jotka koskevat valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja. Tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut sisältäisivät kaikille valtionapuviranomaisille ja lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville tarkoitettuna palveluna valtionavustusten yhtenäisen sähköisen käsittelyn ja hallinnoinnin palvelut. Lisäksi ne sisältäisivät laajemmin eri intressiryhmien käyttöön tarkoitetut valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin sekä valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelut. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien velvoitteista valtionavustustoimintaa koskevien tietojen toimittamisessa ja tallentamisessa, henkilötietojen käsittelystä sekä tietovarantoon tallennettavien tietojen ja asiakirjojen säilytyksestä ja arkistoinnista.

Esityksen tavoitteena on edistää hyvää ja avointa hallintoa sekä valtionavustustoiminnassa syntyvän tiedon saatavuutta ja käyttöä, avustuspäätösten avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta, valtionavustusten tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä vähentää avustusten päällekkäisyyttä. Yleisenä tavoitteena on edelleen lisätä valtionavustustoiminnan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä, yhdenmukaistaa valtionavustuskäytäntöjä, vahvistaa toiminnan strategista ohjausta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä tukea valtionavustusten aseman selkeyttämistä politiikkaohjauksen välineenä.

Esityksen mukaan Valtiokonttori vastaisi valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen hallinnoinnista ja ylläpidosta, eräistä tähän liittyvistä tiedonhallintaa koskevista tehtävistä sekä valtionavustustoimintaa koskevista analysointi- ja raportointipalveluista valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Valtiokonttori vastaisi myös digitalisoituun valtionavustusprosessiin liittyvästä palvelutuotannosta. Valtiokonttorin uusia lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset lisättäisiin valtiokonttorista annettuun lakiin. Valtiovarainministeriö johtaisi valtionavustustoiminnan strategista, hallinnollista ja lainsäädännöllistä kehittämistä sekä koordinoisi yhteistyötä valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien kanssa. Tarkoituksena on, ettei ministeriöiden ja valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien nykyinen toimivalta hallinnonalansa valtionavustusten sisällöllisessä ohjauksessa muutu.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Tietojohtamisen kehittäminen valtionhallinnossa	5
2.2 Valtionavustuksia koskeva lainsäädäntö	5
2.3 Valtiokonttorin asemaa ja tehtäviä koskevat säännökset	9
2.4 Tiedonhallinta, salassapitovelvoitteet, tietojen säilytys ja arkistointi	9
2.5 Henkilötietojen käsittely ja tietosuojat	13
2.6 Valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestäminen	14
3 Tavoitteet	16
3.1 Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen yleiset tavoitteet	16
3.2 Valtionavustustoiminnan vaikutusten arvioinnin kehittäminen	16
3.3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen yhteistyössä avustusten hakijoiden kanssa ..	17
3.4 Lainsäädännölliset kehittämistavoitteet	18
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	19
4.1 Keskeiset ehdotukset	19
4.1.1 Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen soveltamisala, sisältö ja ylläpito.....	19
4.1.2 Tiedonhallinta ja salassapitovelvoitteet	25
4.1.3 Henkilötietojen käsittely	27
4.1.4 Tietojen ja asiakirjojen säilytys ja arkistointi.....	29
4.1.5 Rahoitus	30
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	31
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	31
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	33
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	33
4.2.3.1 Valtionavustustoiminnan kehittämisen vaikutukset.....	33
4.2.3.2 Vaikutukset valtionavustuksen saajia koskevien tietojen julkaisemiseen.....	37
4.2.4 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset	38
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	39
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	39
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	40
5.2.1 Ruotsi	40
5.2.2 Norja.....	41
5.2.3 Tanska	43
5.2.4 Viro	44
5.2.5 Hollanti.....	44
6 Lausuntopalaute.....	45
6.1 Lausuntokierroksen lausuntopalaute.....	45
6.2 Keskeiset lausuntopalauteen perusteella tehtyt ja muut jatkovalmistelussa tehdyt muutokset	46

7 Säännöskohtaiset perustelut	48
7.1 Valtionavustuslaki	48
7.2 Laki valtiokonttorista	57
8 Lakia alemman asteinen sääntely	60
9 Voimaantulo	60
10 Toimeenpano ja seuranta	61
11 Suhde muihin esityksiin ja valtionavustustoimintaa säänteleviin erityislakeihin	62
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä ja valtionavustuslain suhde valtionavustustoimintaa säänteleviin erityislakeihin	62
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	63
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	64
LAKIEHDOTUKSET	71
1. Laki valtionavustuslain muuttamisesta	71
2. Laki valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta	74
LIITTEET	76
RINNAKKAISTEKSTIT	76
1. Laki valtionavustuslain muuttamisesta	76
2. Laki valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta	80
ASETUSLUONNOS	84
Valtioneuvoston asetus valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavista vähimmäistiedoista sekä valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavista tiedoista	84

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Valtiovarainministeriö asetti 8.3.2019 koko valtionhallinnon valtionavustustoimintaa koskevan kehittämishankkeen, jossa digitalisoidaan valtionavustusprosessi. Hankkeen tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta, tehokkuutta, yhdenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä kehittämällä koko valtionhallinnon kattava digitalisoitu valtionavustusprosessi, joka sisältää asiakaslähtöisen yhtenäisen toimintamallin ja sitä tukevat verkkopalvelut.

Uudistuksella edistetään hyvää ja avointa hallintoa, valtionavustustoiminnassa syntyvän tiedon saatavuutta ja käyttöä, varmistetaan avustuspäätösten avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta, vähennetään avustusten päällekkäisyyttä sekä parannetaan avustusten tarkoituksenmukaista kohdentumista, strategista ohjausta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tarkoituksena on myös tukea valtionavustusten aseman selkeyttämistä politiikkaohjauksen välineenä. Tästä syystä hankkeessa pyritään edistämään valtionhallinnon eri valtionapuviranomaisten yhteistyötä ja löytämään eri vaihtoehtoja valtioavustusrahoituksen aiempaa selkeämmäksi kuvaamiseksi. Tarkoituksena on, ettei ministeriöiden nykyinen toimivalta sektorinsa valtionavustusasioissa muutu.

Valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi edistetään tiedon laaja-alaista hyödyntämistä toiminnan johtamisessa sekä monialaista yhteistyötä valtionavustusten hakijoiden ja valtionapuviranomaisten kanssa. Tavoitteena on myös parantaa toiminnan tuottavuutta asiakaslähtöisen yhtenäisen toimintamallin ja verkkopalvelujen avulla, jolloin avustusprosessiin sitoutuvan hallintotyön määrä ja avustusten hakijoiden hallinnollinen taakka vähenevät.

Hankkeen tehtävänä on muun ohella laatia valtionavustustoiminnan yhteinen kokonaisarkkitehtuuri, jota voidaan tarkentaa viranomaiskohtaisilla erityispiirteillä. Tehtävänä on myös päättää valtionavustusprosessin digitalisoinnin yhteisten ratkaisujen laajuus, toteutusmalli ja hallintamalli, jossa kuvataan omistajuus sekä ohjaus- ja ylläpitovastuut. Hankkeen vastuulla on edelleen toteuttaa kuvattujen tehtävien edellyttämät yhteiset palvelut ja ratkaisut. Hankkeen toimikausi kestää vuoden 2023 loppuun.

1.2 Valmistelu

Koko valtionhallintoa koskevan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen omistaa ja sen ohjauksesta vastaa valtiovarainministeriö. Hankkeella on ohjausryhmä, joka koostuu ministeriöiden edustajista. Ohjausryhmä on asettanut eri asiakokonaisuuksien valmistelua varten jaostoja. Hankkeen edellyttämää valtionavustussäädösten läpikäyntiä sekä säädösvalmistelua varten on asetettu lainsäädäntöjaosto. Hankkeen toteutusta tukee ja sen laatua varmistaa seurantaryhmä, johon on kutsuttu avustuksia jakavien virastojen, avustusten hakijoiden sekä muiden vastaavien asiantuntijatahojen edustajia. Hankkeen työstä vastaa hanketoimisto, jota johtaa valtiovarainministeriön nimeämä hankejohtaja.

Lakiehdotukset on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhdessä Valtiokonttorin kanssa. Valmistelua on käytännössä tehty erityisesti valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen ohjausryhmän alla toimivassa lainsäädäntöjaostossa, jossa ovat olleet edustettuina myös eräiden valtioavustuslainsäädännön kannalta keskeisten ministeriöiden asiantuntijat. Asian valmistelussa on oltu yhteydessä Kansallisarkistoon ja Tietosuojavaltuutetun toimistoon.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Tietojohdamisen kehittäminen valtionhallinnossa

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Suomi” hallitus sitoutuu tietopohjaiseen politiikkaan. Hallitusohjelmassa julkisen tiedon avoimuudesta tehdään koko tietopolitiikan kantava periaate. Tällä lakiehdotuksella edistetään osaltaan hallitusohjelmassa mainittua tietopohjaista valmistelua ja päätöksentekoa sekä tämän edellyttämää johtamista (Hallituksen toimintasuunnitelma, valtioneuvoston julkaisuja 2019:27, sivu 46). Samalla tuetaan julkisen tiedon avoimuutta luomalla edellytyksiä hallinnon tietojen laajempaan sisäiseen hyödyntämiseen osana tietopohjaista päätöksentekoa.

Tietojohdaminen on johtamisen osa-alue, jolla pyritään lisäämään organisaation kykyä luoda arvoa tiedolla ja osaamisella. Valtionhallinnossa tietojohdamisella tavoitellaan tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä valmistelussa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa niin valtioneuvostossa kuin sen alaisessa hallinnossakin. Tietojohdamisella voidaan parantaa toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Tämä edellyttää osaamisen vahvistamista, toimintatapojen uudistamista ja tietovarantojen avaamista laajempaan käyttöön hallinnon sisällä.

Tällä hetkellä tietoa käytetään virastoissa ja laitoksissa pääasiassa tietyn tehtävän tai tietyn toimialan, kuten talous- ja henkilöstöhallinnon, asioiden hoitamiseksi. Uusia ratkaisuja ja lisäarvoa syntyisi yhdistämällä erillisiä tietolähteitä ja tietoja eri hallinnonalojen välillä. Tietojen keräämisestä ja säilyttämisestä tulisi siirtyä tietojen käyttämiseen myös toiminnan kehittämisen, ohjauksen ja johtamisen tukena. Uudet teknologiat ja digitalisaatio tarjoavat aiempaa parempia ja tehokkaampia ratkaisuja tietojen käsittelyyn. Tätä tukee myös uusi tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö.

Myös julkisen hallinnon uudistamisen strategian tavoitteena on digitalisaatio ja tietoperustaisuus vaikutuksineen, kuten tiedon hyödyntäminen ja tarjoaminen ennakoivasti ja monipuolisesti. Valtionavustustoiminnan kehittäminen ja digitalisointi toteuttaa laajasti julkisen hallinnon strategian toimintalinjauksia. Julkisen hallinnon strategia ohjaa ja vahvistaa koko julkisen hallinnon uudistamista 2020-luvulla. Toimiva julkinen hallinto on keskeinen osa toimivaa demokratiaa ja hyvinvointiyhteiskuntaa. Strategiassa kuvattu hallinnon yhtenäinen ja määrätietoinen uudistaminen sujuvoittaa arjen palveluita, turvaa oikeusvarmuuden yhteiskunnassa ja luo uusia mahdollisuuksia yrityksille ja yhteisöille. Valtionavustushanke toteuttaa erityisesti julkisen hallinnon strategian toimintalinjausta yhtenäisesti ja yhdessä toimimisesta. Uudistuksessa edistetään sujuvaa yhteistyötä muun yhteiskunnan kanssa sekä järjestetään palvelut ihmislähtöisesti ja monimuotoisesti.

2.2 Valtionavustuksia koskeva lainsäädäntö

Valtionavustuslaki (688/2001) on harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskeva yleislaki. Valtionavustuslaissa säädetään valtionavustuksen myöntämisen perusteista ja yleisistä edellytyksistä. Valtionavustuslaissa on myös säännökset valtionavustuksen myöntämisestä ja maksamisesta, valtionavustuksen käytöstä ja sen valvonnasta, valtionavustuksen palauttamisesta ja takaisinperinnästä sekä tietojensaannista ja tietojen luovuttamisesta.

Valtionavustuksella tarkoitetaan valtionavustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan tuenluonteista rahoitusta tietyn toiminnan tai hankkeen avustamiseksi. Valtionavustuslain 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan valtion talousarvion otetusta määrärahasta tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston varoista myönnettävään valtionavustukseen. Valtionavustuslain 1

§:n 3 momentin mukaan, jollei muussa laissa toisin säädetä, lakia sovelletaan myös valtionavustukseen, joka myönnetään käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Jos kuitenkin 2 momentissa tarkoitettun valtionavustuksen saajana on vieras valtio tai sen toimitusväline taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö, valtionavustukseen sovelletaan ainoastaan 5—8 §:ää sekä 11 §:n 5 momenttia. Valtionavustuksena ei valtionavustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan pidetä esimerkiksi lainan, takauksen, takuun tai verohelpotuksen muodossa myönnettävää taloudellista etuutta.

Valtionapuviranomaisella tarkoitetaan valtionavustuslain 4 §:n 1 kohdan mukaan sitä viranomaista, jonka tehtäviin kyseistä valtionavustusta koskevat asiat lainsäädännön nojalla kuuluvat. Eräissä valtionavustusjärjestelmiä koskevissa erityislaeissa avustusten myöntäminen on säädetty muussa kuin viranomaisasemassa olevan tehtäväksi ja avustusten hallinnointiin liittyvät merkittävää julkisen vallan käyttöä edellyttävät tehtävät on puolestaan säädetty erikseen määrätyn viranomaisen toimivaltaan kuuluviksi. Esimerkiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) 3 §:n nojalla Suomen elokuvasäätiö hoitaa valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä myöntäessään valtionavustuksia valtion varoista. Suomen elokuvasäätiön muu toiminta ei saa vaarantaa tämän julkisen hallintotohtävän hoitamista. Taiteen edistämiskeskus vastaa puolestaan lain 9 ja 10 §:n nojalla valtionavustusten maksatukseen keskeyttämiseen ja takaisinperintään liittyvistä viranomaispäätöksistä, joiden tekeminen sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Valtionavustuksen myöntämisen perusteista säädetään valtionavustuslain luvussa 2. Valtionavustus voidaan myöntää yleisavustuksena tai erityisavustuksena. Valtionavustuksen myöntämisen yleisistä edellytyksistä säädetään valtionavustuslain 7 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan valtionavustusta voidaan myöntää, jos 1) tarkoitus, johon valtionavustusta haetaan, on yhteiskunnallisesti hyväksyttävä, 2) valtionavustuksen myöntäminen on perusteltua valtionavustuksen käytölle asetettujen tavoitteiden kannalta, 3) valtionavustuksen myöntäminen on pidettävä tarpeellisenä valtionavustuksen hakijan saama muu julkinen tuki sekä valtionavustuksen kohteena olevan hankkeen tai toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja jos 4) valtionavustuksen myöntämisen ei arvioida aiheuttavan muita kuin vähäisiä kilpailua ja markkinoiden toimintaa vääristäviä vaikutuksia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Pykälän 2 momentissa säädetään valtionavustuksen myöntämisen erityisestä rajoituksesta tilanteissa, joissa valtionavustuksen hakija tai tämän edustaja on menetellyt laittoman työvoiman käytön estämiseen tarkoitettujen säännösten vastaisesti. Pykälän 3 momentissa säädetään puolestaan niin sanotun välittäjäorganin käytön mahdollisuudesta valtionavustuksia myönnettäessä. Valtionavustus voidaan myöntää saajalle sen omaan toimintaan tai hankkeeseen taikka käytettäväksi valtionavustuspäätöksen mukaista käyttötarkoitusta toteuttavan muun kuin saajan toiminnan tai hankkeen avustamiseen. Jos valtionavustus myönnetään käytettäväksi valtionavustuspäätöksen mukaista käyttötarkoitusta toteuttavan muun kuin saajan toiminnan tai hankkeen avustamiseen, valtionavustuksen saajan on tehtävä sopimus valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja niiden ehdoista toimintaa tai hanketta toteuttavan kanssa.

Valtionavustuksen myöntämisestä ja maksamisesta säädetään valtionavustuslain luvussa 3. Valtionavustuksen hakemisesta säädetään valtionavustuslain 9 §:ssä. Valtionavustusta haetaan kirjallisesti. Valtionapuviranomaisen tulee tiedottaa sopivalla tavalla mahdollisuudesta hakea valtionavustusta ja hakemismenettelyä sekä antaa tietoja valtionavustuksen myöntämisen yleisistä edellytyksistä ja valtionavustuksen ehdoista, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta.

Valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuudesta säädetään valtionavustuslain 10 §:ssä. Valtionavustuksen hakijan tulee hakemuksen yhteydessä antaa valtionapuviranomaiselle oikeat ja riittävät tiedot valtionavustuksen käyttötarkoituksesta sekä niistä muista seikoista, joita valtionapuviranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi.

Valtionavustuspäätöksen sisällöstä säädetään tarkemmin valtionavustuslain 11 §:ssä. Valtionapuviranomainen tekee valtionavustusta koskevassa asiassa kirjallisen päätöksen (*valtionavustuspäätös*).

Valtionavustuspäätöksestä, jolla valtionavustus myönnetään, tulee käydä ilmi ainakin valtionavustuksen saaja, käyttötarkoitus sekä määrä tai laskentaperuste. Valtionavustuspäätökseen voidaan ottaa 7 §:n 1 momentissa säädettyjen seikkojen toteutumisen varmistamiseksi välttämättömiä valtionavustuksen käyttämistä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Valtionavustuspäätöksestä, jolla valtionavustus myönnetään, tulee lisäksi käydä ilmi valtionavustuksen asianmukaisen käyttämisen sekä valtionavustuksen saajan oikeuksien ja velvollisuuksien selkeyden edellyttämällä tavalla valtionavustuksen kohteena olevan toiminnan tai hankkeen hyväksyttävät kustannukset, valtionavustuksen enimmäismäärä valtionavustuksen kohteena olevasta toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvista kokonaiskustannuksista, saajan valtionavustuksen kohteena olevasta toiminnasta tai hankkeesta saamien tulojen sekä saajan muiden tulojen vaikutus valtionavustuksen määrään ja käyttöön, valtionavustuksen käyttöaika sekä 13 §:n 2—4 momentissa tarkoitettut ehdot ja rajoitukset, saajan velvollisuus antaa selvitys valtionavustuksen käyttämisestä ja selvityksen ajankohta sekä muut valtionavustuksen myöntämisen ja maksamisen sekä käytön valvonnan perusteet.

Valtionavustuksen maksamisesta säädetään valtionavustuslain 12 §:ssä. Valtionavustus maksetaan valtionavustuksen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionapuviranomainen voi päättää, että valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys. Pykälän 4 momentin nojalla valtionavustuksen saajan tulee antaa valtionapuviranomaiselle valtionavustuksen maksamiseksi oikeat ja riittävät tiedot.

Valtionavustuksen käytöstä ja valvonnasta säädetään valtionavustuslain luvussa 4. Valtionavustus saadaan valtionavustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan käyttää ainoastaan valtionavustuspäätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Valtionavustuksen saajan on noudatettava valtionavustuspäätöksen otettuja ehtoja ja rajoituksia. Valtionavustuksen saajan tulee lain 14 §:n 1 momentin mukaan antaa valtionapuviranomaiselle valtionavustuspäätöksen ehtojen noudattamisen valvomiseksi oikeat ja riittävät tiedot. Pykälän 2 momentin mukaan valtionavustuksen saajan tulee viipymättä ilmoittaa valtionapuviranomaiselle valtionavustuksen käyttötarkoituksen toteutumiseen vaikuttavasta muutoksesta tai muusta valtionavustuksen käyttöön vaikuttavasta muutoksesta.

Valtionavustuksen palauttamisesta ja takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslain luvussa 5. Valtionavustuksen saajalla on yleinen velvoite palauttaa perusteetta, virheellisesti tai liikaa saamansa valtionavustus tai sen osa. Valtionavustuksen saajan velvollisuutena on lisäksi valtionavustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan palauttaa valtionavustus tai sen osa, jos sitä ei voida käyttää valtionavustuksen käyttötarkoituksen mukaisesti. Jos palautettava määrä on enintään 100 euroa, se saadaan jättää palauttamatta.

Valtionapuviranomaisen velvollisuudesta valtionavustuksen takaisinperintään säädetään valtionavustuslain 21 §:ssä. Sen mukaan valtionapuviranomaisella on velvollisuus periä takaisin maksettu valtionavustus ja lopettaa valtionavustuksen maksaminen, jos valtionavustuksen saaja on toiminut valtionavustusta hakiessaan tai sitä käyttäessään olennaisesti virheellisellä tai vilpillisellä tavalla. Valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslain 22 §:ssä. Sen mukaan valtionapuviranomainen voi päättää valtionavustuksen harkinnanvaraisesta takaisinperinnästä valtionavustuksen oikean käyttötarkoituksen toteuttamisen kannalta olennaisissa virheissä. Harkinnanvarainen takaisinperintä on mahdollista lisäksi sil-

loin, kun valtionavustuksella tuettu toiminta lopetetaan tai siirretään toiselle taikka valtionavustuksella tuettu omaisuus myydään tai se tuhoutuu. Harkinnanvarainen takaisinperintä tulee kyseeseen myös eräissä muutostilanteissa, jotka horjuttavat valtionavustuksen saajan mahdollisuuksia täyttää valtionavustuksen asianmukaista käyttöä koskevat edellytykset.

Valtionavustuslain 24 §:n mukaan valtionavustuksen saajan on maksettava palautettavalle tai takaisin perittävälle määrälle valtionavustuksen maksupäivästä korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa lisättynä kolmella prosenttiyksiköllä. Valtionavustuslain 25 §:ssä säädetään erikseen viivästyskorosta. Sen mukaan takaisin perittävälle määrälle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan, jos takaisin perittävää määrää ei makseta viimeistään valtionapuviranomaisen asettamana eräpäivänä.

Valtionavustuksiin liittyvästä tietojensaannista ja tietojen luovuttamisesta säädetään valtionavustuslain luvussa 6. Valtionapuviranomaisen oikeuteen saada tietoja toiselta viranomaiselta sovelletaan valtionavustuslain 31 §:n mukaan mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) säädetään. Valtionapuviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja: 1) valtionavustuksen hakijan ja saajan taloudellisesta asemasta; 2) valtionavustuksen hakijan ja saajan julkisista tuista; 3) valtionavustuksen hakijaa ja saajaa koskevista muista seikoista, joilla on olennaista merkitystä valtionavustuslain noudattamisen varmistamiseksi valtionavustuksen myöntämisessä, maksamisessa ja käytön valvonnassa.

Valtionavustuslain 36 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia. Valtionapuviranomaisen on määrääjain arvioitava valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Tässä tarkoituksessa valtionapuviranomaiset antavat toisilleen tarvittavaa apua.

Valtionavustuslaissa ei ole erityissäännöksiä valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä. Myöskään valtionavustuksia koskevaan erityislainsäädäntöön ei sisälly yleisesti tämän tyyppistä sääntelyä. Hankkeen esiselvitysten perusteella eri valtionapuviranomaisten digitalisaatioaste vaihtelee merkittävästi. Eräillä hallinnonaloilla on kuitenkin otettu käyttöön myös sähköisiä palveluja, jotka liittyvät valtionavustusten hakemiseen ja käsittelyyn. Aluehallintovirastojen omassa palvelussa (aviavustukset.fi) voi hakea sähköisesti nuoriso-, liikunta- ja kirjastoimen avustuksia sekä raportoida avustusten käytöstä. Palvelussa on tarjolla tietoa avoimista ovesta, hakuohjeista sekä avustuksen käytöstä ja raportoinnista. Sivustolla on myös niin sanottuja avustustarinoita, joissa kerrotaan erilaisista aluehallintoviraston myöntämällä valtionavustuksilla tuetuista hankkeista. Lisäksi hankkeiden maantieteellistä sijoittumista visualisoidaan kartalla. Palvelussa on erikseen lyhyesti tietoa hakemus- ja selvitysasiakirjojen julkisuudesta sekä vaikuttavuuden arvioinnista.

Innovaatorahoituskeskus Business Finlandilla on oma sähköinen asiointipalvelu rahoituksen hakemiseen ja raportointiin. Palvelussa on tarjolla tietoa rahoituksen hakemisesta ja avustuksen käytön raportoinnista. Lisäksi Business Finlandin verkkosivuilla on saatavilla avoin tietoa myöntämisestä ja maksetusta rahoituksesta eri vuosilta sekä projektikohtaisia tietoja.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n verkkosivuilla on sähköinen asiointipalvelu (avustukset.stea.fi) avustusten hakemiseen ja raportointiin sekä tietoa avustushauista, avustuksen käytöstä ja raportoinnista. Lisäksi palvelussa on saatavilla tiedot sosiaali- ja terveysministeriön myöntämistä avustuksista vuodesta 2017 alkaen. Palvelun hakutoiminnolla voi hakea

esimerkiksi tietyn järjestön hakemia tai saamia avustuksia taikka tiettyyn käyttötarkoitukseen myönnettyjä avustuksia.

Suomen Akatemian verkkosivuilla on sähköisen asiointipalvelun lisäksi rahoituspäättöshaku. Haulla voi hakea Akatemian rahoittamien hankkeiden tietoja esimerkiksi avainsanalla, päätös-vuodella, hankkeen vastuullisen johtajan etu- tai sukunimellä, vastuullisen johtajan sukupuolella, hankkeen tutkimusalalla tai organisaatiolla.

Edellä kuvattujen laajojen ja sisällöllisesti kehittyneiden valtionavustusten hallinnointiin tarkoitettujen tietojärjestelmien ja sähköisten palvelujen lisäksi on olemassa suuri määrä käyttöalaltaan ja palveluiltaan suppeampia valtionapuviranomaisten tietojärjestelmiä.

2.3 Valtiokonttorin asemaa ja tehtäviä koskevat säännökset

Valtiovarainministeriö vastaa muun muassa valtionhallinnon rakenteiden, ohjausjärjestelmien ja toiminnan kehittämisestä. Valtiokonttori on valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 1 §:n mukaan valtiovarainministeriön alainen virasto.

Valtiokonttorin tehtävänä on järjestää rahoitus-, sijoitus-, velanhoito- ja lainanhoitopalveluja sekä työelämäpalveluja valtion virastoille ja laitoksille, hoitaa valtion keskuskirjanpitoa ja huolehtia valtion vahingonkorvausasioista sekä toimia kuntien taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena ja rekisterinpitäjänä. Lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi Valtiokonttori voi tuottaa valtionhallinnolle ja valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaisille liikelaitoksille yhteisiä tukipalveluja. Valtiokonttori voi tuottaa yllämainittujen rahoitus-, sijoitus-, velanhoito- ja lainanhoitopalvelujen sekä työelämäpalvelujen hoidossa tarvittavia tukipalveluja. Valtiokonttori voi tuottaa valtion liikelaitoksille lainanottoa palveluja valtiovarainministeriön tai sen määäämissä rajoissa Valtiokonttorin päättämin ehdoin. Valtiokonttorilla voi olla myös muita sille säädettyjä tai määrättyjä tehtäviä.

2.4 Tiedonhallinta, salassapitovelvoitteet, tietojen säilytys ja arkistointi

Valtionavustuslain 6 luvussa säädetään valtionapuviranomaisen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä valtionapuviranomaisen oikeudesta luovuttaa valtionavustuksiin liittyviä tietoja. Laissa ei sen sijaan säädetä tarkemmin valtionavustusten käsittelyssä käytettävistä järjestelmistä tai tiedonhallinnasta. Valmistelun aikana tehtyjen selvitysten mukaan valtionavustuksiin liittyvään asiointiin ja hakemusten käsittelyyn, päätöksenteon, maksatuksen ja muiden prosessivaiheiden tukemiseen sekä niihin liittyvien tietojen hallintaan käytetään nykytilassa useita erilaisia järjestelmiä. Valtionapuviranomaisilta saaduissa vastauksissa mainittujen järjestelmien tarjoamat palvelut, toiminnallisuudet ja toteutustavat ovat erilaisia. Joillakin valtionapuviranomaisilla operatiivista valtionavustustoimintaa tukeva järjestelmä puuttuu kokonaan ja valtionavustustoimintaan liittyvä tietojen käsittely ja hallinnointi ovat manuaalista tai esimerkiksi vain asianhallintaratkaisun tukemaa asianhallintaa ja asiakirjojen tallentamista. Valtionavustustietojärjestelmä ei ole yksiselitteinen käsite, mikä vaikuttaa järjestelmistä annettuihin tietoihin ja tietojen vertailuun.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetulla lailla (906/2019, jäljempänä *tiedonhallintalaki*), varmistetaan viranomaisten tietoaineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturvallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Valtion virastot, laitokset ja liikelaitokset ovat lain tarkoittamia tiedonhallintayksiköitä, joiden tehtävänä on laatia ja ylläpitää toimintaympäristönsä tiedonhallintaa määrittävää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Laissa säädetään myös viranomaisten tietojärjestelmien välillä tapahtuvasta tietojen sähköisestä luovuttamisesta. Tietoja

luovuttava taho varmistaa luovutettavien tietojen tarpeellisuuden tai välttämättömyyden tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi. Usean viranomaisen ollessa kyseessä tämä tehdään toimialasta vastaavan ministeriön johdolla. Sääntelyllä pyritään tehostamaan viranomaisten tiedonhallintaa, jotta viranomaiset voivat tarjota palveluja hyvää hallintoa noudattaen laadukkaasti ja hoitaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain tarkoituksena on edistää myös tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta.

Tiedonhallintalain 2 §:ssä säädetään eräistä keskeisistä julkisen hallinnon tiedonhallinnan määritelmistä. Tiedonhallintayksiköllä tarkoitetaan viranomaista, jonka tehtävänä on järjestää tiedonhallinta tämän lain vaatimusten mukaisesti. Tietojärjestelmällä tarkoitetaan puolestaan tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisjärjestelyä. Asiakirjalla tarkoitetaan julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua viranomaisen asiakirjaa. Tietoaineistolla tarkoitetaan asiakirjoista ja muista vastaavista tiedoista muodostuvaa tiettyyn viranomaisen tehtävään tai palveluun liittyvää tietokokonaisuutta. Tietovarannolla tarkoitetaan viranomaisen tehtävien hoidossa tai muussa toiminnassa käytettäviä tietoaineistoja sisältävää kokonaisuutta, jota käsitellään tietojärjestelmien avulla tai manuaalisesti. Yhteisellä tietovarannolla tarkoitetaan useiden toimijoiden käyttöön suunniteltua ja ylläpidettyä tietovarantoa, jonka tiedot ovat luovutettavissa ja hyödynnettävissä eri tarkoituksiin. Tiedonhallinnalla tarkoitetaan viranomaisen tehtävien hoidossa tai sen muussa toiminnassa syntyviin tarpeisiin perustuvia toimia ja tietoturvallisuustoimenpiteitä viranomaisen tietoaineistojen, niiden käsittelyvaiheiden ja tietoaineistoihin sisältyvien tietojen hallinnoimiseksi riippumatta tietoaineistojen tallentamistavasta ja muista käsittelytavoista. Tietovarantojen yhteentoimivuudella tarkoitetaan tietojen hyödyntämistä ja vaihtoa eri tietojärjestelmien välillä siten, että tietojen merkitys ja käytettävyyks säilyvät.

Tiedonhallintalain 4 §:ssä säädetään tarkemmin tiedonhallinnan järjestämisestä tiedonhallintayksikössä. Tiedonhallintayksikön johdon on huolehdittava siitä, että tiedonhallintayksikössä on:

- 1) määritelty tässä ja muussa laissa säädettyjen tiedonhallinnan toteuttamiseen liittyvien tehtävien vastuut;
- 2) ajantasaiset ohjeet tietoaineistojen käsittelystä, tietojärjestelmien käytöstä, tietojenkäsittelyoikeuksista, tiedonhallinnan vastuiden toteuttamisesta, tiedonsaantioikeuksien toteuttamisesta, tietoturvallisuustoimenpiteistä sekä poikkeusoloihin varautumisesta;
- 3) tarjolla koulutusta, jolla varmistetaan, että henkilöstöllä ja tiedonhallintayksikön lukuun toimivilla on riittävä tuntemus voimassa olevista tiedonhallintaa, tietojenkäsittelyä sekä asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskevista säädöksistä, määräyksistä ja tiedonhallintayksikön ohjeista;
- 4) asianmukaiset työvälineet tiedonhallintaa koskevien velvollisuuksien toteuttamiseksi;
- 5) järjestetty riittävä valvonta tiedonhallintaan liittyvien säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta.

Tiedonhallintalain 5 §:n nojalla tiedonhallintayksikössä on ylläpidettävä sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiankäsittelyn ja tietoaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tietojen keruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden toteutta-

miseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Pykälässä säädetään edelleen tarkemmin tiedonhallintamallin sisältämien tietojen vähimmäissisällöstä. Tiedonhallintamallin on sisällettävä tiedot muun ohella toimintaprosesseja kuvaavista nimikkeistä ja prosessista vastaavasta viranomaisesta, tietovarantojen nimikkeistä, tietoineiston arkistoon siirtämisestä, tietojärjestelmien nimikkeistä, tietojärjestelmästä vastaavasta viranomaisesta, tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta, tietojärjestelmän liittymistä muihin tietojärjestelmiin ja liittymissä käytettävistä tiedonsiirtotavoista sekä tietoturvallisuustoimenpiteistä.

Julkisuuslain 5 §:n mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten. Julkisuuslain 22 §:n nojalla viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään tarkemmin salassa pidettävistä viranomaisten asiakirjoista.

Valtionavustustoiminnassa valtionavustushakemuksiin ja -päätöksiin voi liittyä tai sisältyä julkisuuslaissa tarkoitettuja tai muiden säädösten nojalla salassa pidettäviä tietoja tai asiakirjoja. Tyypillisimmät käytännön tilanteet tarkoittavat julkisuuslain 24 §:n 17 kohdassa mainittuja tietoja valtion, hyvinvointialueen, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun yhteisön, laitoksen tai säätiön liikesalaisuudesta tai muusta liiketoimintaa koskevasta seikasta taikka 20 kohdassa mainittuja tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta tai muusta liiketoimintaa koskevasta seikasta. Toisena erityisesti tutkimushankkeisiin myönnettäviä valtionavustuksia koskevana esimerkkinä ovat julkisuuslain 24 §:n 21 kohdassa tarkoitettut asiakirjat, jotka koskevat opinnäytetyön tai tieteellisen tutkimuksen suunnitelmaa tai perusaineistoa taikka teknologista tai muuta kehittämistyötä tai niiden arviointia, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei aiheuta opinnäytetyön, tutkimuksen tai kehittämistyön suorittamiselle taikka niiden hyödyntämiselle tai sen asianmukaiselle arvioinnille tai tutkijalle taikka tutkimuksen tai kehittämistyön toimeksiantajalle haittaa. Kolmantena eräisiin valtionavustusasioihin soveltuvana tapauksena ovat julkisuuslain 24 §:n 23 kohdan nojalla salassa pidettävät asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa. Myös yksittäisissä jo myönnettyjen valtionavustusten takaisin perintään liittyvissä menettelyissä tai päätöksissä voi olla sellaisia julkisuuslain 24 §:n 26 kohdassa mainittuja asiakirjoja, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista.

Valtiokonttorista annetun lain 2 c §:n 1 momentissa säädetään erikseen Valtiokonttorin tiedonsaantioikeudesta, joka koskee sen tehtävää tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tämän palvelutehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionhallinnon toimintaa ja taloutta koskevat tiedot julkisuuslain mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen, Digi- ja väestötietoviraston, Senaatti-kiinteistöjen, Hansel Oy:n ja Haus kehittämiskeskus Oy:n (yhteinen palveluntuottaja) rekistereistä, joissa on valtion virastoja ja laitoksia koskevia toiminnan suunnittelun ja seurannan, talous- ja henkilöstöhallinnon, yhteisen perustietotekniikan, hankintojen hallinnan, toimitilahallinnan, keskitetty-

jen koulutuspalvelujen, hanke- ja projektihallinnan ja organisaatorakenteen tietoja. Valtiokonttori, yhteinen palveluntuottaja ja tiedot luovuttava viranomainen määrittävät yhteistyössä analysointi- ja raportointipalveluja varten luovutettavat tiedot. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7—11 kohdan mukaisia tietoja ei kuitenkaan luovuteta.

Tiedonhallintalain 21 §:ssä säädetään tietoaineistojen säilytystarpeen määrittämisestä. Tiedonhallintayksikön yhteydessä toimivat viranomaiset ja rekisterinpitäjät määrittelevät tietoaineistojen ja asiakirjojen säilytysajat sekä ylläpitävät näistä tiedot tiedonhallintamallissa, jos säilytysajasta ei ole säädetty laissa. Tällöin säilytysaikoja määritettäessä on otettava huomioon:

- 1) tietoaineiston alkuperäisen käyttötarkoituksen mukainen tarpeellisuus viranomaisen toiminnassa;
- 2) luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteuttaminen ja todentaminen;
- 3) sopimuksen tai muun yksityisoikeudellisen oikeustoimen oikeusvaikutus;
- 4) vahingonkorvausoikeudelliset vanhentumisajat; ja
- 5) rikosoikeudelliset vanhentumisajat.

Säilytysajan päättymisen jälkeen tietoaineistot on arkistoitava tai tuhottava viipymättä tietoturvallisella tavalla.

Säilytysaikojen määrittämisen vastuista, arkistoinnista ja arkistotoimen tehtävistä säädetään erikseen.

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 2 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston kanslia vastaa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisistä hallinto- ja palvelutehtävistä. Valtioneuvoston kanslia toimii valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen toimintaan ja toimintatapoihin sekä yhteisiin tietovarantoihin ja tietojärjestelmiin liittyvän tiedonhallinnan osalta tiedonhallintalaissa tarkoitettuna tiedonhallintayksikkönä ja vastaa tältä osin tiedonhallinnasta ja mainitun lain 13 §:n 2—5 momentissa, 14—18 §:ssä ja 5 luvussa viranomaiselle säädettyistä tehtävistä. Valtioneuvoston kanslia ohjaa ja yhteensovittaa yhteisiin hallinto- ja palvelutehtäviin sekä yhteiseen tiedonhallintaan liittyviä toimintatapoja. Tiedonhallinnan tehtävillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi ministeriöiden asiakirjahallintoa, kirjaamopalveluita, asiantuntijatyötä, tiedonohjausta ja arkistointia sekä näihin tehtäviin liittyviä toiminnallisia tehtäviä salassa pidettävien aineistojen käsittely mukaan lukien, valtioneuvoston yhteisen tiedonohjaussuunnitelman laatimista yhteistyössä ministeriöiden kanssa sekä ohjeiden laadintaa ja koulutuksen järjestämistä ministeriöiden henkilöstölle. Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtioneuvoston ja ministeriöiden yhteisestä tietotekniikasta ja yhteisistä tietojärjestelmistä. Valtioneuvoston kanslian vastuulle kuuluvien yhteisten tiedonhallinnan tehtävien tavoitteena on yhtenäistää toimintatapoja sellaisissa asianhallinnan prosesseissa, joissa syntyy arkistoitavaa asiakirjallista aineistoa.

Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 12 §:n 9 kohdan mukaan muun ohella valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteinen tietohallinto ja asiakirjahallinto sekä niihin liittyvä hyvän tiedonhallintatavan ja yhteentoimivuuden ohjaus, kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä arkistonmuodostajan tehtävät.

Asiakirjojen arkistoinnista säädetään pääosin arkistolaissa (831/1994). Arkistolain 1 §:ssä säädetään arkistonmuodostajasta, joita ovat viranomaiskohtaisesti muun muassa valtion virastot ja laitokset, tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet sekä muut valtion viranomaiset. Säännöksen 4 momentin nojalla valtioneuvosto ja ministeriöt ovat yksi arkistonmuodostaja.

Arkistolain 6 §:n nojalla arkistoon kuuluvat asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistonmuodostajalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä. Asiakirjalla tarkoitetaan arkistolaissa kirjallista tai kuvallista esitystä taikka sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaatua esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein. Sisällöllisesti asiakirjan määritelmä vastaa edellä kuvattua tiedonhallintalaissa säädettyä asiakirjan määritelmää.

Arkistolain 7 §:n nojalla arkistotoimen tehtävänä on varmistaa asiakirjojen käytettävyys ja säilyminen, huolehtia asiakirjoihin liittyvästä tietopalvelusta, määritellä asiakirjojen säilytysarvo ja hävittää tarpeeton aineisto. Arkistotointa on hoidettava siten, että se tukee arkistonmuodostajan tehtävien suorittamista sekä yksityisten ja yhteisöjen oikeutta saada tietoja julkisista asiakirjoista, että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturva samoin kuin tietosuoja on otettu asianmukaisesti huomioon ja että yksityisten ja yhteisöjen oikeusturvaan liittyvien asiakirjojen saatavuus on varmistettu sekä että asiakirjat palvelevat tutkimuksen tiedon lähteinä. Arkistotoimen vaatimukset on otettava huomioon arkistonmuodostajan tieto- ja asiakirjahallinnossa.

Arkistolain 8 §:n nojalla arkistonmuodostajan on määrättävä, miten sen arkistotoimen suunnittelu, vastuu ja käytännön hoito järjestetään. Arkistonmuodostajan on määrättävä tehtävien hoidon tuloksena kertyvien asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä ylläpidettävä niistä arkistonmuodostussuunnitelmaa. Asiakirjojen säilytysaikoja määrättäessä on otettava huomioon, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty. Arkistolaitos määrää, mitkä asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi.

2.5 Henkilötietojen käsittely ja tietosuoja

Tietosuojalalla (1050/2018) täsmennetään ja täydennetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä *tietosuoja-asetus*, ja sen kansallista soveltamista. Tietosuojaa koskevassa sääntelyssä henkilötiedoilla tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelyperusteista. Käsittely on lainmukaista muun muassa silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Käsittely voi olla tarpeen myös esimerkiksi yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Rekisteröidyn oikeuksista säädetään tarkemmin tietosuoja-asetuksen III luvussa. Rekisteröidyn

oikeuksien toteuttaminen on rekisterinpitäjän vastuulla. Henkilötietojen suojasta säädetään Suomessa aina lain tasolla.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisistä henkilötietoryhmistä. Artiklan 1 kohdan mukaan on kiellettyä käsitellä sellaisia henkilötietoja, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys. Kiellettyä on myös geneettisten tai biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan edellä mainitusta kiellosta voidaan poiketa kyseisessä kohdassa tarkemmin säädetyn edellytyksin, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Kohta edellyttää, että ehdotettavassa sääntelyssä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn osalta säädetään, että tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Valtiokonttorista annetussa laissa on säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta, jotka liittyvät Valtiokonttorin erityistyyppisiin palvelutehtäviin. Lain 2 b §:ssä säädetään tarkemmin henkilötietojen käsittelystä, joka liittyy Valtiokonttorin tehtävään toimia kuntien taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä. Pykälän 1 momentin nojalla Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä tämän palvelutehtävän toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tilastokeskuksella, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella, Opetushallituksella ja valtiovarainministeriöllä on oikeus saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät salassa pidettävät tiedot. Pykälän 2 momentin nojalla erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen säilyttämisen tarve on arvioitava viiden vuoden välein. Pykälän 3 momentin nojalla Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Pykälän 4 momentin nojalla taloustietovarannon käytöstä ei peritä maksua.

Valtiokonttorista annetun lain 2 c §:ssä säädetään puolestaan tarkemmin henkilötietojen tietosuojasta ja käsittelystä, joka liittyy Valtiokonttorin tehtävään tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Pykälän 2 momentin nojalla yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei luovuteta. Tieto sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen poissaolon kestosta voidaan kuitenkin luovuttaa. Tietoja käsiteltäessä on noudatettava asianmukaisia suojatoimia. Tiedot on pseudonymisoitava ennen niiden siirtämistä analysoitavaksi. Julkaistavat tulokset on anonymisoitava tai aggregoitava siten, että yksittäistä henkilöä ei tiedoista voi tunnistaa. Pykälän 3 momentin nojalla Valtiokonttori on rekisterinpitäjä niiden tietojen osalta, jotka se on saanut 1 momentin nojalla.

2.6 Valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestäminen

Valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) tarkoituksena on tehostaa valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintoja, parantaa tieto- ja viestintätekniisten palvelujen laatua ja yhteentoimivuutta sekä parantaa tieto- ja viestintätekniikan palvelutuotannon kustannustehokkuutta ja ohjausta. Lailla selkiytetään valtion tieto- ja viestintätekniikan järjestämisen rakenteita kokoamalla hallinnollisesti yhteen valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintoja. Tällä lailla luodaan myös puitteet järjestää valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhtenäinen tuotanto ja käyttö. Jollei tässä laissa toisin säädetä, julkisen

hallinnon tiedonhallinnan ohjaukseen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseen ja varmistamiseen sovelletaan tiedonhallintalain säännöksiä.

Lain 2 §:ssä säädetään valtion yhteisistä tieto- ja viestintäteknisistä palveluista. Nämä ovat palveluja, joiden järjestämisestä vastaavat valtion viranomaiset, joita käytetään tai on tarkoitettu käytettävän yleisesti ja laajasti julkisten hallintotehtävien tukena, joiden järjestäminen ei edellytä toimialakohtaisia ratkaisuja tai merkittävää toimialakohtaista osaamista, ja jotka perustuvat yleisesti käytettyihin tieto- ja viestintätekniisiin ratkaisuihin. Valtion yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja ovat yhteiset perustietotekniikkapalvelut sekä yhteiset tietojärjestelmäpalvelut. Yhteisillä perustietotekniikkapalveluilla tarkoitetaan fyysisiä laitteita, laitteiston toiminnan edellyttämiä ohjelmistoja, tietoliikenne- ja viestintäpalveluja sekä näihin liittyviä infrastruktuuri- ja tukipalvelujen kokonaisuuksia. Yhteisillä tietojärjestelmäpalveluilla tarkoitetaan puolestaan sellaisia tietojärjestelmiä ja niihin liittyviä palveluja, jotka tukevat julkisen hallintotehtävän tai organisaatioiden samankaltaisen toiminnan hoitamista. Yhteisten palvelujen on oltava kustannustehokkaita, käyttötarkoitukseensa yleisesti sovellettavia, suorituskykyisiä, toimintavarmoja, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä ja saatavilla tasapuolisesti koko Suomen alueella. Yhteisten palvelujen on noudatettava valtion tietohallinnon kokonaisarkkitehtuuria ja yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä ja niiden on täytettävä tarpeen mukaiset tietoturvallisuutta ja varautumista koskevat vaatimukset. Valtioneuvoston asetuksessa valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä (132/2014) annetaan tarkempia säännöksiä yhteisistä palveluista, niiden 3 momentissa tarkoitettua laadusta sekä laadun ja kustannustehokkuuden todentamismenettelyistä.

Lain 3 §:ssä säädetään tarkemmin velvollisuudesta käyttää yhteisiä tietojärjestelmäpalveluja. Valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei valtion kokonaisarkkitehtuurin, tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden tai tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhteentoimivuuden taikka 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen seikkojen vuoksi organisaation ole välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Valtiovarainministeriö päättää kuultuaan asianomaista ministeriötä ja 11 §:ssä tarkoitettua asiakasneuvottelukuntaa asiakkaan oikeudesta käyttää muita kuin yhteisiä palveluja. Jos valtiovarainministeriö ja asianomainen ministeriö ovat eri mieltä asiasta, päätöksen asiassa tekee valtioneuvosto. Valtioneuvoston asetuksella annetaan organisaatio-, toiminta- tai palvelukohtaisesti tarkempia säännöksiä yhteisten palvelujen käytön vähimmäislaajuudesta.

Lain 4 §:n mukaan valtiovarainministeriön tehtävänä on ohjata valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämistä ja palvelujen laatua sekä näiden palvelujen yhteentoimivuutta ja kokonaisarkkitehtuurin mukaisuutta. Valtiovarainministeriö vastaa tässä laissa tarkoitettujen yhteisten palvelujen palvelutuotannon yleishallinnollisesta, strategisesta sekä tieto- ja viestintätekniisen varautumisen, valmiuden ja turvallisuuden ohjauksesta.

Yhteisistä tietojärjestelmäpalveluista ja yhteisten palvelujen käytöstä säädetään eräiltä osin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä. Valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan valtion yhteisiä tietojärjestelmäpalveluja ovat muun muassa asianhallintajärjestelmäpalvelut ja tiedon säilytyspalvelut. Asetuksen 6 §:n nojalla valtiovarainministeriö asettaa valtion yhteisiä tieto- ja viestintätekniisiä palveluja tuottavan palvelukeskuksen, jäljempänä *Valtori*, asiakasohjausta ja toiminnan kehittämistä tukevan asiakasneuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Asiakasneuvottelukuntaan kuuluvat ainakin edustaja kultakin hallinnonalalta ja palvelukeskuksen edustaja.

Valtioneuvoston asetuksen 13 §:n nojalla valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu käyttövelvoite koskee 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja palveluja. Tällä perusteella käyttövelvoite koskee siten ainoastaan Valto-
rin tuottamia ja kehittämiä perustietotekniikkapalveluja.

3 Tavoitteet

3.1 Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen yleiset tavoitteet

Valtiovarainministeriön 8.3.2019 asettaman koko valtionhallinnon valtionavustustoiminnan ke-
hittämis- ja digitalisointihankkeen yleisiä tavoitteita on kuvattu edellä asian taustaa ja valmis-
telua koskevassa luvussa 1. Hankkeen tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan vaikutta-
vuutta, läpinäkyvyyttä, tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta.

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke arvioi valtionavustustoimintaa, uu-
distaa sen toimintamallin ja kehittää sitä tukevan valtionavustustoiminnan tietovarannon palve-
luineen, joiden on tarkoitus korvata valtionapuviranomaisten olemassa olevat, valtionavustus-
toiminnassa käytettävät sähköiset asiointipalvelut ja muut vastaavat palvelut joko osin tai ko-
konaan. Koko valtionhallinnon kattavaan toimintamalliin kuuluu asiakaslähtöisen digitalisoi-
dun valtionavustusprosessin lisäksi uusia keinoja parantaa valtionavustustoiminnan sujuvuutta
ja vaikuttavuutta. Valtionapuviranomaisten on tarkoitus siirtyä uuteen toimintamalliin vaiheit-
tain ja ottaa käyttöön ehdotettava tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut lähivuosien aikana.

Valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin ja sitä tukevien valtionavustustoiminnan tieto-
varannon ja siihen liittyvien palvelujen tarkoituksena on edistää hyvää ja avointa hallintoa ja
parantaa valtionavustustoiminnassa syntyvän tiedon saatavuutta ja käyttöä. Lisäksi tarkoituk-
sena on varmistaa, että valtionavustuspäätökset tehdään avoimesti ja oikeudenmukaisesti. Uusi
toimintamalli vähentää avustusten päällekkäisyyttä, parantaa valtionavustusten tarkoituksen-
mukaista kohdentamista sekä vahvistaa strategisen ohjauksen edellytyksiä ja valtionavustusten
yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Valtionavustusten asemaa politiikkaohjauksen välineenä halu-
taan myös selkeyttää.

Hyvän ja avoimen hallinnon edistämiseksi on hankkeessa helmikuussa 2022 julkaistuun Valti-
onavustustoiminnan verkostomainen toimintamalli -oppaaseen laadittu yleinen hallinnon oi-
keusperiaatteita ja hallintomenettelyä käsittelevä osuus, joka perustuu osaltaan valtionavustuk-
sia koskevaan oikeuskäytäntöön ja ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisuihin. Samoin uusien pal-
velujen käyttöönottovaiheeseen sisältyvässä koulutuskokonaisuudessa toteutetaan hyvää hallin-
toa käsittelevä osuus, joka käydään läpi sekä valtionapuviranomaisten asiantuntijoiden että joh-
don valmennuksissa. Lisäksi valtionavustuksiin liittyviä hallinnollis-juridisia kysymyksiä tar-
kastellaan valtionapuviranomaisten käyttöönottoprojekteissa.

Edellä kuvattujen tavoitteiden vuoksi valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihank-
keessa pyritään edistämään eri valtionapuviranomaisten yhteistyötä ja löytämään erilaisia vaih-
toehtoja kuvata julkista rahoitusta entistä selkeämmin. Tarkoituksena on, ettei ministeriöiden
nykyinen toimivalta sektorinsa valtionavustusasioissa muutu.

3.2 Valtionavustustoiminnan vaikutusten arvioinnin kehittäminen

Valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin ja sitä tukevien valtionavustustoiminnan tieto-
varannon ja siihen liittyvien palvelujen tavoitteena on auttaa ymmärtämään valtionavustusten
käyttöä ja kohdentamaan valtionavustuksia uudella tavalla. Uusi toimintamalli ohjaa kehittä-

mään vaikutusten arviointia ja siihen liittyvää monialaista yhteistyötä. Valtionavustustoiminnassa kerätään ja käsitellään jatkossa rakenteellista tietoa ilmiöistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Tavoitteena on myös, että valtionavustustoiminnan tietovaranto yhdistää nykyisin erillään olevia tietolähteitä, joita tarvitaan vaikutusten arvioinnin kehittämisessä.

Vaikutusten arviointiin on erilaisia keinoja. Yksi niistä on vaikutusketju, joka auttaa asettamaan tavoitteita ja mittaamaan niitä. Tavoitteena on rakentaa vaikutusketju uuteen digitalisoituun valtionavustusprosessiin, jolloin vaikutusten arviointi muodostuu luontevaksi osaksi valtionavustustoimintaa ja sitä tukevien tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöä.

Valtionapuviranomaiset hyödyntävät vaikutusketjua kuvatessaan valtionavustuksilla rahoitettavan toiminnan vaikutuksia ja asettaessaan hakukohtaisia mitattavia tavoitteita. Valtionavustusten hakijat voivat hyödyntää myös tässä vaiheessa syntyvää tietoa, koska tavoitteiden asettaminen perustuu yhteistyöhön valtionavustusten hakijoiden kanssa.

Tarkoituksena on, että valtionavustusten myöntäjät ja saajat hyödyntävät vaikutusketjua myös arvioidessaan yhdessä, miten myönnettyjen valtionavustusten käyttö edistää yhteiskunnallisia päämääriä. Tätä tietoa on tarkoitus käyttää uusien valtionavustusohjelmien suunnittelemisessa ja valtionavustushakujen julkaisemisessa, jolloin vaikutusten arviointi on valtionavustustoiminnan uudessa toimintamallissa jatkuvaa, eikä rajaudu vain valtionavustusten käyttöaikaan.

Vaikuttavuuden suunnittelu tarkoittaa valtionavustustoiminnassa olennaista ajattelutavan muutosta ja oppimista hallinnon eri toimintojen välillä. Vaikutusten arvioinnin keinojen käyttöönottoaminen kokeiluineen sekä tiedon kerääminen vievät aikaa. Siksi vaikuttavuus, sitä koskevan tiedon hyödyntäminen ja siihen liittyvä monialainen yhteistyö on nähtävä julkisen hallinnon uudistamisen tavoin tämän vuosikymmenen kestäväenä tavoitteena ja yhteisenä ponnistuksena valtionavustustoiminnassa.

3.3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen yhteistyössä avustusten hakijoiden kanssa

Valtionavustustoimintaa kehitetään julkisen hallinnon uudistamisen strategian mukaisesti valtionavustusten hakijoiden kanssa. Esimerkiksi valtionapuviranomaisten valtionavustuskäytännöt vaihtelevat nykyään tarpeettomasti.

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa ehdotettiin keväällä 2021, miten järjestöjä koskevia valtionavustuskäytäntöjä voidaan kehittää ja yhdenmukaistaa. Kehitystyössä on siirrytty toteutusvaiheeseen syksyllä 2021 yhdessä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen kanssa. Kehitystyössä otetaan huomioon myös OECD:n tuoreet suositukset elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistamisesta ja rahapelitoiminnan tuottoon liittyvä rahoitusmallin uudistaminen.

Kuntia koskevia valtionavustuskäytäntöjä on alettu myös selvittää, ja tulokset kuntien valtionavustustoiminnan nykytilan ja tulevaisuuden kartoituksesta julkaistiin syksyllä 2021. Kuntien valtionavustuskäytäntöjä koskevat kehittämis ehdotukset annetaan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa keväällä 2022.

Yksityishenkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyviä käytäntöjä koskeva selvitystyö on aloitettu valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa. Henkilöhakijoiden valtionavustuskäytäntöjä koskevat kehittämis ehdotukset valmistuvat tammikuussa 2023.

Hakijaryhmäkohtaista kehitystyötä jatketaan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa myös myöhemmin. Tarkoituksena on selvittää vielä tiedelaitosten, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten valtionavustustoimintaa.

Hakijaryhmäkohtainen kehitystyö ja yhdessä kehittäminen tuottavat tietoa valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin kehittämiseksi. Tavoitteena on myös varmistaa, että valtionapuviranomaisten valtionavustuskäytännöt noudattavat hyvän hallinnon periaatteita ja ovat riittävän yhdenmukaiset, kun ne ottavat käyttöön valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvät palvelut. Valtionavustusten hakijoille yhteistyö merkitsee monipuolisia vuorovaikutustapoja, kumppanuutta ja luottamuksen rakentamista. Valtionavustusprosessin tehokkuus ja laatu paranevat, kun päätöksenteossa tullaan hyödyntämään nykyaikaisen data-analytiikan keinoja ja tekoälyn mahdollisuuksia. Valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvien palvelujen ansiosta avustusprosessiin sitoutuvan hallintotyön määrä ja avustusten hakijoiden hallinnollinen taakka vähenevät.

3.4 Lainsäädännölliset kehittämistavoitteet

Valtionavustusasioiden käsittelyä ja hallinnointia koskevat tietojärjestelmät ovat nykyisin epäyhtenäisiä eikä tietojärjestelmistä tai valtionavustustoiminnan tiedonhallinnasta ole yleisiä säädöksiä. Tästä syystä valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen tehtävänä olevien palvelujen toteuttaminen edellyttää, että valtionavustustoiminnan tietovarannosta ja siihen liittyvistä palveluista ja viranomaisten toimivaltasuhteista säädetään erikseen.

Uudet säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi valtionavustustoimintaa koskevaan yleiseen valtionavustuslakiin. Säännökset mahdollistavat sen, että tietojärjestelmiensä ja digitaalisten palvelujensa ylläpitoa ja kehittämistä suunnittelevat valtionapuviranomaiset voivat siirtyä käyttämään uuden valtionavustustoiminnan tietovarannon palveluja. Pitkän aikavälin tavoitteena voidaan pitää sitä, että valtionapuviranomaiset siirtyisivät käyttämään mahdollisimman laaja-alaisesti valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja.

Hankkeen yhteydessä on selvitetty laajasti nykyistä eri hallinnonaloilla voimassa olevaa valtionavustuksia koskevaa erityislainsäädäntöä ja valtionavustuksia koskevia menettelytapoja suhteessa yleislakina voimassa olevaan valtionavustuslakiin. Erityislainsäädännön yhdenmukaistamiseksi on myöhemmässä vaiheessa todennäköisesti tarpeen tehdä eräitä säädösehdotuksia.

Tavoitteena on vuonna 2022 toteuttaa valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen avulla sisäministeriön Palosuojelurahaston valtionavustusten pilottihaku. Pilotointia on tarkoitus jatkaa opetus- ja kulttuuriministeriön ja ulkoministeriön valtionavustushauissa.

Yleisenä pitkän aikavälin tavoitteena on, että valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut integroituisivat mahdollisimman laajasti ja tehokkaasti muiden sellaisten julkisten digitaalisten palvelujen kanssa, jotka sisältävät julkista rahoitusta tai julkisen tuen saajia koskevia tietoja. Tällaisia järjestelmiä ovat esimerkiksi kuntien taloustietovaranto ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetussa laissa (293/2017) säädetty asiakastietojärjestelmä sekä laissa tutkimustietovarannosta (1238/2021) säädetty tutkimustietovaranto. Muissa palveluissa ja niiden tietovarannoissa olevaa tietoa tulisi yhteisten rajapintojen avulla voida luovuttaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon ja vastaavasti tietoa tulisi voida luovuttaa valtionavustustoiminnan tietovarannosta muiden palvelujen tietovarantoihin siten, että saman tiedon tallentamista erikseen erillisiin tietovarantoihin vältettäisiin. Siirtymävaiheen aikana päällekkäistä tietojen tallentamista erillisiin tietojärjestelmiin ei voida kuitenkaan täysin välttää.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen soveltamisala, sisältö ja ylläpito

Keskeisenä ehdotuksena on toteuttaa yhteiseen ja yhtenäiseen valtionavustustoiminnan toimintamalliin liittyvä valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut. Tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja koskevat uudet säännökset ehdotetaan sijoitettaviksi valtionavustuslain uuteen 6 a lukuun. Säännökset olisivat siten erillään lain 6 lukuun sisältyvistä tietojensaantia ja tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä eikä ehdotus muuttaisi myöskään valtionavustusten hakemiseen ja myöntämiseen liittyviä edellytyksiä eikä valtionavustuksen käyttöön ja valvontaan liittyviä säännöksiä.

Ehdotettavaan valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyen on tarkoitus tuottaa seuraavat palvelut:

- 1) Valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin palvelu (Haeavustuksia.fi);
- 2) Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu (Tutkiavustuksia.fi); sekä
- 3) Valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelu (Hallinnoiavustuksia.fi).

Haeavustuksia.fi-palvelussa valtionavustushakuja koskevat ilmoitukset löytyisivät yhtenäisestä kansallisesta näkymästä. Lisäksi valtionavustusten hauista viestittäisiin yhtenäisin periaattein. Palvelun kautta voitaisiin myös hakea valtionavustuksia. Valtionavustustoiminnan tietovaranto sisältäisi kaikkien hallinnonalojen valtionavustuksista tallennetut tiedot. Tietovarantoon sisältyisivät: 1) valtionavustusten hallinnoinnin yhteydessä tallennetut valtionavustusten hakemista, myöntämisestä, maksamista, käyttöä ja valvontaa sekä palauttamista ja takaisinperintää koskevat tiedot, jotka olisivat tarpeellisia valtionavustuslaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi sekä 2) vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuuden kautta tietovarantoon tallennetut tiedot, joista säädettäisiin erikseen. Tutkiavustuksia.fi-palvelussa julkaistaisiin pieni osa tietovarantoon tallennetuista tiedoista. Julkaistavista tiedoista säädettäisiin erikseen. Palvelun avulla voitaisiin parantaa valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyttä.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevan uudistuksen tavoitteena on, että valtionavustustoiminnasta voitaisiin saada kattava kokonaiskuva sekä valtionavustusten hakijoiden että valtionapuviranomaisten ja muiden päätöksentekijöiden käyttöön. Tarkoituksena siten on, että tietovarantoon tallennettaisiin tai toimitettaisiin erikseen säädettävällä tavalla tiedot kaikista valtionavustuksista, jotka sisältyvät valtionavustuslaissa säädetyn valtionavustuksen käsitteen piiriin. Uudistuksen yhteydessä ei ehdoteta tarkistettavaksi niitä valtionavustuslain 1 luvun säännöksiä, joiden perusteella valtionavustuksen käsitteen rajanveto suhteessa muihin valtion maksamiin tukiin, korvauksiin ja etuuksiin määräytyy. Valtionavustuslain soveltamisala, suhde muuhun lainsäädäntöön ja valtionavustuksen käsitteen rajanveto on käytännössä vakiintunut suhteellisen selväksi lukuun ottamatta eräitä yksittäisiä tukimuotoja.

Uudistuksen valmistelun yhteydessä on käyty eräillä hallinnonaloilla keskustelua siitä, tulisiko Euroopan unionin varoista myönnettävien valtionavustusten tietoja tallentaa uuteen valtionavustustoiminnan tietovarantoon, koska näiden tukien tietojen tallentamisesta ja tietojen julkaisemisesta on säädetty yksityiskohtaisesti erikseen. Uudistuksen tavoitteiden kannalta on tär-

keää, että erityisesti suuruudeltaan merkittäviä valtionavustuksia koskevat vähimmäistiedot olisivat tallennettuina valtionavustustoiminnan tietovarannossa siitä riippumatta, että vastaavia tietoja olisi tallennettuina myös jossakin toisessa tietovarannossa. Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavaksi ehdotetut vähimmäistiedot ovat lisäksi sisällöltään sellaisia tietoja, että niitä joka tapauksessa kysytään ennen avustuksen myöntämistä tai ne syntyvät valtionavustuspäätöksen yhteydessä. Valtionavustustoiminnan tietovarantoon ei edellytetä käytännössä toimitettavaksi tai tallennettavaksi sellaisia tietoja, jotka olisivat ristiriitaisia valtiontukia tai muita tukia koskevien erityissäädösten kanssa. Näin ollen voidaan arvioida, ettei yleislakina sovellettavan valtionavustuslain ja toisaalta valtiontukia tai muita tukia koskevien erityissäädösten välinen rajanveto aiheuttaisi merkittäviä soveltamisongelmia. Uudistuksen tavoitteiden kannalta on tärkeää, että myös Euroopan unionin varoista myönnettäviä valtionavustuksia koskevat vähimmäistiedot toimitettaisiin valtionavustustoiminnan tietovarantoon, vaikka se merkitsisi tältä osin samojen tietojen tallentamista kahteen erilliseen tietovarantoon. Jos yksittäistapauksessa syntyisi kysymys valtionavustuslain soveltamisalasta, olisi tilanteessa sovellettavissa valtionavustuslain 2 §:n säännös, jonka mukaan valtionavustuslain 8—37 §:n säännökset koskevat soveltuvien osin Euroopan yhteisön tai muista Euroopan unionin varoista myönnettävää tukea, jollei muusta laista tai Euroopan yhteisön lainsäädännöstä muuta johdu. Näin ollen esimerkiksi valtionavustuksen hakemista tai myöntämistä koskevaa vähimmäistietoa ei edellytetä toimitettavaksi valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavaksi, jos kyseisen tiedon tallentamista voitaisiin pitää erityislaissa olevan säännöksen vastaisena.

Edellä kuvattua uudistuksen soveltamisalaa koskevaa tulkintaa olisi tarkoituksenmukaista noudattaa myös arvioitaessa valtionavustuslain soveltamisalan suhdetta sellaisiin kansallisiin säädöksiin, jotka liittyvät Euroopan unionin varoista myönnettävien tukien myöntämisen toimeenpanoon ja hallinnointiin. On myös olemassa sellaisia kansallisia tukijärjestelmiä, joissa tukien myöntämisperusteista säädetään yksityiskohtaisesti ja myös tukien myöntämiseen liittyvää harkintavaltaa on eriasteisesti rajoitettu. Näissä tilanteissa valtionavustuslain soveltamisalaa koskevaa rajanvetoa jouduttaisiin arvioimaan suhteessa valtionavustuslain 3 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädetään, että jos muussa laissa on valtionavustuslaista poikkeavia säännöksiä, niitä noudatetaan tämän lain sijasta. Valtionavustuslakia koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 63/2001 vp, sivu 30) on tältä osin todettu, että valtionavustuslaki syrjäytyy kokonaisuudessaan, jos muussa laissa on tarkoitettu kattavasti säänneltäväksi jostakin valtionavustuksesta ja siihen liittyvistä menettelyistä. Myöhemmän oikeuskäytännön perusteella tällaista periaatteellista rajausta ei voida kuitenkaan pitää yksiselitteisenä. Oikeustapauksessa KHO:2013:54 on arvioitu valtionavustuslain soveltamisalaa suhteessa erityislakina voimassa olleeseen lakiin yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Päätöksessä katsottiin, että investointituen takaisinperintää koskeva päätös oli valtionavustuslain 35 §:n nojalla suoraan ulosottokelpoinen verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä, koska erityislaki ei sisältänyt säännöstä siitä, missä järjestyksessä päätös voitaisiin panna täytäntöön. Tässä tapauksessa valtionavustuslain yksittäistä säännöstä katsottiin voitavan soveltaa toissijaisena säännöksenä tuen takaisinperintää koskevassa menettelyssä, vaikka erityislaissa säädettiin muilta osin yksityiskohtaisesti tuen takaisinperinnästä eikä erityislaissa viitattu millään osin valtionavustuslain soveltamiseen.

Valtionavustuslain 3 §:n 3 momentin 1 kohdan nojalla valtionavustuksena ei pidetä tukea, korvausta tai muuta etuutta, jos oikeus sen saamiseen perustuu lakiin ja myönnettävän määrän määräytymisperuste säädetään yksityiskohtaisesti laissa. Edellä mainittujen hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen nojalla säännöstä on perusteltu sillä, että tässä tilanteessa korvauksen, tuen tai etuuden myöntävällä viranomaisella ei ole tällöin tarkoituksenmukaisuuteen tai talousarvion toimeenpanoon liittyvää harkintavaltaa myöntämisen ja myönnettävän määrän suhteen. Esimerkkinä tämän kaltaisesta lakisääteisestä tuesta tai etuudesta on mainittu opintotuki.

Edellä mainittujen valtionavustuslain 3 §:n sisältöä ja tulkintaa koskevien esimerkkien perusteella valtionavustuslain ja erilaisten tukia ja etuuksia koskevien erityislakien säännösten keskinäiseen suhteeseen ja valtionavustuslain soveltamiseen toissijaisena lakina liittyy tulkinnanvaraa. Yleislain ja erityislakien välisen suhteen arviointia vaikeuttaa edelleen se, että valtionavustuksia koskevien erityislakien määrä on hyvin suuri. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen yhteydessä tehdyn lainsäädäntökartoituksen perusteella valtionavustuksia koskevia erityislakeja on lähes sata kappaletta, minkä lisäksi on annettu runsaasti valtionavustustoimintaa koskevia alemman asteisia säädöksiä. Useille lakisääteisille tukijärjestelmille on tyypillistä, että tuen määräytymisperusteesta säädetään yksityiskohtaisesti lailla ja siihen mahdollisesti liittyvällä asetuksella, mutta tuen myöntämisestä ja hakijan oikeudesta saada tukea säännellään vaihtelevasti säädöksestä riippuen. Esimerkiksi tuen määrää koskevien erityissäännösten tulkintaan saattaa liittyä harkintavaltaa. Toisaalta on myös mahdollista, että tuen tai etuuden myöntäminen edellyttää tiettyjen hakijaa ja hakijan toimintaa koskevien edellytysten täyttymisen arviointia ja tähän liittyvää harkintavaltaa. Myös erityislainsäädännössä käytetty tukien ja etuuksien terminologia on vaihtelevaa eikä tällä perusteella voida arvioida sitä, onko kyseessä valtionavustuslain soveltamisalan piiriin kuuluva valtionavustus vai ei. Erityislainsäädännössä on jonkin verran erityyppisiä säännöksiä tukia ja etuuksia koskevien tietojen tallentamisesta, julkistamisesta tai käytettävistä tietovarannoista. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainsäädännössä sekä valtioneuvoston osalta yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetussa laissa. Viimeksi mainitun lain 7 a §:n mukaan maa- ja metsätalouden sekä kalatalouden valtioneuvoston on suljettu pois kyseisessä laissa säädetyn muita valtioneuvoston tietojen tallentamisvelvollisuuden piiristä. Tässä ehdotuksessa lähtökohtana on valtionavustustoiminnan tietovarannon kattavuus ja tarkoituksena on siten, että tietovarantoon tallennettaisiin tiedot kaikista valtionavustuslaissa tarkoitetun valtionavustuksen käsitteen piiriin kuuluvista tuista.

Edellä kuvatun tilannearvion perusteella voimassa olevan valtionavustuslain säännösten avulla ei ole mahdollista yksiselitteisesti ratkaista kaikkien erilaisten tukien tai etuuksien asemaa suhteessa valtionavustuslaissa tarkoitetun valtionavustuksen käsitteeseen. Valtionavustuslain säännöksiä valtionavustuksen käsitteestä tai valtionavustuslain suhteesta muuhun lainsäädäntöön ei ole myöskään mahdollista tarkistaa siten, että valtionavustuslain soveltamisala suhteessa erityislaeissa säädettyihin tukiin ja etuuksiin voitaisiin yksiselitteisesti ratkaista. Näin ollen tulkinta valtionavustuksen käsitteestä ja siitä, tulisiko tiettyä tukea tai etuutta koskevat vähimmäistiedot toimittaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi, jäisi viime kädessä yksittäistapauksittain arvioitavaksi. Valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevien tavoitteiden näkökulmasta olisi perusteltua, että rajatapauksissa kansallisia tukia tai etuuksia koskevat vähimmäistiedot tulisivat tallennetuiksi tietovarantoon. Myös esimerkiksi myönnettyjä tukia koskevien tietojen julkistamista koskevia säännöksiä tulisi tarvittaessa arvioida suhteessa ehdotettaviin valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskeviin säännöksiin. Erityislaissa olevia yksittäisiä säännöksiä julkaistavien tietojen sisällöstä sovellettaisiin ensisijaisesti, jos ne olisivat ristiriidassa valtionavustustoiminnan tietovarantoon sisältyvien tietojen julkaisua koskevien säännösten kanssa. Kokonaisuutena voidaan kuitenkin arvioida, että ehdotettavat valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevat säännökset olisivat vain harvoin selvässä ristiriidassa suhteessa erityissäädöksiin.

On myös tärkeää pyrkiä parantamaan valtionavustuslain soveltamiseen liittyvää ennustettavuutta. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa kehitetään yhteistyössä valtionapuviranomaisten kanssa valtionavustusten rajaustyökalua, jonka avulla voidaan arvioida yksittäistapauksissa tarkemmin tukien ja etuuksien sisältöä ja luonnetta suhteessa valtionavustuslain säännöksiin.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyen tuotettaisiin kaikkien valtionapuviranomaisten käyttöön tarkoitettava valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelu. Tältä osin Hallinnoivastuksia.fi-palvelu sisältäisi yhtenäisen valtionavustusten käsittelyn ja käytön valvonnan eri vaiheet kattavan järjestelmän, jonka valtionapuviranomaiset voisivat ottaa käyttöönsä nykyisten erillisten käsittelyjärjestelmiensä tilalle. Koska olemassa olevien erillisten käsittelyjärjestelmien laajuudessa ja laadussa on merkittäviä eroja, ei valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto edellyttäisi sitä, että valtionapuviranomaisten tulisi välittömästi tai edes erikseen säänneltävän siirtymäajan rajoissa yleisesti siirtyä käyttämään Hallinnoivastuksia.fi-palvelua.

Hallinnoivastuksia.fi-palvelu kattaisi valtionavustustoiminnan asianhallintaan liittyvät vaatimukset ja toiminnallisuudet. Tavoitteena on valtionavustustoiminnan tietovarannon kautta saada käyttöön mahdollisimman laajassa mitassa valtionapuviranomaisten valtionavustuksia koskevat toiminnan ja talouden tiedot ja hyödyntää tietoja valtionhallinnon toiminnan kehittämisessä, ohjauksessa ja johtamisessa. Samalla tavoitteena on edistää tiedolla johtamisen toimintamallia valtionhallinnossa.

Edellä kuvatulla tavalla eräitä valtionavustusjärjestelmiä koskevissa erityislaeissa valtionavustusten myöntäminen on säädetty muussa kuin viranomaisasemassa olevan oikeushenkilön tehtäväksi ja eräät avustusten hallinnointiin liittyvät, merkittävää julkisen vallan käyttöä koskevat tehtävät on puolestaan säädetty erikseen määrätyn viranomaisen toimivaltaan kuuluviksi. Tällainen valtionapuviranomaisen tehtävien hoitamiseen liittyvä avustusten myöntämistä koskeva tehtävä on esimerkiksi Suomen elokuvasäätiöllä. Tästä tehtävästä sekä Suomen elokuvasäätiön ja viranomaisasemassa toimivan Taiteen edistämiskeskuksen toimivaltasuhteista säädetään tarkemmin valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetussa laissa. Tässä laissa ei säädetä erikseen tiedonhallintaan liittyvistä velvoitteista, mutta lain 12 §:ssä säädetään hallinnon yleislakien soveltamisesta. Tässä laissa tarkoitettua julkista hallintotehtävää hoidettaessa noudatetaan, mitä hallintolaissa, julkisuuslaissa, kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003), arkistolaisissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa ja tietosuojalaissa säädetään. Suomen elokuvasäätiön tulee siten julkista hallintotehtävää hoitaessaan eli valtionavustuksia myöntäessään noudattaa hallinnon yleislakien säännöksiä, jotka liittyvät tiedonhallintaan. Tiedonhallintalaissa säädetään erikseen muiden kuin viranomaisasemassa toimivien vastuista siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää. Tiedonhallintalain 3 §:n 4 momentin nojalla lain 4 luku ja 22—24 ja 25—27 §:ää sovelletaan yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin taikka muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää. Yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin sovelletaan lisäksi, mitä tämän lain 4 ja 28 §:ssä säädetään, niiden käyttäessä julkista valtaa julkisuuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tai kun mainittu laki on säädetty erikseen sovellettavaksi niiden toiminnassa. Myös viimeksi mainitut säännökset soveltuvat esimerkiksi Suomen elokuvasäätiöön sen myöntäessä valtionavustuksia.

Suomen elokuvasäätiön lisäksi eräillä muillakin oikeushenkilöillä, jotka eivät ole viranomaisasemassa, on eritvistvppinen lakiin perustuva toimivalta valtionavustusten myöntämiseen. Laissa Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1146/2017) säädetään Business Finland -nimisen osakeyhtiön toimivallasta, Suomen metsäkeskuksesta annetussa laissa (418/2011), kestävän metsätalouden määrääkaikaisessa rahoituslaissa (34/2015) ja laissa metsityksen määrääkaikaisesta tukemisesta annetussa laissa (1114/2020) Suomen Metsäkeskuksen toimivallasta ja laissa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta (616/1993) Suomen riistakeskuksen toimivallasta valtionavustusten myöntämiseen.

Uudistuksen tavoitteiden kannalta on erittäin tärkeää, että valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin valtionapuviranomaisten lisäksi myös muussa kuin viranomaisasemassa toimiviin lain nojalla valtionavustuksia myöntäviin yhteisöihin siitä riippumatta, mikä niiden oikeushenkilömuoto on. Ehdotus mahdollistaisi sen, että valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät voisivat edelleen käyttää omia valtionavustusten käsittelyyn ja hallintaan tarkoitettuja järjestelmiään, mutta olisi pitkällä aikavälillä erittäin perusteltua, että näiden erillisten käsittelyjärjestelmien ylläpidosta luovuttaisiin ja että kaikki valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät siirtyisivät käyttämään kattavasti valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja.

Valtiokonttorille ehdotetaan säädettäväksi uudeksi tehtäväksi valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpito. Valtiokonttori vastaisi tietovarannon ylläpidosta sekä siihen liittyvistä erikseen säädettävistä tehtävistä. Valtiokonttori vastaisi mainittuun tehtävään liittyen myös valtionavustustoiminnan yhtenäisen asiakaslähtöisen digitalisoidun toimintamallin palvelutuotannosta, esimerkiksi tietovarantoon liittyviin palveluihin kirjautumisen ja muun asiainnin kehittämisestä. Valtiokonttorin tehtäväksi säädettäisiin edelleen ylläpitää Tutkiavustuksia.fi-palvelua, tuottaa ja julkaista avoimen tietopalvelun tietoaaineisto sekä toimia tähän liittyen henkilötietojen käsittelystä kaikilta osin vastaavana yhteisrekisterinpitäjänä. Valtiokonttorin palvelutehtävä sisältäisi myös valtionhallinnon käyttöön tarkoitetut analysointi- ja raportointipalvelut valtioneuvoston päätöksenteon tueksi. Valtiokonttorin uusista tehtävistä säädettäisiin lisäämällä ne valtiokonttorista annetun lain 2 pykälän 1 momentin uusiksi 6—9 kohdiksi. Laissa sääntely on perusteltua siitä syystä, että kyseessä olisivat merkittävät ja pysyvät viranomaistehtävät. Valtiokonttorin viranomaisvastuuta puoltavina seikkoina ovat erityisesti aiempi kokemus tilanteista, joissa valtiokonsernitaseista palvelutoimintaa on kehitetty sekä kokemus regulaattoriroolista. Valtiokonttorissa on lisäksi suoritettu merkittävää kehitystyötä tiedolla johtamisessa, esimerkiksi kuntataloustietovarannon sekä sähköisen asiainnin kehittämisessä. Yleisellä tasolla virastolla on toiminnassa samankaltaisia hakemusten käsittelyyn, avustusten maksamiseen ja tukeen liittyviä palveluja ja se tarjoaa palveluja muillekin kuin valtion virastoille.

Edellä tarkoitettuun Valtiokonttorin palvelutehtävään liittyisi käytännössä operatiivinen valtionavustuspäalvelujen tuottaminen. Valtiokonttorin tehtävänä olisi siten alkuvaiheessa valtionavustuspäalvelujen valmistelun käynnistäminen ja valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen tuotannon organisointi sekä myöhemmin palvelujen jatkokehittäminen ja kehittämisen koordinointi. Palvelutuotannosta erillisenä Valtiokonttorin tehtävänä olisi edelleen toiminta valtionapuviranomaisena siltä osin kuin siitä olisi erikseen säädetty.

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen kokonaisuutta sekä näihin liittyviä viranomaisten tehtäviä ja vastuuta esitetään kootusti taulukossa 1.

Taulukko 1. Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen kokonaisuus

	Valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät	Valtiokonttori
Valtionavustustoiminnan tietovaranto	Tallentavat tietoja valtionavustusten hallinnoinnin yhteydessä. Toimittavat tietoja tallennettaviksi vähimmäistietojen toimittamisvelvoitteen perusteella. Hyö-	Ylläpitää tietovarantoa ja sen toiminnallisuuksia, joita ovat esimerkiksi kyky vastaanottaa valtionavustuksia koskevia tietoja, säilyttää ja välittää tietoja

Tallennetaan valtionavustuksen hakemista, myöntämistä, maksamista, käyttöä ja valvontaa sekä palauttamista ja takaisinperintää koskevia tietoja.	dyntävät tietoja tietovarannon toiminnallisuuden ja tietovarantoon liittyvien palvelujen avulla. Yhteisrekisterinpitäjäys. Vastuulla toimia rekisteröityjen yhteyspisteenä, vastata rekisteröityjen informoinnista sekä vastata rekisteröityjen oikeuksien toteutamisesta oman valtionavustustoimintansa osalta. Ovat julkisuuslain nojalla toimivaltaisia viranomaisia tallentamiensa tai toimittamiensa tietojen osalta.	sekä mahdollistaa tietojen tarkastelu. Yhteisrekisterinpitäjäys. Vastaa tietovarannon ja sen toiminnallisuuden teknisestä toiminnasta, teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten, tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käytettävyydestä sekä tietojen eheydestä, muuttumattomuudesta, suojaamisesta ja säilyttämisestä sekä erikseen säädetyistä tiedonhallintalain 4 luvun tietoturvallisuuteen liittyvistä tehtävistä.
Hallinnoivavustuksia.fi-palvelu Operatiivinen järjestelmä valtionavustusasioiden käsittelyyn ja valtionavustusten käytön valvonnan eri vaiheisiin.	Voivat käyttää palvelua hallinnoissaan toimivaltaansa kuuluvia valtionavustuksia. Yhteisrekisterinpitäjäys kuten edellä. Tiedonhallintayksiköt, joihin valtionapuviranomaiset ja lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät kuuluvat, vastaavat tiedonhallinnasta tiedonhallintalain mukaisesti.	Ylläpitää palvelua ja sen toiminnallisuuden, joita ovat esimerkiksi asianhallinnan toiminnallisuudet sekä rajapinnat ja katseluyhteydet muihin palveluihin ja tietovarantoihin sekä katseluyhteydet valtionavustustoiminnan tietovarannon sisällä. Yhteisrekisterinpitäjäys kuten edellä. Hoitaa tiedonhallinnan ylläpitoon liittyvät tekniset tehtävät.
Haeavustuksia.fi-palvelu Avoin valtionavustushakujen tietopalvelu sekä sähköinen asiointipalvelu. Hakijat hoitavat palvelussa kaiken valtionavustuksiin liittyvän asiointinsa.	Julkaisevat tietopalvelussa kaikki hakuilmoituksensa, käytännössä Hallinnoivavustuksia.fi-palvelun käytön tai hakuja koskevien vähimmäistietojen toimittamisveloitteen kautta. Vastaavat toimivaltaansa kuuluvien valtionavustusten haku- ja valvontaprosesseista, mm. valtionavustuksiin liittyvästä neuvonnasta. Yhteisrekisterinpitäjäys kuten edellä.	Ylläpitää palvelua ja vastaa esimerkiksi sähköisestä tunnistautumisesta, palvelun saavutettavuudesta ja tietoturvallisuudesta. Yhteisrekisterinpitäjäys kuten edellä.
Tutkiavustuksia.fi-palvelu		Ylläpitää avointa tietopalvelua ja vastaa esimerkiksi palvelun saavutettavuudesta ja tietoturvallisuudesta. Tuottaa ja julkai-

Kaikille avoin valtionavustustoiminnan tietopalvelu.		see palvelun tietoaaineiston tietovarantoon tallennettavista tiedoista. Tutkiavustuksia.fi-palvelun osalta Valtiokonttori vastaa kaikista rekisterinpitäjän tehtävistä.
Valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalvelut valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi	Toimeksiannon perusteella tehdystä pyynnöstä voivat luovuttaa salassa pidettäviä tietoja ja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja tiettyä analyysia ja raporttia varten.	Tuottaa palveluja valtioneuvoston toimeksiannosta hyödyntämällä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettuja tietoja.

Valtionavustustoiminnan strateginen, hallinnollinen ja lainsäädännöllinen kehittäminen eli kansallinen kehittäminen ja koordinaatio olisi tulevaisuudessa valtiovarainministeriön tehtävänä. Tällä varmistetaan myös hankekauden päättymisen jälkeen valtionavustustoiminnan koordinoitu jatkuva kokonaisvaltainen kehittäminen.

4.1.2 Tiedonhallinta ja salassapitovelvoitteet

Valtiokonttorin ja eri valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien toimivaltasuhteista ja velvollisuuksista sekä niiden rajanvedosta uudessa valtionavustustoiminnan tietovarannossa ja siihen liittyvissä palveluissa ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin eri suhteissa. Valtiokonttorille ehdotettava palvelutehtävä tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena liittyisi erityisesti järjestelmän tekniseen ylläpitoon ja tukipalveluihin. Sen sijaan valtionavustuksiin ja niitä koskeviin tietoihin ja tietojen tallentamiseen liittyvissä sisällöllisissä kysymyksissä olisi tarkoituksenmukaisena lähtökohtana se, että viranomaistoimivalta ja vastuu kuuluisi ensisijaisesti valtionapuviranomaiselle tai lain nojalla muulle valtionavustuksia myöntävälle. Valtionapuviranomaisille tai lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville kuuluvat tiedonhallinnan vastuut ja tehtävät eivät lähtökohtaisesti muuttuisi lukuun ottamatta tekniseen tiedonhallintaan ja tietoturvallisuuteen liittyviä vastuuta ja tehtäviä tietovarannossa ja siihen liittyvissä palveluissa. Tiedonhallinnan järjestämisestä tiedonhallintayksikössä säädetään tarkemmin tiedonhallintalain 4 §:ssä. Tässä säännöksessä tiedonhallintayksikön johdolle asetetaan useita velvoitteita, jotka liittyvät tiedonhallinnan käytännön järjestämiseen ja ohjeistukseen, henkilöstön koulutukseen, työvälineiden järjestämiseen sekä valvontaan. Tiedonhallintayksikön velvoitteena on myös tiedonhallintalain 5 §:n nojalla ylläpitää sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Valtionavustuslakiin ehdotettavissa uusissa säännöksissä ei ole tarpeen säännellä tarkemmin niistä valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tehtävistä, jotka perustuvat tiedonhallintalakiin.

Tiedonhallintaan liittyviä keskeisiä toimivaltasuhteita ja tehtäviä kuvataan taulukossa 2.

Taulukko 2. Tehtävien ja vastuiden jakautuminen eräissä tiedonhallintaan liittyvissä tilanteissa

	Valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät	Valtiokonttori
Hakijan asiointi valtionavustusasiassa	Hakija asioi toimivaltaisen valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän kanssa. Toimivaltainen taho vastaa koko valtionavustusprosessista ja esimerkiksi hakijan neuvonnasta valtionavustusasiassa.	Ylläpitää sähköistä asiointipalvelua. Tarvittaessa siirtää Valtiokonttoriin tulleen hakijan kysymyksen tai hakemuksen toimivaltaiselle viranomaiselle.
Rekisteröinti asiarekisteriin ja asiarekisteriin rekisteröivät tiedot	Vastaa sisällöllisesti asiarekisterin merkinnöistä ja laadusta.	Vastaa, että Hallinnonavustuksia.fi-palvelun rakenne mahdollistaa teknisesti asiarekisterin tietojen ylläpidon.
Julkisuuslain mukaiset tietopyynnöt	Vastaa tietopyyntöjen käsittelystä.	Tarvittaessa siirtää tietopyynnön toimivaltaiselle viranomaiselle.
Tietosuoja-asetuksen mukaiset henkilötietojen tarkastuspyynnöt	Yhteisrekisterinpitäjäys; toimii rekisteröityjen yhteyspisteenä ja vastaa tarkastuspyyntöihin oman valtionavustustoimintansa osalta.	Yhteisrekisterinpitäjäys; rekisteröidyllä oikeus käyttää oikeuksiaan myös suhteessa Valtiokonttoriin.
Tietoaineistojen sähköiseen muotoon muuttaminen ja saatavuus	Vastaa, jos tarvetta.	
Tietojen säilytysaikojen määrittely	Lähtökohtaisesti lakisääteiset, yhdenmukaiset säilytysajat. Tiedonhallintayksikkö voi päättää pidemmästä säilytysajasta.	Varmistaa tietoaineistojen teknisen turvallisuuden ja sen, että tietoaineistot voidaan tarvittavilta osin arkistoida.
Tietojen arkistointi ja hävittäminen	Voi tehdä Valtiokonttorille toimeksiannon arkistointia koskevan esityksen tekemiseen. Hyväksyy tietojen siirron arkistoon tai hävittämisen säilytysajan jälkeen.	Tekee arkistointia koskevan esityksen toimeksiannosta. Varmistaa teknisesti, että asiakirjat voidaan siirtää arkistoon tai hävittää.

Valtioneuvoston tai sen ministeriön toimiessa valtionapuviranomaisena on tiedonhallinnan järjestämisessä lisäksi otettava huomioon valtioneuvostosta annetun lain 2 §. Valtioneuvoston kanslian toimivaltaan kuuluu hoitaa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiä tiedonhallintaan liittyviä tehtäviä. Valtioneuvoston kanslian toimivaltaan ja tehtäviin liittyen asioinnin ja palvelutuotannon jatkovalmistelussa tarkennetaan valtioneuvoston valtionavustusasioiden käsittely sähköpostitse tai paperilla saapuvien asiakirjojen asianmukaisen käsittelyn ja rekisteröinnin osalta sekä arvioidaan siitä aiheutuvan työn määrä ja mahdolliset hallinnon voimavaratarpeet. Valtionapuviranomaisena toimivalle ministeriölle sähköpostitse tai paperilla saapuvat asiakirjat siirrettäisiin valtioneuvoston kansliassa tapahtuvan vastaanoton jälkeen takaisin ministeriölle, joka vastaisi saapuneiden asiakirjojen ja tietojen tallentamisesta valtionavustustoiminnan tietovarantoon. Lisäksi Valtiokonttori toteuttaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon

ja siihen liittyviin palveluihin yhden yhteisen teknisen rajapinnan, jonka kautta tiedonhallintayksikkö voi saada valtionavustusasioita koskevia tietoja ja halutessaan rajapintaa hyödyntävän integraation kautta tuoda tietoja toiseen järjestelmään.

Valtionavustuslain 31 §:n 1 momentin mukaan valtionapuviranomaisen oikeuteen saada tietoja toiselta viranomaiselta sovelletaan, mitä julkisuuslaissa säädetään. Valtionavustuslain 32 §:n 1 momentin mukaan valtionavustuslain nojalla saatujen tietojen luovuttamiseen sovelletaan vastaavasti, mitä julkisuuslaissa säädetään. Näissä pykälissä säädetään lisäksi erikseen niistä yksittäisistä tilanteista, joissa valtionapuviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja tai joissa valtionapuviranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tietoja. Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto ei merkitsisi eikä edellyttäisi tarkistuksia näihin säännöksiin. Valmistelussa lähtökohtana on ollut, että valtionavustuslain nykyiset tiedonsaantioikeuksia koskevat säännökset voisivat sopia esimerkiksi tilanteisiin, joissa uuden valtionavustustoiminnan tietovarannon yhteyteen tuotettaisiin toiminnallisuuksia, joiden avulla tiedonhallintalain mukaisesti avattaisiin katseluyhteyksiä viranomaisten välille.

Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Valtiokonttorin uusina tehtävinä toimia valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena, tuottaa ja julkaista valtionavustustoiminnan avoimen tietopalvelun tietoaineiston, vastata valtionavustuslain 6 a luvussa säädettävistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen käsittelyyn liittyvistä muista tehtävistä sekä tuottaa valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Lain 2 b §:ää, jossa säädetään Valtiokonttorin oikeudesta henkilötietojen käsittelyyn, ehdotetaan selvyuden vuoksi tarkistettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon Valtiokonttorille säädettävät uudet tehtävät. Valtiokonttorilla olisi oikeus käsitellä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpitoa koskevien sekä muiden tietojen käsittelyyn ja julkaisuun liittyvien tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Lain 2 c §:n 2 momenttia ehdotetaan vastaavasti tarkistettavaksi siten, että Valtiokonttorilla olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja koskevan uuden palvelutehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot valtionavustustoiminnan tietovarannosta sekä julkisuuslain mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rekistereistä, joissa on valtionavustustoimintaa koskevia tietoja. Valtiokonttori ja tiedot tietovarannosta tai muusta rekisteristä luovutettava viranomainen määrittäisivät yhteistyössä analysointi- ja raportointipalveluja varten luovutettavat tiedot. Valtionavustustoimintaan liittyvän analysointi- ja raportointitehtävän ja sitä koskevan Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden sääntely vastaisi siten periaatteiltaan sitä tiedonsaantioikeutta, josta nykyisin säädetään valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamista varten.

4.1.3 Henkilötietojen käsittely

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käytön yhteydessä tallennetaan henkilötietoja erityyppisissä tilanteissa ja palveluissa ja myös henkilötietojen tallentamisen käyttötarkoitus vaihtelee. Tutkiavustuksia.fi-palvelun tietoaineiston tuottamiseen liittyen tietovarantoon tallennettaisiin luonnollisten henkilöiden nimi ja henkilötunnus niissä tilanteissa, joissa hän olisi avustuksen saajan asemassa. Henkilötunnusta käytettäisiin avustuksensaajan yksilöimiseksi. Haeavustuksia.fi-palvelun käytön yhteydessä tietovarantoon tallennettaisiin vastaavasti asiointipalvelujen käyttäjänä olevan luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus vahvan tunnistautumisen yhteydessä, jotta palvelun käyttö olisi mahdollista joko yksityishenkilönä

tai valtuutuksella toimittaessa oikeushenkilön edustajana. Hallinnoivastuksia.fi-palvelun yhteydessä tallennettaisiin palvelun käyttäjän henkilötiedoista nimi, yhteystiedot sekä viranhaltijan aseman ja toimipaikan yksilöintiä koskevat tarvittavat tiedot. Tiedot saataisiin tällöin organisaation käyttäjähakemistosta Virtu-kirjautumisen yhteydessä. Valtionavustushakemusten käsittelyn yhteydessä tietovarantoon tallennettaisiin henkilön nimi, henkilötunnus, tarvittavat yhteystiedot sekä pankkiyhteydet, jos valtionavustuksen saajana olisi luonnollinen henkilö. Jos valtionavustuksen hakijana olisi y-tunnuksellinen yhteisö, tallennettaisiin tietovarantoon vastaavasti yhteisön yhdyshenkilönä toimivan henkilön nimi ja yhteystiedot.

Pääsääntöisesti valtionavustushakemusten käsittelyn yhteydessä ei tallenneta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, koska tällaiset tiedot eivät ole tarpeellisia valtionavustuksiin liittyvässä päätöksenteossa. On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi eräissä luonnollisille henkilöille tarkoitetuissa valtionavustuksissa henkilön toimintakyvyllä tai terveydentilalla on merkitystä valtionavustuksen myöntämisedellytyksiä tai avustuksen ehtoja arvioitaessa. On myös mahdollista, että esimerkiksi hakemuksiin liittyviin liitetiedostoihin tai muuhun aineistoon voisi sisältyä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, vaikka niitä ei pyydetäisi hakemusprosessin yhteydessä. Tiedonhallintayksiköinä toimivien valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tulisi varautua tähän omassa riskien kartoituksessaan.

Henkilötietojen käsittelyn sääntely perustuu keskeisesti Euroopan unionin tietosuojasetukseen sekä kansalliseen tietosuojalakiin. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdan perusteella. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saa kuitenkin käsitellä, kun kieltoon on säädetty poikkeus tietosuojasetuksessa tai erikseen unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä. Kansallisesti tietosuojalain 6 §:ssä säädetään erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä tarkemmin. Kyseisen säännöksen nojalla henkilötietojen käsittelyä koskevaa kieltoa ei sovelleta esimerkiksi tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Käsiteltäessä henkilötietoja rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on toteutettava asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi. Näistä toimenpiteistä säädetään tarkemmin tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa.

Uudistuksen valmistelun yhteydessä on arvioitu sitä, tulisiko erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen tallentamisesta ja käsittelystä valtionavustustoiminnan tietovarannossa ja siihen liittyvissä palveluissa sekä tähän liittyvästä kansallisesta liikkumavarasta säätää erikseen. Uudistuksen yleisenä tarkoituksena ei ole, että valtionapuviranomaisen tiedonsaantioikeuden tai tietojen luovuttamista koskevan oikeuden laajuutta tai sisältöä taikka valtionavustustoimintaan yleensä liittyvien asiakirjojen tai tiedon julkisuutta koskevia säännöksiä tarkistettaisiin. Valtionapuviranomaisen tietojensaantia ja tietojen luovuttamista koskevista oikeuksista säädetään voimassa olevan valtionavustuslain 6 luvussa. Lisäksi voidaan arvioida, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvilla henkilötiedoilla olisi käytännössä vain erittäin harvoin merkitystä arvioitaessa valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiä tai valtionavustuksen käytön seurantaa jonkun toisen valtionapuviranomaisen kuin valtionavustuksen myöntäneen valtionapuviranomaisen toimesta. Valtionavustustoiminnan tietovarantoon ei uudistuksen yhteydessä esitetä tallennettavaksi uusia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. On kuitenkin mahdollista, että valtionavustusten hallinnointiin liittyen käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tietosuojalain 6 §:n tai mahdollisen erityislainsäädännön nojalla. Näin ollen valtionavustuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että valtionavustustoiminnan tietovarantoon voidaan tallentaa myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Myös Valtiokonttorista an-

nettua lakia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että Valtiokonttorin oikeudesta käsitellä virkatehtäviensä hoidon kannalta välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja säädettäisiin tarkemmin.

Lähtökohtaisesti valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaisi tiedonhallintalain mukaisista velvoitteista niissä valtionavustusasioissa, jotka kuuluvat sen tehtäviin. Toisaalta olisi hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, että Valtiokonttori voisi valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena keskitetysti vastata eräistä tiedonhallintalaissa säädetyistä tiedonhallintaan liittyvistä tehtävistä, joissa voitaisiin hyödyntää valtionavustusten hakemiseen ja myöntämiseen yleisesti liittyviä tietoja tai hallinnonalakohtaiset rajat ylittävää näkökulmaa. Tästä syystä olisi perusteltua, että valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä toimisi yhteisrekisterinpitäjänä Valtiokonttorin kanssa siten, että Valtiokonttori vastaisi tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen teknisestä toiminnasta sekä teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Valtiokonttori vastaisi myös tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käytettävyydestä sekä tietojen eheydestä, muuttumattomuudesta, suojaamisesta ja säilyttämisestä. Samoin Valtiokonttori vastaisi erikseen säädettävistä tiedonhallintalain 4 luvun mukaisista tietoturvallisuutta koskevista velvoitteista. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä toisena yhteisrekisterinpitäjänä vastaisi osaltaan muista rekisterinpitäjän tehtävistä ja toimisi rekisteröidyn yhteyspisteenä oman toimintansa osalta. Lisäksi valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä päättäisi tietojen luovuttamisesta muiden tietojen kuin avoimessa tietopalvelussa julkaistavien tietojen osalta.

Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 1 momentin ehdotettavissa uusissa 6—9 kohdissa säädettäisiin valtiokonttorin tehtävästä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena, valtionavustustoiminnan avoimen tietopalvelun tietoaineiston tuottajana ja julkaisijana, muista valtionavustuslain 6 a luvussa tarkemmin säädetyistä tiedonhallintaan ja tietosuojaan liittyvistä tehtävistä vastaavana viranomaisena sekä valtionavustustoimintaa koskevien analysointi- ja raportointipalvelujen tuottajana valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Laissa nykyisin olevia erityissäännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta ehdotetaan tarkistettaviksi. Tällöin otetaan huomioon se, että Valtiokonttorille ehdotetaan useita uusia eri tyyppisiä palvelutehtäviä, joiden hoitamiseksi tarvittavia välttämättömiä henkilötietoja sekä niiden käsittelyä ja tietosuoja arvioidaan ja säännellään erikseen.

Ehdotettavat tarkistukset Valtiokonttorin oikeuksiin ja velvollisuuksiin henkilötietojen käsittelyssä koskisivat ainoastaan Valtiokonttorille ehdotettavia uusia tehtäviä. Siltä osin kuin Valtiokonttori itse toimii valtionapuviranomaisena, tulisi sen tiedonsaantioikeutta tässä tehtävässä arvioida valtionavustuslain yleisten säännösten pohjalta.

4.1.4 Tietojen ja asiakirjojen säilytys ja arkistointi

Voimassa olevassa valtionavustuslaissa ei säädetä valtionavustusten hakemiseen ja myöntämiseen liittyvien tietojen ja asiakirjojen säilytyksestä. Uudistuksen yleisenä tavoitteena on valtionavustustoiminnan yhtenäistäminen, jonka tulisi näkyä myös siten, että toimintaan liittyvien tietojen ja asiakirjojen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta sekä säilytysajoista säädettäisiin mahdollisimman yhtenäisin perustein. Nykyistä yhtenäisemmin tulisi edelleen säätää tietojen ja asiakirjojen myöhemmästä hävittämisestä tai arkistoinnista yleisen edun mukaisia arkistointitarpeita, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarpeita sekä tilastollisia tarpeita varten. Näistä syistä johtuen valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavien tietojen ja asiakirjojen säilytyksestä sekä arkistoinnista ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin. Valtionavustustoiminnan

tietovarantoon tallennettavien myönnettyjä valtionavustuksia koskevien tietojen ja asiakirjojen säilytysaika olisi ehdotuksen mukaan 10 vuotta valtionavustuksen viimeisen erän maksamisesta lukien. Tietovarantoon tallennettavien kielteisiä valtionavustuspäätöksiä koskevien tietojen ja asiakirjojen säilytysaika olisi puolestaan 5 vuotta valtionavustuspäätöksen tekemisestä lukien.

Ehdotettavat yhtenäiset säilytysajat olisivat hallinnollisesti yksinkertainen ja useimmissa tilanteissa perusteltu vaihtoehto, joka myös turvaisi tiedonsaannin esimerkiksi valtionavustuksen käytön myöhempään valvontaan ja mahdolliseen maksatuksen keskeytykseen tai takaisinperintään liittyvissä päätöksentekotilanteissa. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voisi kuitenkin erityisistä syistä päättää tietojen ja asiakirjojen pidemmästä säilytysajasta. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi investointeihin liittyvissä valtionavustuksissa, joissa omaisuuden käytölle ja mahdolliselle luovutukselle voitaisiin asettaa pitkäaikaisia rajoituksia. Näissä tilanteissa valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulisi ottaa huomioon erityisesti tiedonhallintalaissa olevat säännökset, jotka koskevat tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämistä.

Asiakirjojen arkistointia ja arkistonmuodostajan asemaa koskevat velvoitteet ja toimivaltasuhteet määräytyisivät lähtökohtaisesti arkistolain säännösten mukaisesti ja toimivalta olisi sisällöllisissä kysymyksissä arkistonmuodostajalla, käytännössä valtionapuviranomaisilla tai lain nojalla muilla valtionavustuksia myöntävillä. Valtiokonttorin ehdotetaan kuitenkin vastaavan siitä, että tiedot ja asiakirjat olisivat teknisesti arkistoitavissa arkistolain sekä sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain mukaisesti. Viimeksi mainittu velvoite liittyisi erityisesti vastuuseen alkuperäisten tietojen säilyttämisestä muuttumattomina. Tämä voidaan nähdä osana Valtiokonttorin vastuuta valtionavustustoiminnan tietovarannon ylläpidosta teknisesti vastaavana viranomaisena. Valtiokonttori voisi myös tehdä tietojen ja asiakirjojen arkistointia koskevan esityksen keskitetysti valtionapuviranomaisen toimeksiannosta. Valtionavustustietojen julkaiseminen ja käytön palvelu muodostaisi kaikille avoimen tietopalvelun, jonka tietoaaineiston Valtiokonttori tuottaisi ja julkaisisi. Valtiokonttori olisi myös avoimeen tietopalveluun sisältyvien henkilötietojen käsittelystä kaikilta osin vastaava yhteisrekisterinpitäjä siinä merkityksessä, että käsittelyn perustana olisi yksi rekisteri, mutta Valtiokonttorin toimivallan laajuuden perusteella sille kuuluisivat luontevasti kaikki rekisterinpitäjän tehtävät ja vastuut. Tähän palveluun sisältyvien tietojen ja asiakirjojen osalta Valtiokonttori päättäisi tietojen säilytysajoista ja mahdollisesta arkistoinnista ilman, että asiasta olisi tarpeen erikseen säätää. Henkilötietojen säilyttämisessä Tutkiavustuksia.fi-palvelussa Valtiokonttorin tulisi ottaa huomioon muun ohella yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset käsittelyn tarpeellisuuden ja minimoinnin periaatteet.

Ehdotettavat uudet valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja koskevat säännökset eivät lähtökohtaisesti muuttaisi valtionavustusten hakijoiden ja saajien asemaa. Valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuutta ja valtionavustuksen saajan tiedonantovelvollisuutta koskevat valtionavustuslain säännökset säilyisivät ennallaan.

4.1.5 Rahoitus

Valtionavustustoiminnan ja siihen liittyvien palvelujen valmistelun rahoitus on perustunut valtiovarainministeriön pääluokan kautta kohdennettuun hankerahoitukseen. Palvelutuotantomallin valmistelun yhteydessä on arvioitu Valtiokonttorin uusien palvelujen rakenne kustannuksiin. Tämä sisältäisi lähinnä henkilöstökustannukset sekä verkkopalvelujen kehitys- ja ylläpitokustannukset.

Tarkoituksena on, että pidemmällä aikavälillä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen rahoitus perustuisi lähtökohtaisesti keskitetyn budjettirahoituksen malliin.

Keskitettyssä budjettirahoituksessa jatkuvan palvelun kustannukset katettaisiin myös hankekauden jälkeen keskitetysti.

Rahoitusmallissa valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttäminen olisi maksutonta kaikille valtionapuviranomaisille tai lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville. Jos viranomainen tai muu valtionavustuksen myöntäjä käyttäisi omia valtionavustustoimintaa tukevia käsittely- ja hallinnointijärjestelmiään, olisi tietojen ilmoittaminen Haeavustuksia.fi-palveluun sekä Tutkiavustuksia.fi-palveluun maksutonta. Näiden palvelujen käyttö olisi myös hakijoille maksutonta.

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän omista toimintamenoista tulisivat kustannettaviksi esimerkiksi sen omia tarpeita varten tietovarantoon liittyviin palveluihin kehitettävät ominaisuudet tai toiminnallisuudet, valtionapuviranomaisten, lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tai muiden sidosryhmien omiin tietojärjestelmiin tehtävien mahdollisten sovellusmuutosten suunnittelu, määrittely, toteutus ja testaus, tietojen toimittamiseen liittyvät välilliset henkilötyökustannukset sekä Valtiokonttorilta mahdollisesti hankittavat laajennetut palvelut, esimerkiksi tavanomaista laajempi tukipalvelu.

Esityksen kokonaistavoitteena on, että se voidaan toteuttaa kustannusneutraalisti suhteessa nykyisten valtionavustusten käsittelyyn ja hallinnointiin käytettävien erillisten tietojärjestelmien rahoitukseen. Tämä edellyttää sitä, että valtionavustustoiminnan tietovarannosta ja siihen liittyvistä palveluista aiheutuvat pysyvät jatkuvan käytön kustannukset vähennetään perustellulla ja oikeudenmukaisella tavalla valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien määrärahoista. Yhtenä hallinnollisesti yksinkertaisena vaihtoehtona on leikata pysyvästi yleinen laskennallinen osuus kaikkien valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien toimintamäärärahoista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtionavustusten määrään, käyttötarkoitukseen tai kohdentumiseen. Valtiontaloudelliset vaikutukset muodostuvat ensi vaiheessa valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen kehittämisestä ja pidemmällä aikavälillä palvelujen ylläpidosta. Pidemmällä aikavälillä tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen yhtenäisen ja laajan käytön avulla voidaan parantaa eri käyttötarkoituksiin myönnettävien valtionavustusten käytön ja tavoiteltujen vaikutusten seurantaa, mikä edesauttaa valtionavustusten tehokkaampaa kohdentumista asetettuihin tavoitteisiin.

Valtionavustusten digitalisointiin tähtäävää toimintaa on vuosina 2016—2019 rahoitettu pääministeri Sipilän hallituksen Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankkeeseen varatuista määrärahoista yhteensä 2,75 miljoonalla eurolla. Rahoitusta on kohdennettu esiselvityksen toteuttamisen lisäksi hankkeen asettamista edeltäviin ja hankkeen asettamisen jälkeisiin valmistelutoimenpiteisiin vuonna 2019. Hankkeen aikaisiksi kustannuksiksi on arvioitu vuosina 2020—2023 yhteensä noin 19,6 miljoonaa euroa. Tästä ulkoiset projektikustannukset ovat 8 941 000 euroa (9 934 henkilötyöpäivää), sisäiset projektikustannukset 7 631 000 euroa (13 388 henkilötyöpäivää) sekä hankeaikaiset jatkuvat ohjelmisto- ja infrastruktuurikustannukset 2 992 000 euroa. Nykyisten erillisten valtionavustusten käsittelyyn ja hallinnointiin tarkoitettujen tietojärjestelmien käyttö- ja ylläpitokustannusten tarkka arviointi on vaikeaa. Tämä johtuu siitä, että järjestelmät ovat kooltaan ja sisällöltään hyvin erilaisia sekä siitä, että tietojärjestelmäkustannuksia on vaikea erottaa esimerkiksi valtionapuviranomaisessa laajemmin muuhunkin käyttöön tarkoitettun asianhallintajärjestelmän kustannuksista. Lisäksi tietojärjestelmien käytön kustannuksia

selvitettäessä oman henkilöstön kustannuksia ei ole aina arvioitu tarkasti. Voidaan kuitenkin arvioida, että nykyisten valtionavustusten käsittelyyn ja hallinnointiin tarkoitettujen tietojärjestelmien käyttö- ja ylläpitokustannukset ovat vuosittain vähintään 3,6 miljoonaa euroa.

Hankkeen päätyttyä vuodesta 2024 alkaen kustannuksia aiheutuu Valtiokonttorille palvelutuottajana, kun se lakisääteisenä tehtävänänsä keskitetysti ylläpitää ja kehittää valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyviä palveluja (tietovarannon ylläpito, palvelujen tuotannon organisointi, tietovarantoon liittyvien palvelujen käyttöönoton tuki, jatkokehittäminen ja kehittämisen koordinointi sekä keskitetyt tukipalvelut). Yhteisten ratkaisujen avulla voidaan säästää kehitys- ja ylläpitokustannuksia. Tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpito- ja kehittämiskustannuksiksi arvioidaan vuositason noin 2,635 miljoonaa euroa vuodesta 2024 eteenpäin. Tästä sisäiset ja ulkoiset työkustannukset ovat 1 910 000 euroa ja jatkuvat ohjelmisto- ja infrastruktuurikustannukset 725 000 euroa. Valtiokonttorin uusien tehtävien on arvioitu aiheuttavan 10 lisähenkilötyövuoden tarpeen, mikä tulisi ottaa huomioon Valtiokonttorin toimintamäärärahassa. Kokonaisuutena voidaan siten arvioida, että valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttö mahdollistaisi vuositason noin 1 miljoonan euron säästön tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämiskustannuksissa, jos uusi järjestelmä otettaisiin kattavasti käyttöön siirtymäajan jälkeen vuodesta 2024 eteenpäin. Kun virastot vapautuisivat nykyisten järjestelmien ylläpitokustannuksista, vuoteen 2029 mennessä yhteisten ratkaisujen käyttöönotolla voidaan arvioida kertyvän vähintään 4 miljoonan euron säästö. Käytännössä mahdollinen kustannussäästö olisi eri syistä edellä mainittua pienempi. Tämä johtuisi muun muassa siitä, että uuden tietovarannon käyttöönotto tapahtuisi asteittain ja osa valtionapuviranomaisista tai lain nojalla muista valtionavustuksista myöntävistä käyttäisi edelleen omia erillisiä tietojärjestelmiään. Uudistuksen yhteydessä tarvitaan todennäköisesti myös enemmän erityisasiantuntijoiden palveluja tietojärjestelmien perusylläpito- ja kehittämiskustannusten lisäksi. Valtionavustustoiminnan tietovarannon kehittämiskustannukset voivat nousta myös siinä tapauksessa, että sitä kehitetään nykyisten Euroopan unionin rakennerahastojen tietojärjestelmien korvaamiseksi.

Valtiovarainministeriö vastaa nykyisin yleislakitasoisesta valtionavustuslainsäädännöstä sekä valtionavustustoiminnan strategisesta kehittämisestä ja koordinaatiosta. Jatkossa ministeriö vastaisi lisäksi lakiehdotuksessa Valtiokonttorille osoitettavien valtionavustustehtävien ohjaamisesta.

Valtionapuviranomaisille tai muille lain nojalla valtionavustuksia myöntäville aiheutuisi jossain määrin kustannuksia omien tietojärjestelmiensä korvaamisesta valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvillä palveluilla. Myös nykyisiä tietojärjestelmiä voidaan joutua kehittämään siitä syystä, että valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tulisi joka tapauksessa voida toimittaa säädetyt valtionavustuksiaan koskevat tiedot valtionavustustoiminnan tietovarantoon.

Uudistuksen yhteydessä on arvioitu, että valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönoton myötä on mahdollista parantaa merkittävästi valtionavustusten kohdentuvuutta ja saavuttaa erityisesti pidemmällä aikavälillä vaikuttavuushyötyä. Myös valtionavustustoiminnan yhtenäisyys ja läpinäkyvyys paranisi. Tämä merkitsisi käytännössä sitä, että nykyisellä valtionavustuksiin käytettävällä rahoituksella voitaisiin rahoittaa enemmän toimintaa ja hankkeita tai vastaavasti nykyisen tasoista valtionavustustoimintaa voitaisiin jatkaa aiemmassa laajuudessa pienemmällä rahoituksella.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lakiehdotuksella annetaan Valtiokonttorille uusi tehtävä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi ja ylläpitämiseksi sekä sen edellyttämät tiedon käsittelyoikeudet. Ehdotus vahvistaa valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien verkostomaista toimintatapaa ja yhteistyötä valtion tietovarantoihin kerätyn tiedon hyödyntämisen osalta. Esityksellä pyritään vahvistamaan valtionavustuksia koskevien tietojen läpinäkyvyyttä, yhtenäisyyttä, hyödyntämistä, tiedolla johtamista ja tietoperusteista päätöksentekoa valtionhallinnon valmistelun ja päätöksenteon tukena. Samalla vahvistetaan tietojohtamisen toimintatapoja ja hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista valtionhallinnossa. Valtionavustusten käsittelyprosessin näkökulmasta pyritään kehittämään nykyistä toimintakulttuuria siihen suuntaan, että avustusasioden peruskäsittelyn ohella vahvistetaan selvästi yhtäältä alkuvaiheen strategista suunnittelua ja toisaalta valtionavustusten avulla toteutettujen hankkeiden toteutumisen ja koko valtionavustustoiminnan tuloksellisuuden arviointia.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto mahdollistaa merkittävän tehokkuushyödyn, joka perustuu mahdollisuuteen toteuttaa valtionavustushankkeita aiempaa laajempina kokonaisuuksina ja muutenkin siten, että valtionavustushakemusten lukumäärä pienenee. Tällöin valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rutiinitehtävien työmäärä pienenee ja on mahdollista saavuttaa myös taloudellisia säästöjä. Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että tehokkuushyöty olisi euromääräisesti pienempi kuin edellä mainittu vaikuttavuushyöty. Lisäksi tehokkuushyödyn suuruutta on erittäin vaikea arvioida tarkasti ottaen huomioon nykyisten valtionavustusjärjestelmien ja niissä käytettävien tietojärjestelmien epäyhtenäisyys. Joka tapauksessa tehokkuushyödyn suuruutta voitaisiin pitää erityisesti pitkällä aikavälillä merkittävänä.

Myös yleisellä tasolla valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto ja yhteensopivuus muiden viranomaisten tietojärjestelmien kanssa luo pitkällä aikavälillä edellytyksiä tehokkaammalle tietojen hallinnalle ja käytölle esimerkiksi niin, että yhteen tietojärjestelmään tallennettuja tietoja voitaisiin hyödyntää myös muiden tietojärjestelmien käyttöön perustuvassa päätöksenteossa. Toisaalta erityisesti uudistuksen siirtymävaiheessa on tunnistettu riski siitä, että eräiden myös valtion yritystueksi katsottavien valtionavustusten osalta viranomaiselle tulisi kahdenkertainen velvoite tallentaa tietoa eri tietovarantoihin. Samoin on tunnistettu, että on olemassa myös muita hallinnonala- tai toimialakohtaisia tietovarantoja, esimerkkeinä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ruokahallinnon tietovaranto sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämä tutkimustietovaranto. Tämä pyritään ottamaan valtionavustustoiminnan tietovarannon suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon. Siirtymävaiheessa tietovarantoon toimitettavien vähimmäistietojen määrä pyritään rajaamaan ainoastaan välttämättömiin tietoihin ja tiedot voidaan toimittaa joko automatisoidusti järjestelmien rajapinnan kautta tai tiedostomuodossa käyttöliittymään. Siten tiedon toimittamisvelvoitteesta ei katsota aiheutuvan niin merkittävää lisätyötä, että se viivästyttäisi uudistuksen toimeenpanoa olennaisesti tai aiheuttaisi valtionapuviranomaisille kohtuuttomia lisäkustannuksia.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Valtionavustustoiminnan kehittämisen vaikutukset

Esitys vahvistaa valtionavustustoiminnan tietojen aiempaa laajempaa hyödyntämistä ja tehostaa tiedolla johtamista ja hyvän hallinnon periaatteita osana valtionhallinnon tehokasta toimintaa. Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen avulla saavutettava yleis-

nen tiedonvälityksen avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääntyminen auttaa valtionavustusten hakijoiden ja saajien toiminnan suunnittelussa ja avustusten hakuprosessissa sekä kehittää avustusten saajien ja valtionapuviranomaisten välistä yhteistyötä.

Uudistuksen hyötyjä ja riskejä yleisellä tasolla voidaan arvioida tarkemmin eri tavoitteiden ja keinojen näkökulmasta. Eräänä uudistuksen tavoitteena on vahvistaa strategisen ohjauksen edellytyksiä selkeyttämällä valtionavustusten roolia politiikkaohjauksen välineenä muun muassa kuvaamalla valtionavustustoimintaa ja -rahoitusta tieto- ja vaikuttavuusperusteisesti. Arvioituna hyötynä on, että päätöksentekijät saavat nykyistä selvästi paremman kokonaiskuvan valtionavustustoiminnasta ja -rahoituksesta ja voivat tehdä strategista suunnittelua ja päätöksiä nykyistä selvästi paremman tietopohjan perusteella. Poikkihallinnollisen kehittämisen riskejä ovat esimerkiksi yhteisen kielen ja yhteisten käytäntöjen puute. Erityislainsäädäntö voi vaikuttaa yhtenäisten käytäntöjen kehittämisen mahdollisuuksiin esimerkiksi yritysten valtionavustuksia myönnettäessä. Valtionavustusten erilainen painoarvo erilaisten hallinnonalojen ohjausvälineenä voi jäädä kokonaisuuden tarkastelun korostamisen varjoon.

Uudistuksen toisena tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta systematisoimalla ja yhdenmukaistamalla tiedon keräämistä ja vaikutusten arviointia. Arvioituna hyötynä on, että avustukset kohdentuvat entistä paremmin tarpeelliseksi katsottuihin yhteiskunnallisiin päämääriin ja näitä päämääriä saavutetaan. Riskeiksi voidaan katsoa erittäin monimuotoisen valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden yliyksinkertaistaminen. Lisäksi tavoitteen toteutuminen edellyttää huomattavaa yhtenäistä valtionhallinnon tietojohdantamisen sekä vaikutusarvioinnin kehittämistä. Yleisiä vaikuttavuuden aikaansaamisen riskejä ovat esimerkiksi vaikutusten mitaamisen laatuun ja luotettavuuteen liittyvät kysymykset.

Uudistuksen kolmantena yleisenä tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan tehokkuutta kehittämällä koko valtionhallinnan kattava digitalisoitu valtionavustusprosessi. Hyötynä on, että hakijat näkevät nykyistä paremmin avoinna olevat valtionavustushaut ja pystyvät valitsemaan heille sopivimmat vaihtoehdot. Osapuolten välinen yhteistyö lisääntyy ja hankkeiden laatu paranee. Lisäksi avustusten hakemisesta ja myöntämisestä tulee aikaisempaa selkeämpää ja sujuvampaa. Hakijoiden hallinnollinen taakka vähenee, koska hakijan ei tarvitse erikseen antaa sellaisia tietoja, jotka löytyvät muista rekistereistä tai aiempien hakujen perusteella, ovat julkisia tai joiden käyttöön on lupa. Valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät saavat nykyistä selvästi paremman kokonaiskuvan valtionavustuksista ja voivat seurata mahdollisia päällekkäisiä avustuksia ja väärinkäytöksiä.

Tämän tavoitteen ja keinon osalta riskit liittyvät valtionavustusprosessin ylierikoistamiseen, jolloin yhteinen ratkaisu ei sovi jokaiselle osapuolelle tai yliyksinkertaistamiseen, jolloin kaukaa katsoen samankaltainen toiminta ei sovi yhteen ratkaisun alle. Suuren kehittämiskokonaisuuden hallintaan liittyy suurempia epäonnistumisen riskejä kuin pienemmän kokonaisuuden hallintaan. Riskiksi voidaan katsoa myös huoli digitaalisen palvelun saavutettavuudesta erityisesti yksityishenkilöiden kohdalla. Lisäksi tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi pitkällä aikavälillä koko valtionhallinnon ja kaikkien valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tulee sitoutua yhteisiin käytäntöihin sekä osaamisen ja toiminnan jatkuvaan kehittämiseen.

Uudistuksen neljäntenä yleisenä tavoitteena on edistää hyvää ja avointa hallintoa lisäämällä valtionavustustoiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Arvioituna hyötynä on se, että julkisten varojen käytön valvonnan mahdollisuudet lisääntyvät. Valtionavustustoiminnassa syntyvää tietoa voi hyödyntää nykyistä laajemmin eri tarkoituksiin. Tietoa voi hyödyntää myös esimerkiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnassa sekä elinkeinotoiminnassa. Valtionavustusten haku- ja myöntämisprosessista tulee nykyistä avoimempi ja läpinäkyvämpi sekä myöntäjien että hakijoiden

kannalta. Riskeiksi voidaan katsoa Tutkiavustuksia.fi-palvelun tietoturvallisuuteen sekä hyvään julkisuus- ja salassapitorakenteeseen liittyvät kysymykset, sekä avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen liittyvät huolet siitä, mihin avoimessa tietopalvelussa julkaistuja tietoja käytetään. Lisäksi valmistelun aikana on tullut esiin huoli avoimuuden vaikutuksista kiinnostukseen hakea valtionavustuksia

Uudistuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia voidaan arvioida myös valtionavustustoiminnan eri toimijoiden näkökulmasta. Uudistuksen tavoitteet kohdistuvat valtionavustusrahoituksen strategisesta suunnittelusta vastaaviin päätöksentekijöihin sekä valtionavustusten myöntäjiin ja valtionavustusten hakijoihin. Lisäksi hankkeen tavoitteet kohdistuvat laajasti kansalaisiin, mediaan sekä tietoa hyödyntäviin tutkijoihin ja yrityksiin.

Avustusten hakijoiden ja saajien yhdenvertaisuus ja tasapuolinen kohtelu sekä oikeusturva paranevat, kun esimerkiksi avustushakujen tavoitteet ja kriteerit ovat nykyistä avoimempia ja läpinäkyvämpiä. Kaikki valtionavustushakuja koskevat tiedot löytyvät yhdestä tietovarannosta. Uudet toimijat löytävät helposti avoinna olevia avustushakuja. Myös kumppanuuksien löytäminen helpottuu. Hakemuksen tekeminen helpottuu, kun esimerkiksi hakemuksen perustietoja ei tarvitse toimittaa valtionapuviranomaiselle tai lain nojalla muulle valtionavustuksia myöntävälle aina uudelleen (tietoa kysytään vain kerran -periaate). Tuloksista raportointi helpottuu ja yhdenmukaistuu. Aikaisemmista hankkeista kertynyttä tietoa voidaan hyödyntää nykyistä paremmin oman toiminnan kehittämisessä ja kentän toiminnan ymmärtämisessä. Oman toiminnan ja omien hankkeiden vaikutusten arviointi paranee ja vaikuttavuus lisääntyy. Riskinä on, että uusi palvelu ei helpota avustusten hakemista, vaan siitä tulee vain yksi käytettävä palvelu muiden joukossa. Perusteettomasti vakiintuneiden ja päällekkäisten avustusten vähenemisellä tai lakkaamisella voi olla avustusten saajille huomattava kielteinen vaikutus riippuen toiminnan muista rahoitusvaihtoehdoista. Pyrkimys suurempiin hankekokonaisuuksiin ja kumppanuuksiin saatetaan kokea oman toiminnan itsenäisyyden uhkana.

Uudistuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin myös erilaisten avustusten hakija- ja saajaryhmien näkökulmasta. Järjestöille, yhdistyksille ja säätiöille myönnettävien valtionavustusten kohderyhmänä on hyvin erilaisia toimijoita, joiden rakenteessa, julkisen tuen osuudessa, talouden ja toiminnan volyymissa sekä kansalaisyhteiskuntaa tukevan toiminnan luonteessa on eroja. Esimerkiksi yleisavustuksena myönnettävä toiminta-avustus voi olla edellytys koko järjestön toiminnalle. Myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että järjestöille tarkoitetut valtionavustushaut ja muut järjestöjen valtionavustuksia koskevat tiedot löytyvät yhdestä tietovarannosta. Valtionavustustoiminnan kehittäminen voidaan nähdä mahdollisuutena kehittää tietoperusteisesti järjestön omaa toimintaa ja sen laatua. Esimerkiksi järjestöjen kyvyt ja edellytykset hakea valtionavustuksia voivat parantua. Myös uusien toimijoiden on nykyistä helpompi osallistua hakuihin.

Uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoituksena välittömästi muuttaa valtionavustusten kohdentamista eri käyttötarkoituksiin ja saajaryhmille. Pidemmällä aikavälillä valtionavustustoiminnan tietojen tehokkaampi kokoaminen ja analysointi voidaan kokea epävarmuustekijäksi rahoituksen pysyvyyden kannalta. Uudistuksen vaikutuksena voi valtionavustusten kohdentumisen tietoperusteisen uudelleenarvioinnin perusteella olla myös se, että kansalaisjärjestöjen toiminnan edellytykset vähenevät nykyisestä riippuen esimerkiksi toiminnan tuloksista ja arvioidusta vaikuttavuudesta. Erityisesti laajassa mitassa valtionavustusrahoitukseen perustuvassa toiminnassa riskiksi voidaan avustuksen saajien näkökulmasta katsoa kysymys valtionavustuspolitiikan periaatteellisista lähtökohdista eli siitä, rahoitetaanko toimintaa valtion tavoitteiden tai yhteiskunnallisten päämäärien toteuttamiseksi vai järjestöjen sääntömääräisen toiminnan tukemiseksi ja kansalaistoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Ensimmäinen näkökulma tarkoittaa avustusten kohdentamista yhteiskunnallisen tahtotilan mukaisin periaattein ja jälkimmäinen viittaa

yleisavustusmalliin. Kansalaisjärjestöjen kannalta avustusten kohdentaminen yhteiskunnallisen tahtotilan mukaisin periaattein tarkoittaisi epävarmempaa rahoitus pohjaa kuin perinteinen yleisavustusmallin mukainen rahoitus.

Korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille valtionavustustoiminnan uudistamisen hyödyiksi voidaan katsoa mahdollisuus löytää uusia kumppaneita ja toteuttaa nykyistä laajempia, laadukkaampia ja vaikuttavampia tutkimus- ja kehittämishankkeita. Uudistamisella ei muuteta niitä säännöksiä ja periaatteita, jotka koskevat tutkimushankkeisiin liittyvien tietojen ja aineistojen julkisuutta. Valtionavustustoiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen voi kuitenkin aiheuttaa tutkimussalaisuuksiin liittyvää epävarmuutta.

Kuntasektorilla valtionavustuksista muodostuu nykyistä selkeämpi kokonaiskuva. Valtionavustushakujen päällekkäisyydet ja mahdolliset ristiriitaiset tavoitteet poistuvat ja tavoitteet yhdenmukaistuvat kunnan hyvinvointitehtävän kokonaistavoitteisiin nähden. Tietoperusteisesti kohdennetulla valtionavustuksella voidaan vaikuttaa tehokkaasti kuntien palvelujen järjestämiseen. Väliaikainen hankekehittäminen vähenee ja pysyvän toiminnan ja palvelujen kehittäminen lisääntyy.

Yritysten hallinnollinen taakka vähenee, kun tietoa kysytään vain kerran -periaatteen mukaisesti, esimerkiksi hyödyntämällä kaupparekisterin tietoja valtionavustuksen hakijan yksilöimiseksi. Valtionavustustoiminnan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen voi aiheuttaa yrityksille liikesalaisuuksiin liittyvää epävarmuutta. Kielteisenä vaikutuksena voidaan pitää myös sitä, että tieto hylätyistä valtionavustushakemuksista tulee yleisön ja esimerkiksi kilpailevien yritysten saataville aiempaa helpommin.

Myös yksityishenkilöiden näkökulmasta valtionavustuksen hakeminen ja raportointi helpottuvat valtionavustustoiminnan uudistuessa. Myönteiseksi vaikutukseksi kansalaisten kannalta voidaan katsoa se, että valtionavustuksia koskevan tiedon avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen edistää perusoikeuksiin sisältyvien hallinnon avoimuuden ja julkisuusperiaatteen toteutumista. Avoimuuden lisääminen parantaa myös perustuslain mukaisia osallistumisoikeuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin tietoperusteisesti. Toisaalta riskeiksi voidaan katsoa avoimuuden lisääntymisestä johtuvat yksityiselämän suojaan liittyvät huolet.

Valtionavustustoiminnan tietovarannolla ja siihen liittyvillä palveluilla voidaan yhdenmukaistaa valtionapuviranomaisten menettelyjä. Tämä muutos parantaisi avustusten hakijoiden ja saajien yhdenvertaisuutta sekä tasapuolista kohtelua ja oikeusturvaa. Toisaalta yhdenvertaisuuden kannalta ongelmia tai huolia voi liittyä esimerkiksi tiedon saavutettavuuteen. Pääsääntöisesti valtionavustustoiminnan digitalisoiminen edistää valtionavustuksia koskevan tiedon saatavuutta ja myös saavutettavuutta. On kuitenkin otettava huomioon, että valtionavustusten hakijoissa voi olla väestöryhmiä tai yksilöitä, joilla ei ole riittäviä taitoja ja resursseja käyttää digitaalisia palveluja. Sähköinen asiointimahdollisuus ei välttämättä vastaa tiettyjen erityisryhmien, esimerkiksi vanhusten, sairaiden ja vammaisten henkilöiden, tarpeisiin. Toisaalta saavutettavuusvaatimusten huomioon ottaminen voi myös edistää erityisryhmien käsiksi pääsyä palveluun.

Lainsäädännöllä voidaan katsoa olevan myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia, jos se lisää kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia tietotekniikan välityksellä sekä tarjoaa vaihtoehdon henkilön fyysistä läsnäoloa edellyttävälle asioinnille. Valtionavustustoiminnan digitalisointia koskevan esiselvityksen tietojen perusteella voidaan arvioida, että kaikilla valtionavustusten hakijoilla ei ole vielä mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin. Ehdotettu valtionavustushakujen yhdenmukainen digitalisoiminen valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liitty-

vien palvelujen kehittämisen kautta tarjoaa kaikille valtionavustusten hakijoille tämän mahdollisuuden. Lisäksi valtionavustuksia koskevien tietojen avaaminen tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen kehittämisen kautta lisää kansalaisten mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa julkisten varojen käytön valvontaan. Näin ollen voidaan arvioida, että tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen kehittämisellä on myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia.

4.2.3.2 Vaikutukset valtionavustuksen saajia koskevien tietojen julkaisemiseen

Esityksessä ehdotetaan uuden ja kattavan avoimen valtionavustustoiminnan tietopalvelun (Tutkiavustuksia.fi-palvelu) perustamista. Palvelussa julkaistavassa tietoaaineistossa hyödynnettäisiin valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettuja valtionavustuksia koskevia julkisia tietoja. Tietoja tallentuisi tietovarantoon Haeavustuksia.fi- ja Hallinnoiavustuksia.fi-palvelujen käytön yhteydessä sekä ehdotetun vähimmäistietojen toimittamisvelvoitteen perusteella. Mahdollisuus hallinnoida valtionavustuksia Hallinnoiavustuksia.fi-palvelussa tai vaihtoehtoisesti vähimmäistietojen toimittamisvelvoite koskisi kaikkia valtionapuviranomaisia ja lain nojalla muita valtionavustuksia myöntäviä sekä kaikkia valtionavustuslain soveltamisalaan kuuluvia valtionavustuksia. Näin ollen Tutkiavustuksia.fi-palvelussa julkaistaisiin kattavasti tiedot kaikista valtionavustusten saajista eri hallinnonaloilla. Julkaistavista tiedoista säädettäisiin erikseen.

Nykyisin valtionavustusten saajia koskevien tietojen julkaisemisen käytännöt vaihtelevat. Valmistelun aikana on tunnistettu pääpiirteittäin kolmenlaisia julkaisemisen tilanteita: 1) tietoja julkaistaan valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän verkkosivuilla julkisuusperiaate ja henkilötietojen suoja huomioon ottaen, 2) tietoja julkaistaan Euroopan unionin rakennerahastoja koskevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla sekä 3) tietoja julkaistaan valtioneuvoston päätösten edellyttämällä tavalla kansallisilla verkkosivuilla, joko suoraan EU-asetuksen nojalla tai sellaisen kansallisen lain säännöksen nojalla, jolla on implementoitu valtioneuvoston päätösten julkaisuvelvoite.

Ensimmäisessä tilanteessa on kyse valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän harkinnan perusteella tapahtuvasta tietojen julkaisemisesta. Nykyisin luonnollisille henkilöille myönnettävien valtionavustusten osalta on vaihtelua käytännöissä sen suhteen, kysytäänkö valtionavustuksen saajalta suostumusta tietojen julkaisemiseen. Tätä tilannetta ehdotus muuttaisi siten, että suostumuksen pyytämiseen ei olisi enää aihetta luonnollisille henkilöille myönnettävien valtionavustusten kohdalla, vaan tiedot valtionavustuksen saajan nimestä ja saadusta valtionavustuksesta julkaistaisiin suoraan lainsäädännön perusteella.

Toisessa tilanteessa on kyse Euroopan unionin rakennerahastoista, jolloin julkaistavat tiedot määräytyvät nykyisin rakennerahasto-ohjelmia koskevan Euroopan unionin lainsäädännön perusteella. Tätä tilannetta ehdotus muuttaisi siten, että tietoja, henkilötiedot mukaan lukien, julkaistaisiin jatkossa kahdessa paikassa: rahaston kansallisella verkkosivulla ja Tutkiavustuksia.fi-palvelussa. Pällekkäisyys aiheuttaisi jonkin verran hallinnollista työtä. Tämä on ehdotuksessa otettu huomioon siten, että kyseisten valtionavustusten osalta toimitettavien vähimmäistietojen ala olisi suppeampi.

Kolmanteen tilanteeseen luettaisiin Euroopan unionin valtioneuvoston päätösten perustuvat julkaisuvelvoitteet. Tällöin julkaiseminen voi perustua suoraan sovellettavaan EU-asetukseen. Julkaiseminen voi perustua myös kansalliseen erityislainsäädäntöön, johon on sisällytetty valtioneuvoston päätösten julkaisemista koskeva säännös. Tästä ovat esimerkkinä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ruokahallinnon tietovaranto ja metsätietojärjestelmä. Ruokahallinnon tietovarannosta säädetään ruokahallinnon tietovarannosta annetussa laissa (560/2021). Lain 9 §:n mukaan Ruokavirasto julkaisee ruokahallinnon tietovarannon tietojen perusteella tuensaajat ja saadut

tuet Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti. Vastaava säännös on riistavahinkolain (105/2009) 36 a §:ssä. Euroopan unionin lainsäädäntö ei edellytä niin sanottuja vähämerkityksisiä tukia koskevien tietojen julkaisemista. Kansallisista varoista myönnetään valtionavustuksia muuhun kuin taloudelliseen toimintaan. Koska viimeksi mainituissa tuissa ei ole kyse valtiontuista, eivät niitä koske valtiontukien julkaisuvelvoitteet. Julkiset tiedot näistä tuista, eli vähämerkityksisistä tuista ja kansallisista varoista myönnettyistä muista kuin valtiontuista, on mahdollista saada julkisuuslain mukaisesti tietopyynnön perusteella. Metsätalouden tukien osalta ei nykyisin säädetä tuensaajia koskevien tietojen julkaisemisesta, koska valtiontukisäännöissä asetettu julkaisukynnys ei ylitä. Euroopan unionin valtiontukisääntöjä ollaan uudistamassa, ja uuteen metsätalouden tukia koskevaan lainsäädäntöön on tarkoitus sisällyttää tukien julkaisuvelvoitetta koskeva säännös eli tukitiedot julkaistaisiin Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Edellisessä kappaleessa kuvattujen tilanteiden osalta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tukiviranomainen julkaisisi tukitiedot omalla verkkosivullaan Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla, ja sen lisäksi tukitietoja julkaistaisiin jatkossa Tutkiavustuksia.fi-palvelussa. Valtiontukitietojen julkaiseminen olisi osin päällekkäistä, ja koska valtiontukien saajat ovat usein luonnollisia henkilöitä, tämä tarkoittaisi samojen henkilötietojen julkaisemista kahdella eri verkkosivulla. Tuensaajia koskevien tietojen julkaiseminen Tutkiavustuksia.fi-palvelussa olisi lähtökohtaisesti laajempaa kuin valtiontukisääntöjen perusteella tapahtuva julkaiseminen, mutta julkaisemisessa otettaisiin huomioon erityislainsäädännöstä mahdollisesti aiheutuvat rajoitukset. Ehdotuksen valmistelun aikana on tuotu esille, että nykyistä laajempi tietojen julkaiseminen vähentäisi hakijoiden halua hakea valtionavustuksia. Toisaalta on myös tuotu esiin, että tiettyjen valtionavustusten rajaamisella kattavan tietopalvelun ulkopuolelle voisi olla negatiivisia vaikutuksia läpinäkyvyyden ja luottamuksen kannalta.

Koska valtionavustuksia myönnetään moniin eri käyttötarkoituksiin ja erilaisille kohderyhmille, valtionavustusten saajat ovat erilaisissa tilanteissa sen suhteen, mikä merkitys valtionavustuksilla saajalle on. Edelleen erilaiset tilanteet ja tuen merkitys vaikuttavat siihen, mitä huolia tietojen julkaisemiseen voi liittyä. Kun valtionavustuksessa on kyse saajan perustoimeentulosta, on julkinen tuki saajalleen erityisen merkityksellinen ja tulee lähemmäksi valtionavustuksen saajan yksityiselämää kuin esimerkiksi yleisavustus yhteisön toimintaan. Tällaisia tilanteita omine erityispiirteineen on esimerkiksi maanviljelijöillä (viljelijätuet) sekä taiteilijoilla ja urheilijoilla (apurahat). Valtionavustuksia koskevien tietojen julkaisemisessa on punnittava julkisuusperiaatteen sekä yksityiselämän suojan ja siihen liittyvän henkilötietojen suojan toteuttamista. Ehdotus julkisia tukia koskevien tietojen julkaisemisesta kattavassa avoimessa valtionavustustoiminnan tietopalvelussa voi aiheuttaa tietojen julkaisemiseen liittyviä huolia, mutta ei kuitenkaan vaikuta valtionavustusten saajien yksityiselämän suojan ydinalueelle.

4.2.4 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen yhteydessä on suoritettu syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) mukainen lausuntomenettely. Hankkeen johto lähetti lokakuussa 2019 lausuntopyynnön, johon valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniikan osasto antoi lausuntonsa joulukuussa 2019. Lausunnossa esitettiin eräitä hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä suosituksia ja kehittämis ehdotuksia. Hankkeen johto teki huhtikuussa 2020 lausuntomenettelyn mukaisen selvityksen siitä, miten suosituksia ja kehittämis ehdotuksia otettiin huomioon.

Valtiovarainministeriö on 23.6.2020 julkaissut suosituksen tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnista. Suositukseen sisältyy periaatteita ja ohjeita, jotka koskevat tiedonhallinnan muutosten vaikutusten arviointia lainvalmistelussa. Nämä periaatteet ja ohjeet on otettu huomioon lakiehdotusten valmistelussa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valtionavustustoiminnan kehittämishankkeessa on pyritty tunnistamaan, onko olemassa sellaisia teknisiä ratkaisuja, joiden käytöllä voitaisiin saavuttaa kokonaistaloudellista hyötyä suhteessa valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen toteutustyön vaatimuksiin ja aikatauluihin. Hankkeessa tehtiin syksyllä 2019 tietojärjestelmäselvitys siitä, soveltuuko jokin valtionavustusprosessissa valtiolla nykyisin käytössä oleva ratkaisu kehittämistyön lähtökohdaksi. Selvitykseen otettiin mukaan myös muita valtiolla käytössä olevia ratkaisuja. Valmistelutehtävissä on tarkasteltu myös erityyppisten teknisten alustaratkaisujen kyvykkyyksiä vaadittavien palvelujen näkökulmasta sekä elinkaarikustannuksiin liittyvän vaikutuksen osalta ja huomioitu vaikutukset myös hankinnan osalta. Selvityksen lopputulos oli, ettei yksikään tarkasteltava järjestelmä ilman merkittävää kehittämistyötä sovellettu hankkeen tavoittelemaksi ratkaisuksi. Näin ollen päädyttiin kokonaan uuden järjestelmäratkaisun kehittämiseen.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu tarkemmin valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen luonnetta ja asemaa suhteessa valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annettuihin säädöksiin. Tietovarantoa siihen liittyvine palveluineen voitaisiin sisällöllisesti pitää näissä säädöksissä tarkoitettuna yhteisenä tietojärjestelmäpalveluna. Ehdotettavien säännösten perusteella yhteisiä palveluja koskeva käyttövelvoite ei kuitenkaan koskisi ehdotuksen mukaisia valtionavustusten käsittelyä ja hallinnointia koskevia palveluja. Toisaalta erityisesti pidemmällä aikavälillä olisi erittäin hyvin perusteltavissa, että valtionavustustoiminnassa siirryttäisiin mahdollisimman kattavasti yhtenäisen tietojärjestelmän käyttöön. Tästä syystä valmistelun aikana on arvioitu periaatteellisesti sitä vaihtoehtoa, että voimassa olevia valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annettuja säädöksiä tarkistettaisiin ja vastaavasti uusien valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevien säännösten ehdotettaisiin tulevan kaikkialta osin voimaan lähtökohtaisesti valtionapuviranomaisia velvoittavina pidemmän siirtymäajan jälkeen. Valmistelun yhteydessä ei ole kuitenkaan voitu arvioida tarkemmin sitä, kuinka realistisesti tällainen hyvin laajamittainen yhtenäisen tietojärjestelmän käyttöönotto olisi toteutettavissa ottaen huomioon voimassa olevien erillisten tietojärjestelmien hajanaisuus ja erilainen tekninen taso sekä muutostöistä aiheutuvat kustannukset. Todennäköistä olisi, että yhteisten palvelujen käyttövelvoitteesta tultaisiin hakemaan merkittävässä määrin poikkeuksia, mikä heikentäisi tavoitteen toteutumista kohtuullisen siirtymäajan rajoissa. Näistä syistä johtuen valmistelussa on päädytty siihen periaatteelliseen lähtökohtaan, että erillisten valtionavustustoiminnan tietojärjestelmien käyttö olisi edelleen mahdollista toistaiseksi, jos valtionapuviranomainen kykenisi vastaamaan ehdotettavan uudistuksen mukaisista tietojen tallentamista ja tiedonhallintaa koskevista velvoitteista.

Valmistelun yhteydessä on vaihtoehtoisena rahoituksen mallina tarkasteltu asiakasmaksuperusteista mallia, jossa jatkuvan palvelun kustannukset katettaisiin hankekauden jälkeen valtionapuviranomaisilta kerättävillä asiakasmaksuilla. Maksuperusteena voisi tällöin olla esimerkiksi avustusten euromäärä tai avustuspäätösten määrä. Valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että keskitetty rahoitusmalli olisi hallinnollisesti selvästi yksinkertaisempi ja aiheuttaisi myös vähemmän hallinnointikuluja Valtiokonttorille ja valtionapuviranomaisille tai lain nojalla muille valtionavustuksien myöntäjille. Keskitetyn rahoitusmallin avulla olisi myös helpompi tukea valtionavustustoiminnan tietovarannon vaihteitaista käyttöönottoa ja ohjata yleisemminkin uuden

järjestelmän käyttöön. Tietovarannon käytön maksuttomuuden, peruspalvelujen ja mahdollisten viranomaiskohtaisten erityiskustannusten rahoitusvastuun jakautumisen tai tietovarannon tuotavuuden näkökulmasta edellä mainituilla kahdella vaihtoehtoisella mallilla ei arvioida olevan merkittäviä eroja. Näistä perusteista johtuen voidaan keskitetyn budjettirahoituksen mallia kokonaisuutena pitää paremmin perusteltuna vaihtoehtona.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu myös valtionavustustoiminnan tietovarantoon ja siihen liittyviin palveluihin liittyviä tehtäviä ja vastuita ottaen huomioon valtioneuvoston kanslian asema valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen tiedonhallintaan liittyvissä asioissa tiedonhallintayksikkönä sekä se, että merkittävää osaa kaikista valtionavustuksista hallinnoidaan ministeriöissä. Valtioneuvoston kanslia toimii myös edellä mainituin tavoin arkistonmuodostajana valtioneuvoston ja sen ministeriöiden osalta. Ehdotettavien tietovarannon tiedonhallintaan ja arkistointiin liittyvien säännösten ja toisaalta valtioneuvoston kanslian toimivallan suhteen erillistä sääntelyä lain tasolla ei ole pidetty välttämättömänä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa ei ole valtionavustuksia koskevaa yleislakia. Valtionavustuksista säädetään yleensä asetuksilla, joissa määrätään muun ohella siitä, mikä viranomainen on vastuussa avustuksen myöntämisestä sekä avustuksen saamisen edellytyksistä, rahoitusosuuksista, hakemuksesta, päätöksestä sekä avustuksen käytön seurannasta ja raportoinnista. Euroopan unionin valtiontukisääntöksiin liittyen on kansallisesti säädetty erikseen valtiontukilaissa (Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler) muun muassa velvollisuudesta maksaa ja periä takaisin laitton valtiontuki.

Ruotsin Valtiokonttorin (Statskontoret) tietojen mukaan Ruotsissa ei ole tällä hetkellä suunnitelmia yhtenäisten kansallisten tietojärjestelmien tai digitaalisten palvelujen kehittämiseksi. Keskusteluja käydään esimerkiksi haettavana olevia avustuksia koskevien tietojen kokoamisesta sekä muutoksista, jotka voisivat helpottaa kuntasektorilla avustusten hallinnointia, kuten kiinteistä hakuajoista ja yhdenmukaisemmasta seurannasta.

Yritysten valtiontukiasioista päättää keskushallintotasolla hallitus ja viranomaiset panevat täytäntöön hallituksen tukipäätökset. Hallitus myös varmistaa tukiohjelmien, asetusten ja budjetin kautta sen, että viranomaisilla on riittävät mahdollisuudet hoitaa valtiontukien toimeenpano. Alueiden ja kuntien tasolla on omat päätöksentekojärjestelmät. Valtiontukilain mukaan kunnalliset ja alueelliset tuet on ilmoitettava hallituksen kanslialle (Regeringskansliet). Yritysten valtiontukien hallinto on keskitetty Ruotsin kauppa- ja teollisuusministeriön markkina- ja kilpailuyksikköön.

Hankintaviranomaisen (Upphandlingsmyndigheten) tehtävänä on antaa kunnille ja alueille ohjeita Euroopan unionin valtiontukisääntöjen soveltamiseksi. Hankintaviranomainen hoitaa yleisesti julkisiin hankintoihin liittyviä tehtäviä.

Yritysten valtiontukiin liittyvästä raportoinnista vastaa Tillväxtanalys-viranomainen, jonka tehtävänä on kasvupolitiikan arviointi ja analysointi. Tillväxtanalys-viranomaisen sivuilla on saatavilla joitakin yritystoimintaan ja kasvupolitiikkaan liittyviä tilastotietoja. Tillväxtverket-viranomainen ylläpitää puolestaan digitaalista Minansökan-palvelua. Palvelun kautta yritykset voivat hakea esimerkiksi yritystukia ja aluekehitysrahastojen tukia.

Yleistä kansallista tietokantaa esimerkiksi kaikista yrityksille maksetuista valtiontuista ei Ruotsissa ole. Viranomaisten asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, jos ne eivät sisällä salassa pidettävää tietoa, ja tämä on yksi syy siihen, että tällä hetkellä ei ole katsottu tarpeelliseksi perustaa uusia tiedon avoimuuteen liittyviä järjestelmiä.

Ruotsissa kunnille ja alueille myönnettävien valtionapujen määrästä ja luonteesta on käytettävissä tarkempia tietoja. Kuntien valtionapujärjestelmän kokonaisuus muodostuu yleiskatteellisista valtionosuuksista sekä käyttötarkoitukseltaan rajatuista valtionavustuksista kuten Suomesakin. Vuonna 2018 Ruotsissa oli 180 erilaista valtionavustusta, joista 151 oli suunnattu kunnille ja 29 alueille. Vuonna 2016 avustukset olivat noin 2 miljardia euroa kunnille ja noin 1,1 miljardia euroa alueille. Valtionavustusten määrä on noussut tasaisesti viime vuosina. Kuntien rahoitusjärjestelmän kehittämistarpeisiin liittyen on arvioitu, että korvamerkittyjä avustuksia myönnetään paljon ja niiden katsotaan heikentävän rahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyttä sekä kuntien itsehallintoa.

Valtiokonttorin tehtävänä on seurata kuntien ja alueiden hallinnon kehitystä. Tähän tehtävään liittyen Valtiokonttori on kerännyt ja julkaissut raporteina myös valtionavustuksiin liittyvää tietoa. Valtiokonttorin tehtäväksi on esimerkiksi annettu laatia julkaistavaksi luettelo kaikista kunnille ja alueille myönnettyistä valtionavustuksista. Valtionavustuksia myöntävät viranomaiset julkaisevat itse verkkosivuillaan tietoja haettavana olevista avustuksista. Viranomaisilla voi myös olla omia digitaalisia palveluja avustusten hakemiseen. Esimerkiksi kansallisella Skolverket -opetusviranomaisella on oma palvelu, jossa voi etsiä sopivia avustuksia ja tehdä avustushakemuksia. Samoin Socialstyrelsen -viranomaisen verkkosivuilla on kootusti tietoa sosiaali- ja terveysalan avustuksista järjestöille, kunnille ja alueille. Sivulla on esimerkiksi valtionavustuskalenteri ja avustusten hakupalvelu. Sveriges kommunen och regioner -organisaatio julkaisee verkkosivuilla listaa eri viranomaisista, joilta valtionavustusta voi hakea. Lisäksi Ruotsin kuntien toimintaa tukeva konsulttiyritys Serkon pitää yllä maksullista palvelua (<https://statsbidragsportalen.se/>), jossa on saatavilla tietoa haettavina olevista valtionavustuksista ja projektirahoituksesta.

5.2.2 Norja

Norjassa ei ole valtionavustuksia koskevaa yleislakia. Valtionavustusten käsittelyssä sovelletaan hallintolakia (Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker) ja julkisuuslakia (offentlighetsloven). Eräitä julkisia tukia sääntelevä laki (lov om offentlig støtte) ja siihen liittyvä asetus (forskrift om offentlig støtte) kattavat kaikki julkiset tukitoimenpiteet, jotka kuuluvat ETA-sopimuksen 61 artiklan, laivanrakennusteollisuuden normaaleista kilpailuolosuhteista tehdyn OECD-sopimuksen ja tukia ja tasausmenoja koskevan WTO / GATT-sopimuksen soveltamisalaan. Lisäksi valtion varainhoitoa koskevat normit (Reglement for økonomistyring i staten, Bestemmelser om økonomistyring i staten) ja varainhoitomääräykset (Økonomiregelverk) sisältävät muun ohella säännöt valtionavustusjärjestelmien perustamisesta ja hallinnoinnista. Säännökset koskevat esimerkiksi avustusohjelmaa valmistelevan hallituksen osaston (departement) velvollisuutta suunnitella tukijärjestelmän elementit eli tavoitteet, kohderyhmä, tavoitteiden saavuttamisen perusteet, myöntämiskriteerit, seuranta, valvonta ja arviointi. Lisäksi säännellään tuen hallinnoinnista, kuten tuesta ilmoittamisesta, avustuspäätöksestä, päätösten rekisteröinnistä, maksatuksesta ja takaisinperinnästä, avustuksen saajan raportointivelvollisuudesta, hallinnoijien raportointivelvollisuudesta sekä seurannasta ja valvonnasta. Edelleen erikseen on säädetty velvollisuudesta arvioida tukiohjelmaa. Varainhoitomääräysten lisäksi tukiohjelmien perustamisessa on otettava huomioon tukiohjelmien arviointiohje (Utretningsinstruksen), jonka mukaan ennen uusien tukiohjelmien perustamista on aina tutkittava, onko tuki paras väline halutun tavoitteen saavuttamiseksi.

Valtionavustusten hallinnointia varten on lisäksi laadittu useita ohjeita ja muuta aineistoa. Finansdepartement on vuonna 2008 laatinut päivitetyn ohjeen valtion tukijärjestelmän perustamisesta ja hallinnasta, jossa kuvataan avustusprosessin päävaiheet. Vuonna 2007 on julkaistu erillinen ohje valtion tukijärjestelmien arvioinnista siitä näkökulmasta, miten hyvin tukijärjestelmä täyttää sille asetetut yhteiskunnalliset tavoitteet.

Norjan talousvirasto (Direktoratet for Økonomistyring, DFØ) on vuonna 2012 julkaissut tukijärjestelmien hallinnointiin liittyvän tarkistuslistan (Sjekkliste for utvalgte prosesser i tilskuddsforvaltningen) hallituksen osastojen ja avustusten hallinnoijien käyttöön. Tarkistuslistan tarkoituksena on tarjota hallituksen osastoille ja avustusten hallinnoijille työkalu tukijärjestelmiin liittyvän työn kohdentamiseen ja virtaviivaistamiseen. Tarkistuslista käsittelee erityisesti valtionavustusprosessin kohtia, jotka liittyvät hakuilmoitukseen, hakemusten käsittelyyn sekä tavoitteiden saavuttamisen arviointiin. Tarkistuslista kattaa kuitenkin myös prosessit, jotka liittyvät avustuksen käytön seurantaan, valvontaan ja tukipäätökseen.

Talousvirasto on vuonna 2018 antanut ja vuonna 2020 päivittänyt ohjeen (veiledningsnotatet) liittyen hallintolain vaatimuksiin sekä valtion tukijärjestelmien suunnittelua ja hallintaa koskeviin varainhoitomääräyksiin. Ohjeen antamisen taustalla ovat epäselvyydet siinä, mitä hallintolain ja varainhoitosääntöjen vaatimukset tukien hallinnalle aiheuttavat. Nämä epäselvyydet ovat johtaneet resurssien sopimattomaan käyttöön avustusten hallinnoijien ja avustusten saajien keskuudessa sekä virheisiin ja puutteisiin tapausten käsittelyssä. Ohje sisältää muun muassa tukien hakemiseen ja myöntämiseen liittyvän prosessikuvauksen.

Vuonna 2018 on julkaistu talousviraston laatima raportti digitaalisista yhteisratkaisuksista valtion tukijärjestelmien alueella. Raportin mukaan digitalisoinnin mahdollisuuksia valtionavustuksissa ei ole tarpeeksi hyödynnetty. Raportissa nostetaan esille kolme ongelma-alue. Ensinnäkin tieto ja kokonaiskuva avustuksista on hajanainen. Toiseksi avustusprosessia on mahdollista virtaviivaistaa sekä hakijoiden että myöntäjien näkökulmasta sekä helpottaa tietojen jakamista alueiden välillä. Kolmantena ongelmana on yhdenmukaistamisen ja standardoinnin puute valtionavustusten hallinnoinnissa. Raportissa ehdotetaan pilottihanketta avustusrekisterin (tilskuddsregister) perustamiseksi. Rekisterin tarkoitus olisi tarjota jatkokehitystä varten infrastruktuuri avustuksia koskevalle tiedolle. Rekisteriin kerätyt tiedot voitaisiin julkaista yhdellä verkkosivustolla. Rekisterin kehittäminen olisi ensimmäinen vaihe pitkän aikavälin pyrkimyksessä tehostaa valtionavustuksiin liittyviä prosesseja, parantaa tietopohjaa ja lisätä avoimuutta. Raportin mukaan osana tällaista pilottihanketta olisi myös pyrittävä yksinkertaistamaan ja yhdenmukaistamaan kaikki valtion tukijärjestelmät. Lisäksi raportissa ehdotetaan jatkoselvitystä liittyen moduulipohjaisen hakemusten käsittelyjärjestelmän kehittämiseen sekä automatisoinnin mahdollisuuksien selvittämistä. Raportissa todetaan myös, että nykyisin talousvirasto hallinnoi kokoavasti Norjan varainhoitosääntöjä, ja siten sillä on jo tärkeä koordinoiva rooli valtionavustusjärjestelmiin liittyen. Näin ollen talousvirasto pystyisi ottamaan tärkeän roolin myös uusien digitaalisten ratkaisujen kehittämisessä.

Norjassa on käytössä erillinen aluehallinnon yhteinen palvelu avustusten hakemiseen ja hallintaan. Järjestelmää käyttävät kaikki alueet (fylkeskommuner) sekä yhteensä yli 275 kuntaa ja alueneuvostoa (regionråd). Palvelu on tarkoitettu erityisesti alueelliseen kehitykseen liittyvien avustusten hakijoille ja hallinnoijille. Avustusten myöntäjät voivat käyttää palvelua avustusten hallintaan. Järjestelmässä on toimintoja liittyen avustushakujen ilmoittamiseen, hakemusten vastaanottamiseen ja käsittelyyn sekä maksujen rekisteröimiseen ja raporttien käsittelyyn. Palvelussa hakijoina voivat olla yritykset, yhdistykset, säätiöt, kunnat tai yksityishenkilöt. Palveluun rekisteröidytään erikseen organisaationa tai yksityishenkilönä. Palvelussa julkaistaan avustusten myöntäjien yhteystietoja sekä tukiohjelmiä.

Vuonna 2018 julkaistun raportin ehdotusten pohjalta Norjassa on käynnissä talousviraston ja hallituksen kulttuuriosaston yhteishanke Prosjektet Digitilskudd. Hankkeessa kehitetään valtionavustusten digitalisointia erityisesti järjestösektorilla. Tarkoituksena on myöhemmin laajentaa mallia kattamaan kaikki valtionavustukset. Hankkeen tavoitteet liittyvät avustushakujen löytymisen helpottumiseen, hakujen parempaan koordinointiin, parempien hakemusten saamiseen, tukijärjestelmien vaikuttavuuden ja tietopohjan paranemiseen sekä siihen, että yleisö löytää helposti tietoa avustusten käytöstä. Hanke on käynnistynyt vuonna 2019, ja uuden palvelun on tarkoitus olla käytössä vuonna 2022. Osana vuosina 2019–2022 toteutettavaa hanketta arvioidaan myös lainsäädäntömuutosten ja uusien oikeudellisten välineiden tarvetta.

Norjassa vuonna 2019 noin viisi prosenttia (3,4 miljardia euroa) kuntien ja maakuntien yhteenlasketuista tuloista muodostui korvamerkityistä valtionavustuksista. Vuonna 2016 korvamerkitettyjä tukijärjestelmiä oli 244 kappaletta. Norjan hallituksen nimeämä asiantuntijaryhmä on raportissaan arvioinut, että nykyinen määrä korvamerkittyjä avustuksia on epäkäytännöllinen sekä valtion että kuntasektorin näkökulmasta. Asiantuntijaryhmän mukaan avustuksia tulisi siirtää yleisen valtionosuuden piiriin. Näin kunnat ja maakunnat voisivat itse kohdentaa varat tarvittaviin kohteisiin.

5.2.3 Tanska

Tanskassa ei ole valtionavustuksia koskevaa yleislakia. Valtionavustusten hallinnoinnissa sovelletaan hallintolain (forvaltningsloven) yleisiä säännöksiä, julkisuuslakia (offentlighedsloven) sekä hallinnon yleisiä periaatteita, kuten laillisuusperiaatetta, yhdenvertaisuusperiaatetta ja objektiivisuusperiaatetta. Valtionavustusten myöntämisen oikeusperusta voi sisältyä myös erityislainsäädäntöön. Esimerkiksi kulttuurisektorin toimijoiden toiminta-avustuksia sääntelee kulttuuritoiminnan apurahalaki (lov om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet).

Tanskan talousvirasto (Økonomistyrelsen) on antanut vuonna 2016 valtionavustusten tehokasta hallinnointia koskevat ohjeet. Ohjeeseen on kirjattu erityisesti sääntöjä, jotka liittyvät määrärahojen käyttöön, kirjanpitoon ja tilintarkastukseen. Ohjeeseen sisältyy myös valtionavustusten myöntäjille tarkoitettu malli avustusten tehokkaaseen hallinnointiin. Mallin elementit ovat suunnittelu, hallinto ja seuranta. Suunnitteluvaiheen tavoitteena on laatia sisäiset ohjeet tukijärjestelmien hallinnalle, mukaan lukien hallinnollisten sääntöjen ja periaatteiden noudattamisen varmistaminen. Hallintovaihe sisältää avustusten käsittelyyn liittyvän hallinnollisen työn, kuten tiedottamisen, hakemusten vastaanottamisen ja käsittelyn, avustusten maksatuksen sekä yksittäisten avustusten seurannan ja arvioinnin. Seurantavaihe sisältää koko avustusohjelman arvioinnin ja raportoinnin. Tavoitteena on arvioida, saavuttiko avustusohjelma odotetut yhteiskunnalliset vaikutukset.

Tanskassa on ollut vuodesta 2017 lähtien käytössä statens-tilskudspuljer.dk-palvelu, jota ylläpitää rahoitusvirasto. Palvelussa julkaistaan kaikki eri viranomaisien valtionavustusohjelmat. Aikaisemmin Tanskassa viranomaisilla oli velvollisuus tiedottaa avustusohjelmista hakijoille, mutta valtionavustushauista ei ollut saatavilla yleiskuvaa. Uuden palvelun kehittämisen taustalla oli valtiontalouden tarkastusviranomaisen vuonna 2015 tekemä havainto siitä, että valtionavustustoiminnasta puuttuu avoimuutta sekä suositus kehittää yleiskuvan saamista avustuksista. Tanskan valtionvarainministeriö teki asiaan liittyvän analyysin yhdessä eri ministeriöiden kanssa, ja sen pohjalta hallitus päätti perustaa yhtenäisen portaalin, johon viranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa avustusohjelmat.

Palvelua koskevan määräyksen mukaan (Cirkulære om Statens-tilskudspuljer.dk, 9.12.2019) palvelun tarkoituksena on edistää avoimuutta ja luoda kokonaiskuva valtionavustuksista sekä

helpottaa ja yhdenmukaistaa avustusten hakemista. Määräyksen mukaan avustuksia myöntävien viranomaisten on julkaistava kaikki avustusohjelmia koskevat ilmoituksensa palvelussa. Ilmoitusvelvollisuus koskee harkinnanvaraisia avustuksia.

Lisäksi määräyksessä säädetään, mitä tietoa avustusohjelmista viranomaisten tulee palveluun ilmoittaa. Palvelussa on ilmoitettava avustusohjelman nimi, tarkoitus, vastuuviranomainen, kohderyhmä, julkaisupäivä, hakemuksen määräaika, rahoitus, arviointikriteerit, ennakoitu hakemusten käsittelyaika sekä se, sisältääkö avustusohjelma EU-rahoitusta. Myös tieto lisätietojen antajasta ja mahdollisesta sähköisestä hakulomakkeesta ilmoitetaan palvelussa.

Viranomaisten kaikki avustusohjelmat julkaistaan vuodesta 2020 alkaen palvelun neljännesvuosittaisessa kalenterissa. Ilmoitus on julkaistava aina vähintään 14 päivää ennen hakemuksen jättöpäivää. Avustuksia myöntävät viranomaiset huolehtivat itse siitä, että niiden avustusohjelmat julkaistaan palvelussa. Vastuuseen kuuluu myös se, että avustusohjelmia koskevat tiedot ovat oikeita ja riittäviä. Kukin viranomainen vastaa omia avustusohjelmiaan koskeviin kysymyksiin. Palvelun tiedot ovat saatavilla myös avoimena datana.

5.2.4 Viro

Virossa valtionavustusten kokonaisuutta ohjaa finanssiministeriö sekä Valtion tukipalvelukeskus (Riigi Tugiteenuse Keskus). Virossa ei ole yhtä keskitettyä digitaalista palvelua, josta löytyisi tieto kaikista valtionavustuksista. Euroopan unionin rakennerahastohankkeille on oma keskitetty palvelu, kuten Suomessa. Palveluun on koottu tietoa rakennerahastoja koskevasta lainsäädännöstä, hakemuksia käsittelevistä viranomaisista sekä päättäneistä ja käynnissä olevista hankkeista ja avoinna olevista hauista.

Virossa toimii NGO-muotoinen maakunnallisen kehittämisen verkosto Maakondlike Arenduskeskuste Võrgustik. Verkostossa toimii yhteensä 15 keskusta eri maakunnissa. Keskukset on perustettu vuonna 2003 ja verkosto vuonna 2017. Keskukset on tarkoitettu yrityksille, NGO:ille sekä paikallisille viranomaisille tueksi esimerkiksi sopivan rahoituksen löytämiseen.

5.2.5 Hollanti

Hollannissa valtionavustuksia koskevat yleiset säännökset ovat yleisessä hallintolaissa (Algemene wet bestuursrecht, Awb). Nämä säännökset koskevat esimerkiksi menettelyä valtionavustusasioissa. Lisäksi Hollannin finanssiministeriö on antanut avustusten myöntämiseen liittyvän asetuksen (Regeling vaststelling Aanwijzingen voor subsidieverstreking), jota kutsutaan yhte-näiseksi avustuskehykseksi (Uniform Subsidy Framework). Asetus sisältää säännöksiä esimerkiksi liittyen avustusohjelmien keston, erisuuruisten tukien myöntämiseen (alle 25 000 euroa, 25 000—125 000 euroa, yli 125 000 euroa), myöntämisen määräajoista, maksuista ja ennakoista sekä väärinkäytösten estämisestä.

Hollannissa on myös muita lakeja ja asetuksia, joissa säädetään tarkemmin tietyistä avustuksista. Valtionavustustoimintaa sääntelee esimerkiksi vuonna 2016 annettu asetus opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriön, sosiaali- ja työllisyysministeriön sekä terveys-, hyvinvointi- ja urheiluministeriön tukien myöntämistä koskevan yhteisen kehyksen perustamisesta (Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS120). Alueiden ja kuntien viranomaisilla on omat valtionavustuksia koskevat säännöt ja käytännöt. Paikalliset viranomaiset soveltavat kuitenkin myös keskushallinnon yhtenäistä avustuskehystä.

Hollannissa finanssiministeriön alaisuudessa toimiva yritysvirasto (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO) tukee yrityksiä, kansalaisjärjestöjä ja muita organisaatioita tarjoamalla

rahoitukseen, neuvontaan ja verkostoitumiseen liittyviä palveluja. Viraston ylläpitämä verkko-palvelu sisältää hakijoille tarkoitetun avustusoppaan, josta eri toimijat voivat etsiä sopivia avus-tuksia ja tukiohjelmia eri sektoreilta. Palvelussa on käytössä hakijoiden sähköiseen tunnistami-seen sekä tietojen vaihtoon liittyviä toimintoja, kuten hakijoiden yksilöllinen tunnistenumero. Tietojen vaihdolla viranomaisten kesken voidaan varmistaa esimerkiksi hakijoiden oikeustoi-mikelpoisuus.

Hollannissa ministeriöiden, alueiden ja kuntien avustushaut löytyvät yleensä niiden omilta verk-kosivuilla. Kokoavia palveluja ovat yritysviraston palvelu sekä sosiaali- ja työministeriön laaja portaali. Hollannissa on tarkoitus selvittää mahdollisuutta perustaa yhteinen tietojärjestelmä avustusten väärinkäytön ehkäisemiseksi. Tämän on katsottu edellyttävän lainsäädännön uudis-tamista, jotta yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimukset täyttyvät.

Hollannissa finanssiministeriö julkaisee julkiseen talouteen liittyvää avointa dataa. Tällaista on esimerkiksi valtion talousarvioon liittyvä data. Ministeriö asettaa julkaisemisen puitteet, tarkas-taa julkaistavat tiedot ja hoitaa tietojen julkaisun avoimen datan palveluissa. Julkaistujen tieto-jen omistajina pysyvät asioista vastaavat osastot, jotka ovat vastuussa myös sisällöstä. Julkais-tavia tietoja ovat esimerkiksi tieto kaikkien valtionavustusten saajista ja määristä.

Hollannissa hallinnon avointa dataa julkaistaan myös esimerkiksi palvelussa Overheid.nl. Pal-velussa on saatavilla dataa esimerkiksi ministeriöiden ja kuntien eri vuosina myöntämistä julki-sista tuista.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntokierroksen lausuntopalaute

Lakiehdotuksista pyydettiin lausunnot ministeriöiltä sekä useilta keskeisiltä valtionapuviran-omaisilta ja valtionavustusten saajia edustavilta yhteisöiltä. Ehdotukset olivat myös yleisesti nähtävillä lausuntopalvelussa, joten muillakin oli mahdollisuus lausuntojen antamiseen. Lau-suntoaika päättyi 5 päivänä helmikuuta 2021 ja lausuntoja saatiin yhteensä 35.

Lausunnoissa esityksen pääasiallisia tavoitteita valtionavustustoiminnan kehittämiseksi ja digi-talisaation toteuttamiseksi pidettiin poikkeuksetta kannatettavina. Myös ehdotettuja tietojärjes-telmäpalvelujen sisältöä ja käyttöönottoa, valtionapuviranomaisen tiedonhallintaa sekä tietojen ja asiakirjojen säilytystä ja arkistointia koskevia säännösehdotuksia pidettiin pääosin perustel-tuina. Henkilötietojen käsittelyä koskevaa säännösehdotusta pidettiin tarpeellisena sekä ehdo-tusta valtionapuviranomaisen ja Valtiokonttorin yhteisrekisterinpitäjyydestä perusteltuna, mutta yhteisrekisterinpitäjyyden toimivaltasääntelyä toivottiin useammassa lausunnossa selkiytettä-väksi. Lisäksi erityisten henkilötietojen tallentamista koskevaa säännösehdotusta toivottiin use-assa lausunnossa tarkistettavaksi esimerkiksi siten, että se koskisi kattavammin erilaisia avus-tuksen myöntämisperusteisiin ja määrään mutta toisaalta myös valtionavustuksen käytön seu-rantaan ja valvontaan liittyviä välttämättömiä tietoja.

Valtiokonttorista annetun lain muutosehdotusta sekä siihen sisältyvää Valtiokonttorin uutta teh-tävää tietojärjestelmäpalveluista vastaavana viranomaisena, joka tuottaisi myös valtionavustus-toimintaa koskevia analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle, pidettiin pääosin pe-rusteltuna. Eräissä lausunnoissa esitettiin kuitenkin, että analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamista koskevasta palvelutehtävästä sekä Valtiokonttorin oikeudesta saada käyttöönsä myös salassa pidettäviä tietojärjestelmään tallennettuja tietoja tulisi säätää laissa nimenomai-sesti sen sijaan, että palvelutehtävän ja tiedonsaantioikeuden katsottiin perusteluissa seuraavan muista ehdotukseen sisältyvistä säännöksistä.

Edellä kuvatusta yleisestä myönteisestä lausuntopalautteesta huolimatta yksittäisissä lausunnoissa esitettiin useita tarkistusehdotuksia lakiehdotusten yksittäisiin säännöksiin. Useassa lausunnossa toivottiin myös ehdotuksen perusteluja täydennettäväksi esimerkiksi viranomaisten toimivaltarajojen, valtionavustustoiminnan tulevan rahoituksen ja ohjauksen sekä sääätämisyjärjestyksen kuvauksen osalta.

Useammassa lausunnossa tuotiin esiin kysymyksiä ehdotettavien tietojärjestelmäpalvelujen suhteesta ja yhteensopivuudesta suhteessa muihin erillisiin valtionavustusten tai valtioneuvoston hallinnoinnissa käytettäviin tietojärjestelmiin tai asianhallintajärjestelmiin. Valtioneuvoston kanslian lausunnossa edellytettiin, että ministeriöihin tulevat asiat kirjataan valtioneuvoston yhteiseen rekisteriin, jossa voi tarvittaessa olla alirekistereitä. Lausunnossa edellytettiin edelleen, että valtioneuvoston asiarekisteriin saadaan siirrettyä automaattisesti tieto vireillä olevista asioista ja niihin liittyvät asiakirjat, koskien myös ministeriöissä käsiteltäviä valtionavustusprosesseja. Eräiden valtioneuvoston hallinnoivien ministeriöiden lausunnoissa esitettiin, että VA-verkko- palvelujen ja EU-valtioneuvoston hallinnoinnissa käytettävien tietojärjestelmien välillä tulisi olla rajapintaratkaisu tai muu tekninen menettely, jonka avulla voitaisiin välttää valtionavustuksia koskevien tietojen ja asiakirjojen kahdenkertainen tallentaminen erillisiin tietojärjestelmiin.

Hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta pyydettiin marraskuussa 2021 oikeuskanslerilta ennakkolliseen laillisuusvalvontaan liittyvä kannanotto. Saadussa kannanotossa edellytettiin esityksen perusteluja ja sääätämisyjärjestysperusteluja tarkistettavaksi siltä osin, mihin lakeihin tietovarantoon liittyvät tehtävät ja palvelut liittyvät sekä mihin käyttötarkoituksiin tietoja eri tehtävissä käytetään. Kannanotossa edellytettiin edelleen tarkistettavaksi Valtiokonttorin analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamiseen liittyvää tiedonsaantioikeutta koskevaa säännöstä. Lisäksi kannanotossa edellytettiin tarkennettavaksi valtionavustuslakiin ehdotettavaa säännöstä asetuksenantovaltuudesta, joka koskisi tietovarantoon tallennettavia tietoja, sekä säännöstä, joka koskisi henkilötietojen hakua tietopalvelusta. Hallituksen esityksen perusteluissa edellytettiin käsiteltäväksi tarkemmin henkilötietojen kasaantumiseen liittyviä riskejä sekä tietojen kulkua. Kannanotossa pidettiin edelleen perusteltuna, että hallituksen esityksessä pidettäisiin suotavana perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon toimitettavia vähimmäistietoja sääntelevän valtioneuvoston asetuksen luonnoksesta järjestettiin tammikuussa 2022 kuulemistilaisuus valtioapuviranomaisille ja muille lain nojalla valtionavustuksia myöntäville. Kuulemisessa nousi esille kysymyksiä erityisesti asetuksen soveltamisalan rajoista, yleislain ja erityislain suhteesta, mahdollisesta päällekkäisten tietojen toimittamisesta kahteen eri tietovarantoon sekä siirtymäajasta, jonka jälkeen vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulisi voimaan.

6.2 Keskeiset lausuntopalautteen perusteella tehdyt ja muut jatkovalmistelussa tehdyt muutokset

Saadun lausuntopalautteen perusteella lakiehdotuksia on tarkennettu eräiltä osin. Valtionavustuslakiin ehdotettavaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa säännöstä on tarkistettu siten, että valtionapuviranomaisen ja Valtiokonttorin yhteisrekisterinpitäjyyden toimivaltarajat säännel-täisiin mahdollisimman tarkkarajaisesti eikä rekisterinpitäjän tehtävien rajanveto voisi jäädä osapuolten välisen sopimuksen varaan. Valtionavustuksen hakijan tai saajan sairauspoissaolon tai tilapäisen hoitovapaan kestoa koskevan välttämättömän tiedon tallentamisoikeutta koskeva säännösehdotus on poistettu, koska jatkovalmistelussa on arvioitu, ettei valtionavustuslaissa olevia säännöksiä valtionapuviranomaisen tiedonsaantioikeudesta tai tietojen luovuttamisesta ole uudistuksen yhteydessä tarvetta tarkistaa. Sen sijaan ehdotetaan yleistä säännöstä siitä, että tietovarantoon voidaan tallentaa erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja.

Tietovarantoon tallennettavien tietojen ja asiakirjojen säilytystä ja arkistointia koskevaa säännöshdotusta on tarkistettu siten, että siinä säädettäisiin erikseen myös kielteisiin valtionavustuspäätöksiin liittyvien tietojen ja asiakirjojen säilytysajasta. Lisäksi tietojen ja asiakirjojen arkistointia koskevan esityksen tekemistä koskevaa säännöstä on sanamuodoltaan tarkistettu siten, että se kuvaisi selvemmin Valtiokonttorin ja valtionapuviranomaisen toimivallan suhdetta ja sitä, että viime kädessä valtionapuviranomainen päättäisi aina arkistointia koskevan esityksen tekemisestä.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavien vähimmäistietojen käsitteistöä on selkiytetty. Euroopan Unionin varoista myönnettävien valtionavustusten hakemiseen ja myöntämiseen liittyen ei voida välttää sitä tilannetta, että samoja tietoja tallennetaan eräiltä osin kahteen erilliseen tietovarantoon. Näiden tilanteiden osalta on kuitenkin tarkoituksena asetuksella säätää vähimmäistietojen ala suppeammaksi kuin muissa valtionavustuksissa siten, että vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuudesta aiheutuva hallinnollinen lisätyö olisi mahdollisimman vähäinen.

Valtiokonttorista annetun lain muutosehdotusta, joka koski Valtiokonttorille ehdotettavaa uutta palvelutehtävää, on tarkistettu siten, että siinä mainittaisiin lakiin jo nykyisin sisältyvien valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalvelujen lisäksi nimenomaisesti valtionavustustoimintaa koskevien analysointi- ja raportointipalvelujen tuottaminen valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta ja henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöshdotuksia on tarkistettu. Valtiokonttorin analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamiseksi välttämättömien tietojen tiedonsaantioikeus koski nimenomaisesti myös valtionavustustoiminnan tietovarantoa sekä valtionavustustoimintaa koskevia valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rekistereihin sisältyviä tietoja. Lakiin on lisätty säännös Valtiokonttorin oikeudesta käsitellä salassapitosäännösten estämättä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpitoa varten välttämättömiä tietoja.

Edellä kuvattujen säädöshdotuksia koskevien tarkistusten ohella myös ehdotuksen perusteluja on useilta osin tarkistettu ja täydennetty lausuntopalautteen perusteella. Nämä tarkistukset liittyvät muun muassa valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen sekä valtioneuvoston asianhallintajärjestelmän väliseen suhteeseen, valtioneuvoston kanslian toimivaltaan koko valtioneuvoston tasolla tiedonhallinnasta vastaavana viranomaisena sekä valtionavustuksia koskevien tietojen julkaisemisen vaikutuksiin. Lakiehdotusten säätämisjärjestystä koskevia perusteluja on täydennetty monilta osin. Täydennykset koskevat erityisesti säännöskohtaista arviointia sekä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvän kansallisen liikkumavaran perusteita.

Lausuntokierroksen jälkeisessä jatkovalmistelussa on nähty välttämättömäksi säännellä tarkemmin valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun ylläpidosta siten, että Valtiokonttori vastaisi avoimeen tietopalveluun tuotettavasta tietoaineistosta ja julkaisisi sen. Valtiokonttori toimisi myös valtionavustustoiminnan tietopalveluun sisältyvien henkilötietojen käsittelystä kaikilta osin vastaavana yhteisrekisterinpitäjänä. Valtionavustuslakiin sisältyvää säännöshdotusta asetuksenantovaltuudesta samoin kuin eräitä henkilötietojen suojaa koskevia säännöshdotuksia on tarkennettu ottaen huomioon myös oikeuskanslerin kannanotossa esitetyt näkökohdat. Ehdotuksen terminologiaa on myös eräiltä osin tarkistettu.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Valtionavustuslaki

1 §. *Sovellettamisala.* Pykälän 3 momentin mukaan, jollei muussa laissa toisin säädetä, tätä lakia sovelletaan myös valtionavustukseen, joka myönnetään käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Jos kuitenkin 2 momentissa tarkoitetun valtionavustuksen saajana on vieras valtio tai sen toimituslaitos taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö, valtionavustukseen sovelletaan ainoastaan 5–8 §:ää sekä 11 §:n 5 momenttia. Viimeksi mainituilla valtionavustuksilla tarkoitetaan esimerkiksi ulkoministeriön myöntämiä avustuksia kansainvälisille hallitustenvälisille järjestöille kuten YK-järjestöille, Maailmanpankille ja muille kehityspankeille sekä joissakin tapauksissa toisen valtion toimituslaitoksille kuten ministeriöille. Näitä avustuksia myönnettäessä noudatettava prosessi poikkeaa monilla tavoin tavanomaisesta valtionavustuksen hakemisesta ja myöntämisestä noudatettavasta menettelystä. Varsinaista valtionavustusten julkista hakuvaihetta ei ole, vaan avustuksesta sovitaan rahoitussopimuksella, joka on luonteeltaan kansainvälinen hallintosopimus ja joka tehdään ulkoministeriön nimissä. Näissä oikeussuhteissa on kyse julkisen kansainvälisen oikeuden subjektien välisistä suhteista eivätkä useimmat kansallisen valtionavustuslain säännökset sovelletaan tämän tyyppistä valtionavustusta koskevaan oikeussuhteeseen. Edellä mainitut avustuksiin sovellettavat valtionavustuslain 5–8 §:ien säännökset koskevat valtionavustuksen myöntämisen perusteita ja 11 §:n 5 momentti koskee puolestaan valtionapuviranomaisen mahdollisuutta tehdä ulkomailla olevan saajan kanssa yksityisoikeudellinen sopimus valtionavustuksen käytön ja valvonnan ehdoista.

Ehdotettavat valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut rakennetaan kaiken tyyppiset valtionavustukset mahdollisimman laajasti kattavaksi kokonaisuudeksi. Tästä syystä pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös ehdotettavia valtionavustuslain 32 a–32 e §:ä sovellettaisiin sellaisiin ulkomailla käytettäväksi tarkoitettuihin valtionavustuksiin, joiden saajana on vieras valtio tai sen toimituslaitos taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö. Käytännössä näissä tilanteissa valtionavustuksista valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettava tietosisältö olisi suppeampi kuin muissa valtionavustuksissa ja kohdistuisi lähinnä Tutkiavustuksia.fi-palveluun.

6 a luku Valtionavustustoiminnan tietovaranto

Ehdotettavassa uudessa valtionavustuslain 6 a luvussa olisi pykälät 32 a–32 e, joissa säädettäisiin valtionavustustoiminnan tietovarannosta ja siihen liittyvistä palveluista, tietojen tallentamisesta tietovarantoon ja vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuudesta, rekisterinpitäjyydestä ja tiedonhallinnasta, valtionavustustoiminnan avoimesta tietopalvelusta ja palvelussa julkaistavasta tietoineistosta sekä tietojen säilyttämisestä ja arkistoinnista.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavat tiedot sisältäisivät henkilötietoja erilaisissa tilanteissa ja käyttötarkoituksissa. Henkilötietojen käsittelystä ja suojasta säädetään lähtökohtaisesti EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa. Yleisenä lähtökohtana on, ettei tietosuojasetuksen mukaista kansallista lainsäädäntöä tulisi olla. Henkilötietojen suojaan liittyvän sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden näkökulmasta yleistä tietosuojasetusta yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa sääntelyä on pidetty tarpeellisenä lähinnä säädettäessä tietosuojasetuksen 9 artiklan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelystä. Lakiehdotuksessa käytettäisiin yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohtaan perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa siltä osin kuin ehdotus sisältää säännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Ehdotettavassa 32 a §:ssä säädettäisiin 6 artiklan 3 kohdan nojalla täsmällisemmin tietovarannon tietojen käyttötarkoituksista, käsiteltävien henkilötietojen tyypeistä ja käsittelyn lainmukaisuudesta liittyen tietojen yhdistelyyn ja muokkaamiseen. Lisäksi 32 a §:n

tietojen yhdistelyä ja muokkaamista koskevassa sääntelyssä olisi kyse siitä, että 6 artiklan 3 kohdan nojalla säädettäisiin käsittelytoimista, joilla pyritään varmistamaan tietojen oikeellisuutta ja laatua osana laillista ja asianmukaista tietojenkäsittelyä. Tältä osin sääntely täsmentäisi tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisia minimointi- ja täsmällisyysperiaatteita. Ehdotettavassa 32 d §:ssä annettaisiin 6 artiklan 3 kohdan nojalla täsmentävää sääntelyä henkilötietojen julkaisemisesta. Ehdotettavassa 32 e §:ssä annettaisiin 6 artiklan 3 kohdan nojalla tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista säilytyksen rajoittamisen periaatetta täsmentävää sääntelyä. Ehdotettu tietosuoja-asetusta täsmentävä sääntely on arvioitu oikeasuhtaiseksi ja yleisen edun tavoitteen mukaiseksi, kun tarkoituksena on kattavan valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen perustaminen.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena valtionavustustoiminnan tietovarannossa ja siihen liittyvissä palveluissa olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Tästä olisi kyse, koska laissa säädettäisiin valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien sekä Valtiokonttorin lakisääteisistä tehtävistä.

Lisäksi ehdotettavassa valtionavustuslain 6 a luvussa säädettäisiin rekisterinpidosta ja yhteisrekisterinpitäjyydestä. Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Asetuksen 4 artiklan 7 kohta jättää näin ollen kansallista liikku-mavaraa säättää rekisterinpitäjästä. Tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdassa säädetään menettelystä, jossa useimmat viranomaiset ovat yhteisrekisterinpitäjiä. Yhteisrekisterin pidolla tarkoitetaan tilannetta, jossa vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot sekä keskinäisellä järjestelyllä ja läpinäkyvällä tavalla kunkin osapuolen vastuun mainitussa asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja tietosuoja-asetuksen artiklan 13 ja 14 mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtäviensä osalta, paitsi jos ja siltä osin kuin rekisterinpitäjiin sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä määritellään rekisterinpitäjien vastuualueet. Vastaavasti myös yhteisrekisterinpidosta on mahdollista säätää 26 artiklan salliman liikku-mavaran mukaisesti.

Ehdotettavassa 32 c §:ssä säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan sekä 26 artiklan nojalla rekisterinpidosta ja yhteisrekisterinpitäjistä ja niiden välisestä vastuunjaosta. Yhteisrekisterinpitäjien vastuunjakoa täsmentävä sääntely on tarpeen, jotta henkilötietojen käsittelyyn liittyvät vastuut ovat rekisteröidyn kannalta selkeät.

32 a §. *Valtionavustustoiminnan tietovaranto.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtionavustuksiin liittyvien tietojen hallinnoimiseksi, keräämiseksi, välittämiseksi ja käytön valvonnan tehostamiseksi olisi valtionavustustoiminnan tietovaranto, joka tukisi uutta digitalisoitua valtionavustusprosessia. Tietojen välittämällä tarkoitetaan sekä tietojen välittämistä muille viranomaisille, että tietojen julkaisemista yleisön saataville yleisen tietoverkon välityksellä. Valtiokonttori ylläpitäisi tietovarantoon liittyen seuraavia palveluja:

- 1) valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin palvelu (Haeavustuksia.fi)
- 2) valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu (Tutkiavustuksia.fi)
- 3) valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelu (Hallinnoivustuksia.fi).

Haeavustuksia.fi-palvelussa julkaistaisiin kaikkien valtionapuviranomaisten valtionavustushaut. Palvelua käytettäisiin avustusten hakemiseen ja sähköiseen asiointiin valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien kanssa. Jos valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä ei käyttäisi Hallinnoiavustuksia.fi -palvelua, Haeavustuksia.fi-palvelu ohjaisi hakijan valtionapuviranomaisen tai muun valtionavustuksen myöntäjän omaan asiointipalveluun.

Tutkiavustuksia.fi-palvelu olisi valtionavustustoimintaan liittyvän tiedon läpinäkyvyyttä ja hyödynnettävyyttä parantava palvelu. Sen kautta kansalaiset, tiedotusvälineet, viranomaiset ja tutkijat pääsisivät seuraamaan, miten ja mihin valtionavustuksia on myönnetty. Haeavustuksia.fi -palvelu ja Tutkiavustuksia.fi -palvelu olisivat viranomaisen digitaalisia palveluja, joihin sovellettaisiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia (306/2019). Tutkiavustuksia.fi -palvelu muodostaisi samalla valtionavustustoiminnan avoimen tietopalvelun, jossa julkaistavista tiedoista säädettäisiin tarkemmin ehdotettavassa valtionavustuslain 32 d §:ssä.

Hallinnoiavustuksia.fi -palvelu poikkeaisi luonteeltaan kahdesta ensin mainitusta palvelusta ja olisi tarkoitettu ainoastaan valtionapuviranomaisille tai lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville. Tämä palvelu muodostaisi tulevaisuudessa yhtenäisen ja mahdollisimman kattavan kokonaisuuden, jonka avulla valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät voisivat muun muassa käsitellä valtionavustusten hakemuksia, päätöksiä ja maksatuksia. Hallinnoiavustuksia.fi-palvelu olisi edellä mainituista kahdesta muusta palvelusta poiketen valtionapuviranomaisille tarkoitettu operatiivinen järjestelmä valtionavustusasioiden käsittelyyn ja myönnettyjen valtionavustusten käytön seurantaan ja valvontaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisesti valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavien tietojen sisällöstä ja luonteesta. Tietovarantoon tallennettaisiin avustuksen hakemista, myöntämistä, maksamista, käyttöä ja valvontaa sekä palauttamista ja takaisinperintää koskevat tiedot, jotka olisivat tarpeellisia tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Tallennettavien tietojen sisältö voisi jossain määrin vaihdella valtionavustuslajista ja valtionavustuksen käyttötarkoituksesta riippuen. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on kuitenkin kehittää tietojen sisältöä siten, että valtionavustusten tehokasta ja tarkoituksenmukaista kohdentumista ja käyttöä voidaan seurata ja arvioida nykyistä paremmin.

Valtionavustustoiminnan yhteydessä ei pääsääntöisesti ole tarvetta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn ja tallentamiseen. Valtionavustusten hallinnoinnissa voi kuitenkin tulla vastaan tilanteita, joissa valtionapuviranomaisen on käsiteltävä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi apurahan maksamisen keskeyttäminen henkilön vanhempainvapaan perusteella. Tällaisessa tilanteessa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely perustuisi tietosuojalain 6 §:ään. On myös mahdollista, että erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä säädetään erityislainsäädännössä. Koska valtionavustusten hallinnointiin voi näin ollen sisältyä välttämätöntä erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä, pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että tietovarantoon voitaisiin tallentaa valtionavustushakemuksen käsittelemiseksi ja valtionavustusten käytön valvomiseksi välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Säännöksessä ei eriteltäisi tallennettavia erityisiä henkilötietoryhmiä, koska ei ole mahdollista ennakoida, mitä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja valtionavustusten hallinnoinnin yhteydessä voi tulla käsiteltäviksi. Suojatoimien osalta ehdotettavassa 32 c §:ssä säädettäisiin tietojen suojaamista koskevista viranomaisen vastuista sekä 32 e §:ssä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen säilytysaikaan liittyvästä rajoituksesta. Ehdotettavassa erityisiä henkilötietoryhmiä koskevassa sääntelyssä olisi kyse siitä, että yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan nojalla luodaan oikeusperusta erityisten henkilötietoryhmien tallentamiselle valtionavustustoiminnan tietovarantoon niissä tilanteissa, kun tietojen tallentaminen on tietyn valtionavustusasian hallinnoinnin

kannalta välttämätöntä ja tietojen käsittely perustuu tietosuojalain 6 §:ään tai erityislainsäädäntöön. Tarkoituksena ei ole, että säännös muodostaisi yleisen oikeusperustan erityisten henkilötietoryhmien käsittelylle hallinnoitaessa valtionavustuksia. Valtionapuviranomaiset ja muut lain nojalla valtionavustuksia myöntävät vastaisivat lähtökohtaisesti valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavien tietojen sisällöstä ja oikeellisuudesta. Koska hyvin useat eri tahot voisivat tallentaa tietoja tietovarantoon ja koska yhdellä valtionavustuksen hakijalla tai saajalla voi olla useita valtionavustushakemuksia tai saatuja valtionavustuksia liittyy tietovarannon sisältämien tietojen laadun ja oikeellisuuden ylläpitoon haasteita. Nämä haasteet liittyvät erityisesti Tutkiavustuksia.fi-palveluun, jossa julkaistavista tiedoista Valtiokonttori vastaisi jäljempänä 32 d §:ssä ehdotettavalla tavalla. Siksi on tarpeen kiinnittää huomiota sellaisiin menettelyihin ja toimivaltuuksiin, joiden avulla tietovarannon sisältämien tietojen laatua ja oikeellisuutta voitaisiin edistää.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Valtiokonttori saisi muokata ja yhdistellä tietovarantoon tallennettuja tietoja niiden laadun ja hyödynnettävyyden parantamiseksi. Tietojen muokkaus tarkoittaa tietojen laadun parantamista eri tavoin. Tietojen muokkaaminen tapahtuisi esimerkiksi siten, että tiettyyn valtionavustuksella tuettuun hankkeeseen tai valtionavustuksen hakijaan tai saajaan liittyviä tietoja voitaisiin hakea muista kuin alkuperäisistä avustetun hankkeen valtionavustuspäätöksen yhteydessä tallennetuista tiedoista. Tietojen yhdistäminen tarkoittaa puolestaan yleisesti useasta lähdejärjestelmästä saatavan tiedon yhdistämistä henkilöön yksilöivän tunnusteen tai muun tyyppisen kuin henkilön kautta tehtävän kytköksen avulla. Tietojen yhdistäminen mahdollistaisi paremman kokonaiskuvan saamisen esimerkiksi yksittäisen valtionavustuksen saajan tai tietyllä valtionavustuksella tuettavan toiminnan sisällöstä ja koko valtionavustustoiminnasta. Tietojen muokkaaminen ja yhdistäminen palvelisi välittömästi valtionavustustoiminnan kehittämistä ja digitalisointia koskevan hankkeen yleisten päämäärien toteutumista eli tiedon parempaa laatua, mikä olisi julkisen vallan ja valtionapuviranomaisten, valtionavustusten hakijoiden ja saajien sekä myös valtionavustustoiminnasta kiinnostuneiden tiedotusvälineiden ja yleisön etua. Ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa rekisterinpitäjälle suoraan tietosuojaa-asetuksesta johtuvaa velvoitetta huolehtia tietojen oikeellisuudesta.

32 b §. *Valtionavustustoiminnan tietojen tallentaminen ja toimittaminen.* Valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja kehitetään jatkossa yhteistyössä valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien, valtionavustuksia hakevien organisaatioiden sekä järjestelmän palvelutuottajan eli Valtiokonttorin kanssa. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että eri valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät luopuvat nykyisten omien erillisten valtionavustuksia koskevien tietojärjestelmiensä käytöstä. Uusien erillisten valtionavustusten käsittelyyn tarkoitettujen tietojärjestelmien kehittämistä tai nykyisten järjestelmien merkittävää uudistamista ei tulisi enää rahoittaa. Toisaalta ei ole käytännössä mahdollista, että nykyisistä erillisistä valtionavustusten käsittelyjärjestelmistä voitaisiin kokonaan luopua etukäteen säänneltävällä siirtymäajalla uuden tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönoton jälkeen. Olennaista kuitenkin on, että erillisiin valtionavustusten käsittelyjärjestelmiin tallennetut tiedot voidaan tallentaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon ja että kaikkien valtionavustusten tiedonhallintaa ja viranomaisvelvoitteita koskevia säädöksiä voidaan noudattaa. Valtionavustustoiminnan tietovaranto pyritään tulevaisuudessa muodostamaan mahdollisimman kattavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin pääsääntöisesti kaikkia eri tyyppisiä ja eri hallinnonaloilta myönnettäviä valtionavustuksia koskevat tiedot. Tästä syystä pykälän 1 momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi erikseen säädettävän tarkemmin tietojen tallentamisesta valtionavustustoiminnan tietovarantoon.

Jos valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä käyttäisi ehdotettavan 32 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelua, se tallentaisi 32 a §:n 2 momentissa säädetyt tiedot suoraan valtionavustustoiminnan

tietovarantoon palvelua käyttäessään. Sen sijaan valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän, joka käyttäisi edellä tarkoitetun Hallinnoivustuksia.fi-palvelun sijasta edelleen omaa valtionavustusten käsittelyyn ja hallintaan tarkoitettua järjestelmäänsä, olisi erikseen toimitettava haettaviksi julistamiaan ja myöntämiään valtionavustuksia koskevat valtionavustustoiminnan vähimmäistiedot valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi.

Hallinnoivustuksia.fi-palvelua käytettäessä kaikkien tietovarantoon tallennettavien tietojen sisältöä ei ole mahdollista ennakoita eikä säännellä tarkasti. Lähtökohtana kuitenkin olisi, että tietovarantoon tallennettaisiin kaikki ehdotettavan 32 a §:n 2 momentissa säädettävät tiedot, joiden tarkempi sisältö perustuisi kulloinkin käsiteltävässä valtionavustusasiasa sovellettaviin erityissäännöksiin. Sen sijaan niissä tapauksissa, joissa valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä käyttäisi edelleen omaa valtionavustusten käsittelyyn ja hallintaan tarkoitettua järjestelmäänsä, olisi mahdollista ja tarpeellista säännellä tarkemmin niistä vähimmäistiedoista, jotka sen tulisi toimittaa Valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi. Yleisenä tavoitteena on, että valtionavustustoiminnan tietovarannosta on saatavilla riittävän kattavat perustiedot kaiken tyyppisestä valtionavustustoiminnasta. Toisaalta tietojen toimittamisvelvollisuuden tulisi koskea vain välttämättömiä tietoja, jolloin aiheutuva hallinnollinen lisätyö muodostuisi mahdollisimman vähäiseksi. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan siksi erikseen säädettäväksi toimittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvista valtionavustustoiminnan vähimmäistiedoista. Tietovarantoon tallennettavia henkilötietoja olisivat valtionavustuksen hakijana ja saajana olevan luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus sekä valtionavustuksen käyttötarkoitus ja valtionavustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Muista tietovarantoon tallennettavista valtionavustushakuja ja niiden osoitetietoja, valtionavustushakemusten ja -päästösten yksilöintiä, valtionavustusasiasa, valtionavustuksen hakijaa ja saajaa ja valtionavustuspäätöstä koskevista vähimmäistiedoista sekä niiden toimittamisajasta ja toimittamistavasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Tietojen toimittamisvelvollisuuden ehdotetaan tarvittavan siirtymäajan vuoksi tulevan voimaan vasta vuoden 2023 lokakuun alusta, mistä säädettäisiin erikseen voimaantulosäännöksessä. Hakutietojen toimittaminen tapahtuisi Hallinnoivustuksia.fi-palvelun käyttöliittymän kautta luomalla uusi haku, ja tarjoamalla linkki omaan asiointipalveluun. Valtionavustusasioita ja -päästöksiä koskevat tiedot toimitettaisiin joko siirtotiedostolla, jolloin tätä tietojen siirtoa hallittaisiin saman Hallinnoivustuksia.fi-palvelun käyttöliittymän kautta, tai käyttäen vaihtoehtoisesti rajapintaa, jossa valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän järjestelmä huolehtisi automaattisesti tietojen tallentamisesta valtionavustustoiminnan tietovarannon rajapintaan. Tietojen toimittaminen tapahtuisi siten kummassakin tilanteessa lähtökohtaisesti Hallinnoivustuksia.fi-palvelun kautta, jossa omaa tietojärjestelmäänsä käyttävän valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän joka tapauksessa tulisi operoida, jotta hakujen tiedot saadaan näkyviin Haeavustuksia.fi-palveluun. Käytännössä tietojen toimittamiseen tulisi olla useampia eri vaihtoehtoja, jotta se olisi myös tietojen toimittajan näkökulmasta mahdollisimman joustavaa. Todennäköisesti alkuvaiheessa tietoja toimitettaisiin pääosin siirtotiedostolla esimerkiksi Excel- tai CSV-tiedostona, mutta myöhemmin tavoitteena olisi yksinkertaistaa prosessia ja saada tiedot siirtymään automaattisesti valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän omasta järjestelmästä valtionavustustoiminnan tietovarantoon. Viimeksi mainittu menettely vaatisi muutostöitä tietoja toimittavan valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tietojärjestelmään ja saattaisi aiheuttaa myös jossain määrin kustannuksia.

Lähtökohtana on, että valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotossa siirrytään mahdollisimman kattavasti ja nopeasti digitaalisiin palveluihin ja luovutaan paperimuotoisten asiakirjojen käytöstä. Uudistuksen yhteydessä ei kuitenkaan aseteta

ehdottomaksi yleiseksi edellytykseksi sitä, että valtionavustushakemuksen jättäminen tai muun tyyppinen hakijan tietojen antaminen perustuisi digitaalisten palvelujen käyttöön. Näin ollen on mahdollista, että valtionavustusprosessissa toimitettaisiin edelleen paperimuotoisia hakemuksia. On myös mahdollista, että paperimuotoinen hakemus toimitettaisiin muulle kuin toimivaltaiselle valtionapuviranomaiselle, esimerkiksi Valtiokonttorille tai jollekin toiselle valtionapuviranomaiselle. Tarkoituksena on, että tällaisissa tapauksissa hakemus siirretään toimivaltaiselle valtionapuviranomaiselle, joka vastaisi yleisesti saapuneiden asiakirjojen ja tietojen tallentamisesta valtionavustustoiminnan tietovarantoon tai vähimmäistietojen toimittamisesta Valtiokonttorille tietovarantoon tallennettaviksi.

32 c §. *Valtionavustustoiminnan tietovarannon rekisterinpitäjä ja tiedonhallinta.* Valtionavustustoiminnassa valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä toimisi lähtökohtaisesti tiedonhallinnasta vastaavana viranomaisena ja tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Hallinnollisesti olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että Valtiokonttori valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja ylläpitävänä viranomaisena huolehtisi keskitetysti eräistä tiedonhallintalaissa säädettyistä tiedonhallintayksikölle säädettyistä tehtävistä. Yhteisrekisterinpitäjyydestä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin pykälän 1 ja 2 momentissa. Pykälän 1 momentin nojalla Valtiokonttori vastaisi erityisesti tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen teknisestä toiminnasta ja käytettävyydestä sekä teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista, vähimmäistietojen toimittamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Valtiokonttori vastaisi edelleen tietojen eheydestä ja säilyttämisestä. Valtiokonttori vastaisi lisäksi tiedonhallintalain 13 §:n 2—5 momentissa sekä 14 §:ssä, 15 §:ssä ja 17 §:ssä viranomaiselle säädettyistä tehtävistä sekä muista vastaavista tiedonhallintaan liittyvistä teknisistä tehtävistä. Valtiokonttorin tehtävästä toimia tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena ehdotetaan säädettäväksi erikseen valtiokonttorista annetun lain 2 §:ssä. Valtiokonttori vastaisi käytännössä myös valtionavustustoimintaa tukevien tietojärjestelmäpalvelujen tuotannon kehittamisestä ja yleisistä operatiivisista valtionavustuspalveluista. Valtiokonttori ei sen sijaan vastaisi sellaisista valtionavustustoimintaan sisältyvistä tehtävistä, jotka käytännössä liittyvät kiinteästi valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien lakisääteisiin tehtäviin tai edellyttävät asianomaisen valtionapujärjestelmän sisällön asianntuntemusta. Valtiokonttori ei siten käytännössä esimerkiksi hoitaisi valtionavustushakemuksen käsittelyprosessiin liittyviä tehtäviä, esimerkiksi paperilla tai sähköpostilla saapuvien avustushakemusten tietojen tarkistamista ja tallentamista valtionavustustoiminnan tietovarantoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtionapuviranomaisen ja lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän vastuista ja tehtävistä yhteisrekisterinpitäjinä ja tiedonhallinnassa. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaisi muista kuin Valtiokonttorille 1 momentissa säädettyistä tehtävistä. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä toteuttaisi rekisteröidyn oikeudet ja toimisi rekisteröidyn yhteyspisteenä oman valtionavustustoimintansa osalta. Tässä yhteisrekisterinpitäjyyden järjestelyssä syntyisi siten tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettu rekisteröidyn yhteyspiste Valtiokonttorin ja kunkin valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän välillä siten, että tiettyyn valtionavustukseen liittyvästi rekisteröidyn henkilön yhteyspiste olisi aina se valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä, joka kyseistä valtionavustusta hallinnoi. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin siitä, että valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä päättäisi valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen yhteydessä julkisuuslain nojalla tapahtuvista tietojen luovutuksista lukuun ottamatta avoimessa tietopalvelussa luovutettavia tietoja. Tämä tarkoittaa, että valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaisi oman valtionavustustoimintansa osalta esimerkiksi julkisuuslain mukaisiin tietopyyntöihin. Tietojen luovuttamisesta valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa päättäisi ehdotettavien 3

momentin ja 32 d §:n perusteella Valtiokonttori, jolla olisi velvollisuus julkaista palvelussa erikseen säädettävät tiedot.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellä mainitusta yhteisrekisterinpitäjyyttä koskevasta sääntelystä poiketen erikseen siitä, että Valtiokonttori vastaisi valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa kaikista rekisterinpitäjän tehtävistä. Tämä johtuisi siitä, että palvelun ylläpito sekä tietoaaineiston tuottaminen ja julkaiseminen ehdotettaisiin Valtiokonttorin tehtäväksi. Ehdotetun yhteisrekisterinpitäjyyttä koskevan sääntelyn perusteella esimerkiksi tilanteessa, jossa rekisteröity pyytää saada omat tietonsa kaikista tietovarantoon tallennetuista tiedosta lähtökohtana on, että valtionapuviranomaiset vastaavat pyyntöihin oman valtionavustustoimintansa osalta. Jos kysymys tulisi ensin Valtiokonttorille, Valtiokonttori ohjaisi kysymyksen eteenpäin toimivaltaisille viranomaisille. Jos taas rekisteröidyn kysymys koskien kaikkien tietojen saamista tulisi yhdelle valtionapuviranomaiselle, voisi kyseinen valtionapuviranomainen välittää tiedustelun Valtiokonttorille, joka välittäisi edelleen kyselyn muille asianomaisille valtionapuviranomaisille. Koska ehdotetun sääntelyn perusteella tietovarannon tietojen yhdisteleminen laadun ja hyödynnettävyyden parantamiseksi olisi Valtiokonttorin tehtävänä, kuuluisi rekisteröityjen informointi tältä osin Valtiokonttorille. Samoin Tutkiavustuksia.fi-palvelun osalta Valtiokonttorille kuuluisi rekisteröityjen informointi. Käytännössä Valtiokonttori ja valtionapuviranomaiset laatisivat esimerkiksi henkilötietojen käsittelyä koskevat selosteet yhteistyössä.

32 d §. *Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu ja palvelussa julkaistava tietoaaineisto.* Edellä ehdotettavan 32 a §:n perusteella Valtiokonttori vastaisi valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvien palvelujen ylläpidosta. Näistä palveluista erityisesti valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu olisi merkittävä, koska se muodostaisi samalla kaikille avoimen valtionavustustoimintaa koskevan tietopalvelun. Tämän palvelun ylläpito edellyttäisi käytännössä sitä, että yhdellä viranomaisella olisi toimivalta koota ja julkaista palvelun kautta saatavat tiedot. Luontevana viranomaisena toimisi tämän tyyppisessä tehtävässä Valtiokonttori, joka vastaisi myös koko tietovarannon teknisestä ylläpidosta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että Valtiokonttori ylläpitää edellä 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua palvelua yleisessä tietoverkossa verkkosivustollaan. Tähän liittyen Valtiokonttori tuottaa ja julkaisee palvelun tietoaaineiston valtionavustustoiminnan tietovarannon julkisista tiedoista. Tietoaaineiston lähtökohtana olisivat siten valtionapuviranomaisten ja muiden lain nojalla valtionavustuksia myöntävien tietovarantoon tallentamat tai toimittamat julkiset tiedot.

Pykälän 2 momentin perusteella palvelussa voitaisiin julkaista valtionavustusten hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Henkilötiedoista palvelussa voitaisiin julkaista valtionavustuksen saajana olevan luonnollisen henkilön nimi, valtionavustuksen käyttötarkoitus ja alueellinen kohdentuminen. Julkaistavien henkilötietojen ala olisi tältä osin säännelty tarkkarajaisesti ja tyhjentävästi. Esimerkiksi henkilötunnukset eivät olisi julkaistavaa tietoa. Palvelussa voitaisiin lisäksi julkaista muita valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Julkaistavien tietojen alaa ehdotetaan kuitenkin rajoitettavaksi siten, ettei palvelussa julkaistaisi tietoja luonnollisille henkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä yksittäisistä hakemuksista eikä myönnettyistä valtionavustuksista, joiden suuruus on alle 1000 euroa. Tämä rajausta merkitsisi sitä, että tietovarantoon tallennettavista tai tallennettavaksi toimitetuista tiedoista ei julkaistaisi valtionavustusten hakijoina olevien luonnollisten henkilöiden nimiä, mutta se kuitenkin mahdollistaisi luonnollisille henkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvien hakemusten yhteenvetotietojen julkaisemisen. Toisaalta rajausta vähentäisi yleisesti julkaistavien tietojen alaa taloudelliselta arvoltaan pienimmistä valtionavustuksista. Suuruudeltaan alle 1000 euron valtionavustuksia ovat esimerkiksi luonnollisille henkilöille myönnettävät matkatuet sekä metsien hoitoon liittyvät tuet. Myös oikeushenkilöille voidaan myöntää esimer-

kiksi niin sanottuja messuavustuksia, joiden suuruus on alle 1000 euroa. Valtionavustustoiminnassa alle 1000 euron suuriset avustukset eivät ole tyypillisiä. Ehdotettavaa rajausta voidaan yleisesti perustella sillä, etteivät pienimpiä yksittäisiä valtionavustuksia koskevat tiedot ole erityisen merkittäviä valtionavustustoimintaa kokonaisuutena arvioitaessa. Luonnollisille henkilöille myönnettävien valtionavustusten osalta julkaistavien tietojen rajausta voidaan perustella myös henkilötietojen suojalla suhteessa julkisuusperiaatteeseen. Ehdotettavasta julkaistavien tietojen rajauksesta huolimatta valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulisi toimittaa myös näitä valtionavustuksia koskevat tiedot tallennettavaksi valtionavustustoiminnan tietovarantoon viranomaisten hyödynnettäväksi. Muusta julkaistavasta tietoineistosta, esimerkiksi oikeushenkilöille myönnettäviä ja edellä mainitun euromääräisen rajan täyttäviä avustuksia koskevista tiedoista, säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään viranomaisen asiakirjan antamistavasta ja rajoituksesta, joka liittyy henkilötietoja sisältävien asiakirjojen antamiseen viranomaisen henkilörekisteristä. Viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipidetaita markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Mainittu julkisuuslain säännös rajoittaa lähtökohtaisesti henkilötietojen julkaisemista yleisen tietoverkon kautta. Valtionavustustoiminnan kehittämisen ja digitalisoinnin eräänä tavoitteena on valtionavustustoimintaa koskevien tietojen avoimuuden lisääminen. Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu (Tutkiavustuksia.fi-palvelu) olisi luonteeltaan yleinen tietopalvelu, jonka kautta kuka tahansa voisi päästä tarkastelemaan valtionavustustoiminnan tietovarannon julkisia tietoja. Palvelu olisi tarkoitettu yleiseen käyttöön siten, että valtionapuviranomaiset eivät erikseen kontrolloisi tiedonsaantia, eivätkä käsitteisi tietopyyntöjä, vaan jokaisella olisi oikeus saada palvelun kautta käyttöönsä myös tiettyjä valtionavustuksiin liittyviä henkilötietoja, kuten avustusten saajien nimiä. Ehdotettavassa 2 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että tietopalvelussa voidaan julkaista valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia henkilötietoja sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin siitä, millä hakuperusteella palvelusta voitaisiin hakea henkilötietoja. Hakuperusteena voitaisiin käyttää ainoastaan valtionavustuksen saajan nimeä, valtionavustushaun nimeä, valtionapuviranomaisen nimeä, valtionavustuksen käyttötarkoitusta tai myöntämisvuotta. Ehdotettava rajausta estäisi esimerkiksi erilaiset massahaut, joiden perusteella pyrittäisiin saamaan henkilötietoja. Tällä rajoituksella pyritään ottamaan huomioon erityisesti niitä näkökohtia, joita eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannanotoissa on korostettu henkilöiden tietosuojan turvaamiseksi. Rajoitus ei kuitenkaan estäisi esimerkiksi sellaista hakua, jonka perusteella voitaisiin saada tiedot kaikista yhdelle henkilölle myönnettyistä valtionavustuksista. Ehdotus mahdollistaa siten sen, että valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun kautta voidaan saada kokonaiskuva yhden tuensaajan valtionavustuksista. Tämä on yksi palvelun toteuttamisen tarkoitus ja liittyy ehdotuksen yleisiin avoimuuden ja valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyden tavoitteisiin sekä yleisen edun mukaiseen julkisten varojen käytön valvonnan mahdollistamiseen.

32 e §. Tietojen ja asiakirjojen säilytys ja arkistointi. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavien tietojen ja asiakirjojen säilytysajoista ja eräistä muista tietojen ja asiakirjojen säilytykseen liittyvistä velvoitteista. Pykälän 1 momentin nojalla tietovarantoon tallennettavien myönnettyjä valtionavustuksia koskevien tietojen ja asia-

kirjojen säilytysaika olisi kymmenen vuotta valtionavustuksen viimeisen erän maksamisesta lukien. Laissa säädettyä säilytysaikaa voidaan pitää perusteltuna mahdollisimman yhtenäisen tietoineistojen säilytysajan saavuttamiseksi. Eri tyyppisiin valtionavustuksiin ei normaalisti liity sellaisia piirteitä, jotka edellyttäisivät esimerkiksi erityisiä porrastettuja säilytysaikoja. Ehdotettava kymmenen vuoden säilytysaika olisi tarkoituksenmukainen ottaen huomioon myös valtionavustuksen käyttöön ja valvontaan liittyvät säännökset. Valtionavustuslain 28 §:n mukaan valtionavustuksen, sille maksettavan koron tai viivästyskoron takaisinperintään ei saa enää ryhtyä, kun kymmenen vuotta on kulunut valtionavustuksen tai sen viimeisen erän maksamisesta. Näin ollen ehdotettava säilytysaika turvaisi pääsääntöisesti riittävien tietojen saatavuuden esimerkiksi valtionavustuksen mahdollisen takaisinperinnän tilanteessa.

Eräissä erityistapauksissa olisi perusteltua päättää edellä ehdotettua kymmenen vuoden säilytysaikaa pidemmästä tietojen ja asiakirjojen säilytysajasta. Tällainen päätös olisi perusteltu erityisesti tilanteissa, joissa valtionavustus on myönnetty määriteltä käyttötarkoitusta varten käytettävän omaisuuden hankintaan tai perusparannukseen ja omaisuudelle on määrätty erityinen kymmentä vuotta pidempi käyttöaika valtionavustuslain 13 §:n 4 momentissa säädettyllä tavalla. Normaalina säilytysaikaa pidempi aika voisi olla perusteltu myös muissakin yksittäistapauksissa, joissa valtionavustus myönnetään esimerkiksi sellaista käyttötarkoitusta varten, jossa erityisen pitkä valtionavustuksen käytön ja vaikuttavuuden seuranta-aika on perusteltua. Tästä syystä momentissa ehdotettaisiin edelleen, että valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voisi lain 13 §:n 4 momentissa tarkoitettua valtionavustusta tai erityisistä syistä muutamkin valtionavustusta myönnettäessä yksittäistapauksissa päättää tietojen ja asiakirjojen pidemmästä säilytysajasta. Tällöin valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulisi ottaa huomioon erityisesti tiedonhallintalain 21 §:ssä säädetty näkökohdat.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon saatettaisiin erityissäännösten nojalla tallentaa myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tällaisissa tilanteissa tietojen säilytysaikaan liittyy korostettu tarve rekisteröidyn oikeuksien suojeluun. Säännöksen 1 momentissa ehdotetaan tästä syystä säädettäväksi, että jos valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennetaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, on niiden säilytystarve arvioitava vähintään viiden vuoden välein. Ehdotettavassa sääntelyssä on kyse tietosuoja-asetuksen 9 artiklan edellyttämistä suojatoimista koskien erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä.

Myös kielteiset valtionavustuspäätökset ja niihin liittyvät tiedot ja asiakirjat tulisi tallentaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon, koska niillä olisi merkitystä arvioitaessa ja analysoitaessa valtionavustusten käyttöä ja kohdentumista sekä raportointa tiedoista. Näissä tilanteissa tietojen ja asiakirjojen säilytysaika voisi olla selvästi lyhyempi kuin edellä säädettyissä myönnettyjä valtionavustuksia koskevissa tiedoissa ja asiakirjoissa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tietovarantoon tallennettavien kielteisiä valtionavustuspäätöksiä koskevien tietojen ja asiakirjojen säilytysaika olisi viisi vuotta valtionavustuspäätöksen tekemisestä lukien.

Valtionavustustoiminnan avoimeen tietopalveluun sisältyvien tietojen säilytysajoista ei ehdoteta säädettäväksi erikseen. Valtiokonttori voisi siten päättää avoimeen tietopalveluun sisältyvien tietojen säilytysajasta yleisten tiedonhallintaan liittyvien säännösten ja periaatteiden mukaisesti henkilötietojen suoja huomioon ottaen.

Kukin valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä päättäisi arkistonmuodostajana myös siitä, mitä tietoja ja asiakirjoja tulisi esittää arkistoitaviksi säilytysajan päätyttyä. Arkistotoimesta ja sen järjestämisestä sekä arkistonmuodostajan tehtävistä säädetään yleisesti arkistolaissa. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 21

§:n mukaan sähköinen asiakirja on arkistoitava siten, että sen alkuperäisyys ja säilyminen sisällöltään muuttumattomana voidaan myöhemmin osoittaa. Kansallisarkisto voi antaa tarkempia määräyksiä säädettyjen vaatimusten teknisistä toteuttamistavoista. Ministeriöiden toimiessa arkistonmuodostajina olisi syytä ottaa huomioon yhtenäiset valtioneuvostotason periaatteet. Viranomaisten toimivaltasuhteita ehdotetaan selkiytettäväksi pykälän 2 momentissa, koska Valtiokonttori toimisi tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta teknisesti vastaavana viranomaisena. Momentin mukaan Valtiokonttori vastaisi siitä, että tietovarantoon tallennetut tiedot ja asiakirjat ovat arkistoitavissa. Momentissa ehdotetaan edelleen säädettäväksi, että Valtiokonttori voisi tehdä keskitetysti tietovarantoon sisältyvien tietojen ja asiakirjojen arkistointia koskevan esityksen Kansallisarkistolle valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän toimeksiannosta. Tällaista erityissäännöstä voidaan pitää perusteltuna hallinnollisen menettelyn yksinkertaistamiseksi, koska muussa tapauksessa yksittäiset valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät joutuisivat tekemään tietojen ja asiakirjojen arkistoinnista erillisiä esityksiä. Tarkoituksena ei ole muuttaa niitä viranomaistehtäviä tai toimivaltasuhteita, jotka muuten liittyvät asiakirjojen arkistointiin ja arkistonmuodostajan asemaan erityisesti arkistolain nojalla.

7.2 Laki valtiokonttorista

Valtiokonttorin uusia tehtäviä koskevassa lakiehdotuksessa käytettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa siltä osin kuin ehdotus sisältää säännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Ehdotettavassa 2 §:ssä säädettäisiin Valtiokonttorin tehtävästä toimia valtionavustustoiminnan avoimen tietopalvelun ylläpitäjänä ja julkaisijana sekä vastata muista tietojen käsittelyyn liittyvistä tehtävistä. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena tältä osin olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Sääntelyliikkumavaraa käytettäisiin myös 2 b §:ssä, jossa selvyiden vuoksi säädettäisiin Valtiokonttorille ehdotettavan lain 2 §:n 1 momentin 6—8 kohdan mukaiseen lakisääteiseen tehtävään liittyvästä oikeudesta käsitellä henkilötietoja. Lisäksi ehdotettavassa 2 c §:n 3 momentissa säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan sekä 26 artiklan nojalla sekä valtionavustuslakiin ehdotettavan uuden 32 c §:n sisältöä vastaavasti yhteisrekisterinpitäjyydestä.

2 §. Pykälän 1 momentin 5 kohdan sisältö säilyisi ennallaan, mutta kyseisen kohdan lopussa oleva piste muutettaisiin puolipisteeksi, sillä momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uudet 6—9 kohdat.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 6 kohta*, jossa säädetään Valtiokonttorin uudeksi tehtäväksi toimia valtionavustuslain 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetun valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena. Momenttiin ehdotetaan edelleen lisättäväksi *uusi 7 kohta*, jossa säädetään Valtiokonttorin uudeksi tehtäväksi toimia valtionavustuslain 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun tietoaaineiston tuottajana ja tietojen julkaisijana. Momenttiin ehdotetaan myös lisättäväksi *uusi 8 kohta*, jonka mukaan Valtiokonttori vastaisi valtionavustuslain 6 a luvussa säädettyistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen käsittelyyn liittyvistä muista tehtävistä. Näillä tehtävillä tarkoitetaan erityisesti Valtiokonttorin oikeutta valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen muokkaamiseen ja yhdistämiseen, josta säädettäisiin valtionavustuslain 32 a §:n 3 momentissa sekä Valtiokonttorin toimivaltaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen henkilötietojen yhteisrekisterinpitäjänä, josta säädettäisiin valtionavustuslain 32 c §:ssä. Momenttiin ehdotetaan vielä lisättäväksi *uusi 9 kohta*, jonka nojalla Valtiokonttori tuottaisi valtionavustustoimintaa koskevia analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Valtiokonttorille ehdotettavilla uusilla tehtävillä vahvistettaisiin valtionavustuksia

koskevista tietovarannoissa olevien tietojen systemaattinen ja tehokas hyödyntäminen valtionavustustoiminnan kehittämisessä, ohjauksessa ja johtamisessa. Valtionavustustoiminnan strateginen, hallinnollinen ja lainsäädännöllinen kehittäminen eli kansallinen kehittäminen ja koordinaatio olisi tulevaisuudessa valtiovarainministeriön tehtävänä. Tällä varmistetaan myös hankekauden päättymisen jälkeen valtionavustustoiminnan jatkuva koordinoitu kehittäminen.

Valtiovarainministeriö ohjaa Valtiokonttoria analysointi- ja raportointipalveluja koskevien resurssien käytössä. Tavoitteena on keskittyä koko valtionhallintoa tai yhtä tai useampaa hallinnon alaa koskevien ratkaisujen ja niillä saavutettavien hyötyjen laajempaan käyttöönottoon valtionhallinnossa. Valtiokonttori tuottaisi jatkossa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi myös valtionavustustoiminnasta. On arvioitavissa, että myös useat muut erilaiset intressiryhmät voivat tulevaisuudessa hyöttyä valtionavustustoimintaan liittyvistä uusista analysointi- ja raportointipalveluista.

2 b §. Pykälässä säädetään henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta, joka koskee lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun kuntien taloustietovarannon ylläpitoa koskevan tehtävän toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan selvyiden vuoksi tarkistettavaksi siten, että se sitä sovellettaisiin myös Valtiokonttorille ehdotettaviin uusiin tehtäviin, joista säädettäisiin edellä kuvatulla tavalla tarkemmin lain 2 pykälän 1 momentin 6—8 kohdassa. Valtiokonttorilla olisi siten oikeus käsitellä näiden uusien lakisääteisten tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja. Valtiokonttorin oikeutta henkilötietojen käsittelyyn tulisi arvioida tarvittaessa tilannekohtaisesti ottaen huomioon tehtävien jossain määrin erilainen luonne. Lain 2 pykälän 1 momentin 6 ja 8 kohdissa ehdotettavat tehtävät olisivat luonteeltaan tietovarannon tekniseen ylläpitoon liittyviä tehtäviä. Lain 2 pykälän 1 momentin 7 kohdassa ehdotettava tehtävä koskisi puolestaan valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun ylläpitoa, tietoaineiston tuottamista ja julkaisua. Tietopalvelussa julkaistavista henkilötiedoista säädettäisiin tarkemmin valtionavustuslain 32 d pykälässä siten, ettei erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja voitaisi julkaista. Käytännössä voidaan siten arvioida, ettei Valtiokonttorille ehdotettava oikeus henkilötietojen käsittelyyn valtionavustustoiminnan yhteydessä aiheuttaisi soveltamisongelmia henkilötietojen suojan turvaamisen näkökulmasta. Samalla säännöksen 1 momentissa säädettyä Tilastokeskuksen, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja valtiovarainministeriön oikeutta saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja tarkistettaisiin siten, että tiedonsaanti-oikeus koskisi edelleen ainoastaan kuntien taloustietovarannon ylläpitoa varten tarvittavia tietoja.

Pykälän voimassa olevan *3 momentin* nojalla Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät kuntien taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä säädettäisiin Valtiokonttorin velvollisuudesta julkaista valtionavustustoiminnan tietovarannon tietoja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa valtionavustuslain 32 d §:ssä säädettävällä tavalla.

Pykälän voimassa olevan *4 momentin* nojalla kuntien taloustietovarannon käytöstä ei peritä maksua. Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, ettei myöskään Valtiokonttorin ylläpitämien valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käytöstä perittäisi maksua.

2 c §. Pykälässä säädetään Valtiokonttorin oikeudesta saada tietoja valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja varten.

Pykälän nykyisen *1 momentin* nojalla Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionhallinnon toimintaa ja taloutta koskevat tiedot julkisuuslain mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen, Digi- ja väestötietoviraston, Senaatti-kiinteistöjen, Hansel Oy:n ja Haus kehittämiskeskus Oy:n (*yhteinen palveluntuottaja*) rekistereistä, joissa on valtion virastoja ja laitoksia koskevia toiminnan suunnittelun ja seurannan, talous- ja henkilöstöhallinnon, yhteisen perustietotekniikan, hankintojen hallinnan, toimitilahallinnan, keskitettyjen koulutuspalvelujen, hanke- ja projektihallinnan ja organisaatorakenteen tietoja. Valtiokonttori, yhteinen palveluntuottaja ja tiedot luovuttava viranomainen määrittävät yhteistyössä analysointi- ja raportointipalveluja varten luovutettavat tiedot. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7—11 kohdan mukaisia tietoja ei kuitenkaan luovuteta.

Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että Valtiokonttorilla olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä myös 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionavustustoimintaa koskevat tiedot valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rekistereistä ja valtionavustustoiminnan tietovarannosta. Momenttia tarkistettaisiin edelleen siten, että Valtiokonttorin, yhteisen palveluntuottajan ja tiedot luovuttavan viranomaisen velvollisuus määritellä yhteistyössä analysointi- ja raportointipalveluja varten luovutettavat tiedot koskisi ainoastaan voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja. Valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja varten vastaavan tyyppistä erillistä tietojen määrittelyä ei tarvittaisi, koska tietovarantoon tallennettavista tai toimitettavista tiedoista säädettäisiin yksityiskohtaisesti valtionavustuslaissa ja sen nojalla annettavassa asetuksessa.

Valtiokonttorille ehdotettava tiedonsaantioikeus ei koskisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7—11 kohdan mukaisia tietoja. Momentti vastaisi sisällöltään jo nykyisin valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamiseksi säädetyn tiedonsaantioikeuden rajoitusta.

Pykälän voimassa olevan *2 momentin* nojalla yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei luovuteta lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi. Tieto sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen poissaolon kestosta voidaan kuitenkin luovuttaa. Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon Valtiokonttorin uusi tehtävä lain 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalvelun tuottajana. Viimeksi mainittua tehtävää varten ei voitaisi luovuttaa tietoa sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta, koska siihen ei olisi tarvetta tehtävän sisällön vuoksi. Tietoja käsiteltäessä olisi noudatettava asianmukaisia suojatoimia. Tiedot olisi pseudonymisoitava ennen niiden siirtämistä analysoitavaksi. Julkaistavat tulokset olisi anonymisoitava tai aggregoitava siten, että yksittäistä henkilöä ei tiedoista voi tunnistaa. Näitä henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita sovellettaisiin jatkossa myös valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpitämisen ja valtionavustustoimintaa koskevan analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamisen yhteydessä.

Pykälän voimassa olevan *3 momentin* nojalla Valtiokonttori on rekisterinpitäjä niiden valtionhallinnon toimintaa koskevien tietojen osalta, jotka se saa 1 momentin nojalla. Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon ehdotettava valtionavustuslain 32 c §, missä säädettäisiin valtionavustustoiminnan tietovarannon rekisterinpitäjästä. Viimeksi mainitun säännösehdotuksen nojalla Valtiokonttori ja valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä olisivat yhteisrekisterinpitäjiä lukuun ottamatta valtionavustustoiminnan tietopalvelua.

Valtiokonttori tuottaisi analysointi- ja raportointipalveluja valtionavustustoiminnan tietovarannon tietosisällöllä. Teknisesti tiedot säilytettäisiin tietokannassa, johon Valtiokonttorilla ei olisi suoraa pääsyä muuten kuin tietovarantoon liittyvien sovellusten kautta, jossa käyttöoikeuksilla ja -valtuuksilla huolehditaan siitä, että käyttäjä näkee vain sen tiedon, johon on annettu käyttöoikeus ja -valtuus. Lisäksi on teknisesti erotettu Valtiokonttorin ja valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän pääkäyttäjän tehtävät ja toiminnot omiin sovelluksiinsa. Valtiokonttorin pääkäyttäjät toimivat sovelluksessa teknisinä pääkäyttäjinä, jotka eivät käyttämänsä sovelluksen kautta pääse valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän valtionavustustietoihin. Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän käyttäjät toimivat puolestaan Hallinnoiavustuksia.fi-palvelun sovelluksessa, jossa valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä näkee vain oman organisaationsa tiedot. Yksittäiselle avustusasialle määritellään erikseen henkilöt, jotka toimivat asian käsittelyssä valmistelijan, esittelijän ja ratkaisijan roolissa. Käyttöliittymään sisällytetään rajoitukset, joiden perusteella yksittäisen avustustietojen tiedot näkyvät vain niille henkilöille, joilla on asiakohdaisen roolin mukainen vastuu kyseisen avustustietojen prosessivaiheen käsittelyssä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettavan valtionavustuslain 32 b §:n 2 momentin mukaan valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavien muita kuin henkilötietoja sisältävien vähimmäistietojen laadusta, toimittamisajasta ja toimittamistavasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Koska eri valtionavustusjärjestelmien käyttötarkoitus, valtionavustusten ehdot ja osittain myös viranomaismenettelyt poikkeavat toisistaan selvästi, on valtioneuvoston asetuksen sisällöstä säädetävä yleisellä tasolla siten, että asetus soveltuu kaikkia valtionavustusjärjestelmiä varten. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen toiminnallisten tavoitteiden kannalta välttämättömästä vähimmäistietosisällöstä sekä sen tallentamisajasta ja tallentamistavasta.

Ehdotettavassa valtionavustuslain 32 d §:n 2 momentissa säädettäisiin valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavista tiedoista. Henkilötiedoista saataisiin suoraan säännöksen nojalla julkaista valtionavustuksen saajana olevan luonnollisen henkilön nimi, minkä lisäksi voitaisiin julkaista myös luonnolliselle henkilölle myönnetyn avustuksen käyttötarkoitus ja avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Tietopalvelussa voitaisiin lisäksi julkaista muita valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Muusta julkaistavasta tietoaineistosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Edellä mainituista valtioneuvoston asetuksen tasolla säädettävistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavista vähimmäistiedoista ja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavista tiedoista on tarkoitus antaa yhteinen valtioneuvoston asetus. Valtioneuvoston asetuksen sisältöä olisi myöhemmin mahdollista tarkistaa suhteellisen nopealla aikataululla, kun tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto laajenisi kaikilta osin koskemaan useampia valtionapuviranomaisia tai lain nojalla muita valtionavustuksia myöntäviä. Nyt ehdotettavaan hallituksen esitykseen liittyvän asetuksen valmistelu on aloitettu keväällä 2021 siten, että asetusluonnos on käytettävissä hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

9 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian. Tarkoituksena on, että valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut voidaan ottaa käyttöön loppuvuoden 2022 aikana pilottihankkeissa käyttöönottosuunnitelman mukaisesti.

Lakiehdotus mahdollistaisi sen, että valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtioavustuksia myöntävä voisi käyttää ehdotettavan Hallinnoivastuksia.fi-palvelun sijasta edelleen omaa erillistä valtionavustusten käsittelyyn ja hallinnointiin tarkoitettua tietojärjestelmäänsä. Tällöin velvollisuutena olisi toimittaa valtionavustuksia koskevat vähimmäistiedot Valtiokonttorille tallennettaviksi valtionavustustoiminnan tietovarantoon. Tietojen toimittaminen tapahtuisi Hallinnoivastuksia.fi-palvelun käyttöliittymän kautta. Käytännössä tietojen toimittamiseen tulisi olla useampia eri vaihtoehtoja, jotta se olisi tietojen toimittajan näkökulmasta joustavaa. Tästä huolimatta menettely saattaisi vaatia muutostöitä tietoja toimittavan valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tietojärjestelmään, mihin tulisi varata riittävästi aikaa. Näin ollen ehdotetaan, että omaa valtionavustusten käsittelyyn ja hallintaan tarkoitettua tietojärjestelmää käyttävien valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tulee toimittaa haettavaksi julistamiaan ja myöntämiään valtionavustuksia koskevat tiedot valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi vasta vuoden 2023 lokakuun alusta lukien.

Esityksen valmistelun aikana on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta tullut esille tarve mahdollisiin erityislainsäädännön tarkistuksiin liittyen valtionavustuksia koskevien tietojen toimittamiseen ja julkaisemiseen. Jotta tarkistusten valmistelulle jäisi riittävästi aikaa, esityksessä ehdotetaan, että maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskeva vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulisi voimaan vasta vuoden 2024 kesäkuun alusta lukien.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lakiehdotus liittyy osana nykytilan kuvauksessa mainittuun laajaan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeeseen, jonka toimikausi kestää vuoden 2023 loppuun saakka. Lakiehdotuksen tarkempi toimeenpano ja seuranta on tarkoitus järjestää osana kehittämis- ja digitalisointihankkeen jatkotyötä.

Uusi valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät palvelut otettaisiin ensimmäiseksi käyttöön eri hallinnonalojen pilottihankkeissa mahdollisimman aikaisin lain tultua voimaan. Tämän jälkeen tietovarantoon liittyvät palvelut pyritään saamaan kaikilta osin vaiheittain vuosina 2023—2028 laajemmin käyttöön eri hallinnonaloilla ja valtionapuviranomaisissa. Käyttöönotto perustuu alustavasti viiteen erilliseen käyttöönottoryhmään, joihin valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät on jaettu ottaen huomioon erityisesti arvioidut vaikuttavuushyödyt, valtionapuviranomaisen tai muun valtionavustuksen myöntäjän kypsyys tietovarantoon liittyvien palvelujen käyttöönottoon, kiireellisyys ja tarve, yhden käyttöönoton malli jokaisessa valtionapuviranomaisessa tai lain nojalla muussa valtionavustuksia myöntävässä sekä erilaiset toimijakohtaiset tekijät kuten päällekkäisten järjestelmäkustannusten minimointi ja nykyisen käytössä olevan tietojärjestelmän elinkaari. Kehittämis- ja digitalisointihankkeen toimeenpanon yhteydessä neuvotellaan tarkemmin toimeenpanon rajauksesta ja aikataulusta kolmeen ensimmäiseen käyttöönottoryhmään sijoitettavien valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien kanssa. On mahdollista, että valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien sijoittumista eri käyttöönottoryhmiin ja käyttöönoton aikataulutusta tarkistetaan. Samalla selvitetään tarkemmin käyttöönottoryhmiin vielä sijoittamatta olevien valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tilannetta. Jatkotimeenpanossa otetaan huomioon se lakiehdotuksen lähtökohta, että eri hallinnonalat ja niiden valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät päättävät viime kädessä itse Hallinnoivastuksia.fi-palvelun käyttöönotosta.

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto tukee ja vahvistaa hankkeessa kehitettävän uuden yhtenäisen toimintamallin omaksumista ja toteuttamista. Uusi toimintamalli sisältää ilmiölähtöisyyden, strategiaan perustuvan ja verkostomaisen sekä vaikuttavuutta painottavan toimintatavan.

Osana toimeenpanoa ja seurantaan jatketaan edellä kuvattua alemman asteista säädösvalmistelua, joka liittyy lakiehdotuksessa säädettyyn mahdollisuuteen säätää valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavien vähimmäistietojen laadusta, tallentamisajasta ja tallentamistavasta valtioneuvoston asetuksella. Samalla jatketaan myös selvitystyötä, joka koskee valtionavustustoimintaa ohjaavia erityissäädöksiä ja niiden mahdollista tarkistamistarvetta.

11 Suhde muihin esityksiin ja valtionavustustoimintaa säänteleviin erityislakeihin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä ja valtionavustuslain suhde valtionavustustoimintaa säänteleviin erityislakeihin

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 65/2022). Esityksen mukaan Valtiokonttori hoitaisi sille Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annettavassa laissa säädettävät tehtävät. Esitys kohdentuisi Valtiokonttorin tehtäviä koskevaan valtiokonttorista annetun lain 2 §:ään, jota ehdotettaisiin muutettavaksi myös nyt annettavassa hallituksen esityksessä. Näissä kahdessa hallituksen esityksessä Valtiokonttorille ehdotettavat uudet tehtävät olisivat luonteeltaan toisistaan riippumattomia. Jos esitykset tulevat kuitenkin samanaikaisesti käsiteltäviksi eduskunnassa tulee asianomaisen säännöksen 1 momentissa lueteltujen Valtiokonttorin tehtävien oikea numerointi ottaa huomioon esitysten käsittelyjärjestyksestä riippuen.

Valtiovarainministeriössä on samanaikaisesti valmisteilla erillinen hallituksen esitys eräiden valtionavustuslain säännösten muuttamiseksi liittyen valtionavustusten myöntämisen edellytyksiin sekä valtionapuviranomaisten oikeuteen saada tietoja muilta viranomaisilta ja velvollisuuteen luovuttaa tietoja. Esitys liittyy osana harmaan talouden torjunnan tehostamista koskevaan sääntelyyn. Mainittu hallituksen esitys ja nyt annettava valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskeva hallituksen esitys kohdistuvat eri säännöksiin valtionavustuslaissa ja ovat toisistaan riippumattomia sekä sisältönsä että valmisteluakataulujen osalta.

Lakiehdotus ei edellytä välittömiä muutoksia valtionavustuksia koskeviin hallinnonalakohtaisiin erityislakeihin. Valtionapuviranomaiselle tai lain nojalla muulle valtionavustuksia myöntävälle ehdotettavat tietojen tallentamiseen, henkilötietojen käsittelyyn sekä tietojen ja asiakirjojen säilytykseen ja arkistointiin liittyvät velvoitteet koskisivat eri hallinnonaloilla toimivia valtionapuviranomaisia tai lain nojalla muita valtionavustuksia myöntäviä siinäkin tapauksessa, että erityislaeissa olisi säädetty valtionavustusten myöntämiseen ja yksityiskohtaiseen hallintointiin liittyvistä tehtävistä ja toimivallasta useiden eri toimijoiden kesken.

Eräitä valtionavustusjärjestelmiä koskeissa erityislaeissa avustusten myöntäminen on säädetty muussa kuin viranomaisasemassa olevan oikeushenkilön tehtäväksi ja eräät avustusten käytön valvontaan ja mahdolliseen takaisinperintään liittyvät tehtävät on puolestaan säädetty erikseen määrätyn viranomaisen toimivaltaan kuuluviksi. Näissä erityislaeissa olevat säännökset valtionavustuksia myöntävien oikeushenkilöiden ja toisaalta valtionapuviranomaisten keskinäisistä

toimivaltasuhteista vaihtelevat yksityiskohtaisuudeltaan. Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto asettaa valtionapuviranomaisille tai lain nojalla muille valtionavustuksia myöntäville velvoitteita valtionavustusprosessin kaikissa eri vaiheissa. Valtionavustusten myöntämiseen liittyvät velvoitteet kohdistuisivat edellä kuvatuissa erityistilanteissa muuhun kuin viranomaisasemassa toimivaan valtionavustuksen myöntäjään. Jos valtionavustusprosessin myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi valtionavustuksen takaisinperintää koskeva päätöstoimivalta kuuluisi erikseen säädetylle viranomaiselle myös tähän päätökseen liittyvät tiedonhallinnan velvoitteet kohdentuisivat samalle viranomaiselle.

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönotto ei muuttaisi erityislainsäädäntöön perustuvia toimivaltasuhteita tai valtionavustustoimintaa koskevien tietojen tallentamiseen, julkaisuun tai muuhun hyödyntämiseen liittyviä menettelyjä eikä yleensä-kään edellyttäisi erityislainsäädännön tarkistamista. Jos erityislainsäädännössä on säännöksiä valtionavustustoimintaa koskevista erillisistä tietovarannoista ja niihin tallennettavista tiedoista, eivät ehdotettavat uudet säännökset muuttaisi näihin erityissäännöksiin perustuvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Näin ollen valtionavustuslain asema yleislakina suhteessa valtionavustustoimintaa säänteleviin erityislakeihin säilyisi valtionavustuslain 3 §:n mukaisesti lähtökohtaisesti ennallaan.

Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu erityisesti ehdotettavien uusien säännösten suhdetta Euroopan unionin rahastojen varoista myönnettäviä valtionavustuksia ja niitä koskevien tietojen tallentamista ja julkisuutta koskeviin erityissäännöksiin. Voimassa olevan valtionavustuslain 2 §:n mukaan, jollei muusta laista tai Euroopan yhteisön lainsäädännöstä muuta johdu, mitä 8-37 §:ssä säädetään, koskee soveltuvin osin Euroopan yhteisön tai muista Euroopan unionin varoista myönnettävää tukea. Näin ollen myös uusia valtionavustustoiminnan tietovarantoa ja siihen liittyviä palveluja koskevia säännöksiä noudatettaisiin Euroopan unionin varoista myönnettävien valtionavustusten haun ja myöntämisen tietojen tallentamiseen soveltuvin osin. Ehdotettavat valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevat toimitettavia vähimmäistietoja koskevat säännökset eivät käytännössä edellyttäisi sellaisen valtionavustustoimintaa koskevan uuden tiedon keräämistä ja tallentamista, joka ei perustuisi jo valtionavustustoimintaa koskeviin voimassa oleviin säädöksiin. Valtionavustuslain 32 b §:ssä ehdotettava valtionavustustoiminnan vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus ei siten myöskään lähtökohtaisesti merkitsisi poikkeusta tai ristiriitaa suhteessa valtionavustustoimintaa sääntelevissä erityislaeissa oleviin valtionavustustoimintaa koskevien tietojen tallentamista, käsittelyä tai julkaisua koskeviin säännöksiin. Jos yksittäistapauksessa kuitenkin esimerkiksi Euroopan unionin varoista myönnetystä valtionavustuksesta erityissäännösten perusteella tallennettavat ja julkaistavat tiedot olisi määriteltävä eri tavoin kuin valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavat ja julkaistavat vähimmäistiedot, noudatettaisiin mahdollisessa tulkintatilanteessa normaaleja yleislain ja erityislain väliseen suhteeseen liittyviä soveltamisperiaatteita.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Lakiehdotuksen edellyttämään Valtiokonttorin toimintamenomäärärahojen lisäämiseen varaudutaan julkisen talouden suunnitelmassa 2024—2027. Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen käyttöönottoon vuonna 2022 liittyvät pilottihankkeet ja niiden edellyttämä rahoitus on otettu huomioon valtion vuoden 2022 talousarviossa asianomaisten hallinnonalojen pääluokissa. Myöhempinä vuosina valtionapuviranomaisten ja muiden valtionavustusten myöntäjien siirtyessä vaiheittain Hallinnoivastuksia.fi-palvelun käyttäjiksi tulisi tarvittaviin kustannuksiin varautua vastaavasti vuosittain talousarvioehdotusten antamisen yhteydessä. Tässä yhteydessä joudutaan arvioimaan sekä valtioapuviranomaisten toimintamenomäärärahojen tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rahoituksen tasoa että

valtiovarainministeriön käytettävissä olevia määrärahoja valtioavustustoiminnan ohjaukseen ja kehittämiseen.

12 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Esityksen tavoitteena on säätää uudesta yhtenäisestä valtionavustustoiminnan tietovarannosta ja siihen liittyvistä Valtiokonttorin ylläpitämistä palveluista sekä tähän liittyen valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rekistereissä olevien tietojen hyödyntämisestä valtionavustusprosessin ja koko valtionhallinnon toiminnan kehittämisen, ohjauksen ja johtamisen tueksi.

Uudistuksen toimeenpano edellyttää valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien sekä Valtiokonttorin välisten toimivaltasuhteiden sekä tietovarantoon tallennettavien tietojen tarkkarajaista sääntelyä. Valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvien tehtävien hoito edellyttää muun ohella erityisesti sitä, että perusoikeutena turvatut henkilötietojen ja yksityiselämän suoja sekä julkisuusperiaatteen toteutuminen voidaan tulevaisuudessaakin taata tehokkaasti ja laadukkaasti tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (mm. PeVL 73/2018 vp, PeVL 31/2017 vp, PeVL 5/2017 vp).

Hallituksen esityksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, mitä valtionavustustoimintaa koskevia tietoja tietovarantoon voidaan tallentaa ja julkaista, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpitäjänä toimivan Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Perustuslain osalta on pyritty arvioimaan ehdotuksen kannalta merkityksellistä yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa suhteessa muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin (PeVL 73/2018 vp, PeVL 5/1999 vp, s. 2/II).

Valtionavustuslakiin ehdotettavassa 32 a §:ssä säädettäisiin tarkemmin valtionavustustoiminnan tietovarannon sisällöstä sekä yleisellä tasolla niistä valtionavustustoimintaa koskevista tiedoista, jotka valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien tulisi tallentaa tietovarantoon. Niiden valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien osalta, jotka käyttäisivät ehdotettavan 32 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelua, tiedot tallentuisivat automaattisesti tietovarantoon. Ne valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät, jotka käyttäisivät mainitun palvelun sijasta omaa valtionavustusten käsittelyyn ja hallinnointiin tarkoitettua järjestelmäänsä, toimittaisivat puolestaan valtionavustustoimintaa koskevat vähimmäistiedot erikseen Valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi ehdotettavan 32 b §:n mukaisesti.

Ehdotettavan 32 a §:n 2 momentin perusteella valtionavustustoiminnan tietovarantoon voitaisiin tallentaa valtionavustushakemuksen käsittelemiseksi ja valtionavustusten käytön valvomiseksi välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai perustuslain tulkintakäytännössä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 73/2018, s. 9, PeVL 14/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Tällaista tietoa on suojeltava erityisen tarkasti, koska sen käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL

3/2017 vp, s. 5). Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty säätämistäjärjestyskysymyksenä. Lain perusteluissa esitettyä välttämättömänä pidettyä henkilötietojen käsittelyä koskeva rajausta on syytä kirjata säännökseen (ks. esim. PeVL 15/2019, s. 5 sekä PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Valtionavustuslakiin ehdotettavan 32 a §:n 2 momentin nojalla tietovarantoon voitaisiin tallentaa valtionavustushakemuksen käsittelemiseksi ja valtionavustusten käytön valvomiseksi välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Käytännössä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja käsitellään ja tallennetaan valtionavustustoiminnassa vain harvoin ja lähinnä tilanteissa, joissa tieto liittyy valtionavustuksen myöntämisperusteisiin. Esimerkiksi asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisten avustusten enimmäismäärien sääntely perustuu eräiltä osin avustuksen hakijana olevan yksityishenkilön terveydelliseen tilanteeseen. Valtionapuviranomaisen näkökulmasta oikeus erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn perustuisi siten lähtökohtaisesti tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan alakohtaan g. Henkilötietojen käsittelyä voitaisiin tämän tyyppisissä tilanteissa pitää oikeasuhtaisena ottaen huomioon avustuksen myöntämisen tavoitteet sekä henkilötietojen suojaa koskevat säännökset. Yleislakina sovellettavassa valtionavustuslaissa ei ole mahdollista säännellä tarkemmin eri tyyppisiin valtionavustuksiin liittyvien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn perusteista. Valtionavustuksia koskevista erityislajeista tämän tyyppiset erityissäännökset olisivat mahdollisia.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tallennettaessa tulee huolehtia rekisteröidyn aseman kannalta riittävästä suojatoimista. Tältä osin erityisesti ehdotettavassa valtionavustuslain 32 c §:ssä pyritään sääntelemään mahdollisimman tarkasti Valtiokonttorin ja valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän välisestä tehtäväjaosta yhteisrekisterinpitäjyydessä ja toimivallasta ottaen huomioon erityisesti tiedonhallintalain säännökset. Lisäksi ehdotettavassa valtionavustuslain 32 e §:n 1 momentissa säädettäisiin erikseen siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen säilytyksen tarve tulisi arvioida uudelleen vähintään viiden vuoden välein. Ehdotuksessa on otettu huomioon tietojen säilytysajan rajaaminen siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (PeVL 13/2017 vp, s. 6) sekä se, että mitä pidemmäksi tietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta (PeVL 28/2016, s. 7 vp).

Ehdotettavan valtionavustuslain 32 a §:n 3 momentin mukainen Valtiokonttorin oikeus valtionavustustoiminnan tietovarannon sisältämien tietojen muokkaamiseen ja yhdistämiseen olisi käyttötarkoitussidonnaista ja suhteutettu lailla tavoiteltuihin päämääriin.

Ehdotettavassa valtionavustuslain 32 b §:n 2 momentissa säädettäisiin valtionavustustoimintaa koskevien tietojen toimittamisvelvoite koskemaan valtionapuviranomaisten ohella myös lain nojalla muita valtionavustuksia myöntäviä. Tarkoituksena ei ole muuttaa tai laajentaa muussa kuin viranomaisasemassa toimivien lain nojalla valtionavustuksia myöntävien oikeushenkilöiden nykyisiä tiedonhallintaan liittyviä velvollisuuksia. Nykyiset tiedonhallintaa koskevat säännökset koskevat myös muita kuin viranomaisia niiden hoitaessa julkista hallintotehtävää. Ehdotuksen ei siten voida katsoa aiheuttavan sellaisia muutoksia, jotka olisivat ongelmallisia tiedonhallinnan, tietoturvallisuuden tai valtionavustuksen hakijoiden ja saajien tietosuojan näkökulmasta.

Valtionavustuslakiin ehdotettavan 32 c §:n 1 momentin nojalla Valtiokonttori olisi henkilötietojen käsittelyssä yhteisrekisterinpitäjä valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän kanssa. Valtiokonttori vastaisi valtionavustustoiminnan tietovarannon teknisestä toiminnasta sekä teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta

varten. Valtiokonttori vastaisi myös tietovarannon käytettävyydestä sekä tietojen eheydestä, muuttumattomuudesta, suojaamisesta ja säilyttämisestä sekä erikseen säädettyistä tiedonhallintalain 4 luvun mukaisista tehtävistä. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaisi puolestaan muista rekisterinpitäjän tehtävistä ja toimisi avustuksen hakijana tai saajana olevan rekisteröidyn yhteyspisteenä. Yhteisrekisterinpitäjien tehtävien vastuujaoista säädettäisiin siten perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla tarkkarajaisesti (mm. PeVL 7/2019 vp).

Tietovarantoon liittyvä valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu (Tutkiavustuksia.fi-palvelu) on tarkoitettu avoimeksi tietopalveluksi, josta säädettäisiin tarkemmin valtionavustuslain 32 d §:ssä. Avoimella tietopalvelulla tarkoitetaan sellaista verkkosivustoa tai mobiilisovellusta sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia, jossa kuka tahansa pääsee vapaasti ja maksutta tarkastelemaan palvelussa julkaistavia tietoja. Ehdotettavan valtionavustuslain 32 d §:n 2 momentin nojalla Valtiokonttori voisi julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa valtionavustustoiminnan tietovarannosta henkilötietoja yleisen tietoverkon välityksellä valtionavustustoiminnan tietopalvelussa. Julkaistavista henkilötiedoista säädettäisiin lain tasolla perustuslain 80 §:n 1 momentin ja 10 §:n 1 momentin mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että henkilötietojen julkistaminen on perustuslain puitteissa mahdollista toteuttaa julkisena tietopalveluna vain, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 2/2017 vp, PeVL 65/2014 vp, PeVL 32/2008 vp).

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon liittyvä Tutkiavustuksia.fi-palvelu toteutetaan ehdotettavan valtionavustuslain 32 d §:n 3 momentin mukaisesti siten, että henkilötietoja voidaan hakea tietopalvelun kautta vain yksittäisinä hakuina perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti (PeVL 65/2014 vp, PeVL 32/2008 vp, PeVL 17/2016 vp, PeVL 2/2017 vp). Tietojen luovuttamisen tarkoituksena on parantaa valtionavustusten tietojen avoimuutta ja julkista kontrollia läpinäkyvyyttä lisäämällä. Tätä voi pitää yleisen edun mukaisena tavoitteena ja oikeutettuna päämääränä, joka toteuttaa myös perustuslain 12 §:ään sisältyvää julkisuusperiaatetta. Tietopalvelussa julkaistaisiin valtionavustuksen saajan nimen lisäksi vain valtionavustuksen käyttötarkoitusta ja alueellista kohdentumista koskevat tiedot, joten henkilötietojen käsittely Tutkiavustuksia.fi-palvelussa on rajattu välttämättömään ja sitä voi siten pitää oikeasuhtaisena.

Valtiokonttorista annettuun lakiin ehdotettavassa 2 c §:n 2 momentissa säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja valtionapuviranomaisilta. Tämä tiedonsaantioikeus rajautuisi lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavan 9 kohdan tarkoittaman analysointi- ja raportointitehtävän tuottamiseksi välttämättömiin valtionavustustoimintaa koskeviin tietoihin valtionavustustoiminnan tietovarannossa sekä valtionapuviranomaisten ja lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien rekistereistä, joissa on valtionavustustoimintaa koskevia tietoja.

Valtionavustustoimintaa koskevat tiedot voivat sisältää salassa pidettäviä henkilötietoja tai julkisuuslain nojalla muulla perusteella salassa pidettäviä tietoja. Lakiehdotukset ovat siten merkityksellisiä perustuslain 10 §:n ja 12 §:n 2 momentin kannalta. Nyt esitettävissä valtionavustustoiminnan tietovarantoa koskevissa säännöksissä ei esitetä muutoksia valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän oikeuteen saada tietoja muilta viranomaisilta eikä myöskään valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän oikeuteen luovuttaa tietoja muille viranomaisille. Siten esimerkiksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen tai salassa pidettävien tietojen luovutusoikeutta arvioitaessa sovellettaisiin valtionavustustoiminnassa tältä osin jatkossakin samoja säännöksiä kuin aiemmin. Lakiehdotusten suhdetta perustuslain säännöksiin on kuitenkin arvioitava tarkemmin erityisesti siltä osin kuin ne koskisivat valtionavustustoimintaan sisältyvien henkilötietojen luovuttamista avoimen tietopalvelun kautta tai henkilötietojen ja yleensä salassa pidettävien tietojen luovuttamista Valtiokonttorille.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapito- ja tietosuoja-asetusten estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp s. 14) todennut, että tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Tiedon käsittely yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin ei ole ongelmallista perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 3/2004 vp s. 2/II). Sääntely toissijaisesta käytöstä opetuksen, tietojohdamisen sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävän tarpeisiin on vastaavalla tavalla perusteiltaan hyväksyttävä perustuslain 10 §:n 1 momentin näkökulmasta (PeVL 1/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään kiinnittänyt erityistä huomiota perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvattun asiakirjajulkisuuden suhteesta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan (ks. esim. PeVL 73/2018 vp, PeVL 43/1998 vp. s. 2/II ja PeVL 60/2017 vp, s. 3). Valiokunta on katsonut, että esimerkiksi arkaluonteisten tietojen salassapitoa voidaan pitää välttämättömänä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattun yksityiselämän suojaamiseksi (PeVL 39/2009 vp. s. 2/I). Tällainen toisen perusoikeuden edistäminen on muodostanut sellaisen välttämättömän syyn, jonka vuoksi viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuutta on ollut mahdollista perustuslain 12 §:n 2 momentin nojalla lailla erikseen rajoittaa (PeVL 2/2008 vp, s. 2, PeVL 40/2005 vp, s. 2/II).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapito- ja tietosuoja-asetusten estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Tällöin on kiinnitetty huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 10/2014 vp, s. 6/II, PeVL 17/2016 vp, PeVL 73/2018 vp.).

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (PeVL 12/2014 vp, s. 2/II-3/I ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II-4/I ja niissä viitatu lausunnot).

Valtiokonttorista annettuun lakiin ehdotettavan 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesti Valtiokonttorin tehtävänä olisi toimia valtionavustuslain 6 a luvussa tarkoitetun valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena. Tältä osin Valtiokonttorin uusi lakisääteinen tehtävä olisi luonteeltaan teknisluonteinen tietovarannon ylläpitotehtävä. Tämän tyyppisen tehtävän hoitamiseksi tarvittavasta oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja ei ole tarpeen säätää erikseen. Rekisterinpitäjän velvollisuutena on valvoa henkilötietojen käsittelyä ja tällöin noudatettavista menettelyistä on tarvittaessa mahdollista sopia tietosuoja-asetuksen mukaisten sopimusten avulla. Myös edellä mainitun säännöksen 7 kohdassa ehdotettava valtionavustustoiminnan tietopalvelun ylläpito ja tietoaaineiston julkaisu sekä 8 kohdassa tarkoitetut muut tehtävät olisivat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden hoitamiseksi olisi tarvetta säännellä erikseen Valtiokonttorin oikeutta salassa pidettävien tietojen saantiin.

Valtiokonttorista annettuun lakiin ehdotettavan 2 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaisesti Valtiokonttori tuottaisi valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Palvelutehtävä olisi lakisääteinen ja sillä edistettäisiin yleistä etua mahdollistamalla tietojohtaminen hallinnon kehittämiseksi valtionavustustoiminnassa. Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus rajoittuisi ehdotettavan lain 2 c §:n 1 momentin mukaisesti tehtävän hoitamiseksi välttämättömiin valtionavustustoimintaa koskeviin tietoihin. Salassa pidettävien tietojen osalta varmistetaan luovutettavien tietoaaineistojen tapauskohtainen välttämättömyys Valtiokonttorin tehtävien hoitamiseksi. Ehdotettavien Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten voidaan katsoa sisällöltään vastaavan perustuslakivaliokunnan hyväksymiä viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevia periaatteita.

Valtiokonttorista annetun lain säännöksiä, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä ja tiedonsaantioikeutta, ehdotetaan tarkistettaviksi siten, että niissä otettaisiin huomioon Valtiokonttorille ehdotettavat uudet tehtävät. Tältä osin kyse olisi tietosuoja-asetusta täsmentävän kansallisen erityissääntelyn antamisesta. Lain 2 §:n 1 momentin 6 kohdassa ehdotetaan Valtiokonttorin uudeksi tehtäväksi ensinnäkin toimia valtionavustuslain 6 a luvussa tarkoitetun valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena. Edellä mainitun momentin uudessa 7 kohdassa ehdotetaan Valtiokonttorin tehtäväksi toimia valtionavustuslakiin ehdotettavassa 32 d §:ssä säänneltävän valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun tietoaaineiston tuottajana ja julkaisijana. Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 1 momentin ehdotettavan 8 kohdan perusteella Valtiokonttorin tehtävänä olisi lisäksi vastata valtionavustuslain 6 a luvussa säädettyistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen käsittelyyn liittyvistä muista tehtävistä. Näillä tehtävillä tarkoitettaisiin käytännössä valtionavustuslain 32 a §:n 3 momentissa säänneltävää oikeutta tietojen muokkaamiseen ja yhdistelyyn sekä 32 c §:ssä säänneltävää tehtävää toimia henkilötietojen rekisterinpitäjänä. Valtiokonttorista annetun lain 2 b §:n 1 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että Valtiokonttorilla olisi oikeus käsitellä lain 2 §:n 1 momentin 6—8 kohdassa tarkoitettujen valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen ylläpitoa koskevien tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Ehdotus olisi saman sisältöinen kuin Valtiokonttorilla jo nykyisen lain 2 b §:ssä säädetty oikeus käsitellä henkilötietoja kuntien taloustietovarannon ylläpitoa koskevan tehtävän tuottamiseksi. Oikeus käsitellä tietoja peruisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Käsitelystä tulee noudattaa, mitä tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa säädetään. Esityksellä säädettäisiin käsittelyn oikeusperusteesta ja 6 artiklan 3 kohdan tarkoittamalla tavalla erityisistä säännöksistä, joilla mukautetaan tietosuoja-asetuksen sääntelyä.

Valtiokonttorin uutena palvelutehtävänä olisi myös tuottaa valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Tähän liittyen lain 2 c §:n 2 momentin nojalla ei olisi mahdollista luovuttaa erityisiin henkilötietoryhmiin

kuuluvia henkilötietoja. Tästä luovutuskiellosta säädettyjä poikkeuksia ei sovellettaisi valtionavustustoimintaa koskevien analysointi- ja raportointipalvelujen tuottamiseksi tarvittavien henkilötietojen osalta. Siten voidaan arvioida, että ehdotettavat lait täyttävät myös Valtiokonttorin uusien tehtävien tuottamiseksi tarvittavien henkilötietojen käsittelyn ja tiedonsaantioikeuden sääntelyn osalta perustuslakivaliokunnan hyväksymät periaatteet.

Siltä osin, kun valtionavustustoiminnan tietovarannossa käsiteltäisiin henkilötietoja, valtionavustuslakiin ehdotettava 6 a luvun tietovarantosääntely olisi tietosuoja-asetusta täsmentävää kansallista erityissääntelyä. Kansallinen erityissääntely pohjautuu ennen muuta tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohtiin. Jäsenvaltiot voivat antaa erityissääntelyä, mikäli käsittely perustuu joko 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin. Valtionavustuslakiin ehdotettavan 32 a §:n 1 momentin mukaan valtionavustustoiminnan tietovaranto olisi tarkoitettu niiden viranomaistehtävien hoitoon, jotka koskevat valtionavustuksia koskevien tietojen hallinnointia, keräämistä, välittämistä ja valtionavustusten käytön valvonnan tehostamista. Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän näkökulmasta valtionavustustoimintaa koskevien henkilötietojen käsittelyn oikeusperustana olisi siten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan alakohta c. Käsittelyn perustasta säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla muutetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitettujen toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Tällaisen sääntelyn tulee täyttää yleisen edun mukainen tavoite ja sen on oltava oikeasuhteista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Ehdotettava sääntely koskisi käsittelyn lainmukaisuutta, tietojen käyttötarkoitusta, käsiteltävien tietojen tyyppiä, tiedonsaantia ja tietojen luovutusta, tietojen julkaisemista, säilytysaikoja sekä käsittelytoimia, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Valtionavustustoiminnan tietovarannon suurta merkitystä valtionavustusten hakemis- ja myöntämisprosessin yhtenäistämisessä ja selkiyttämisessä, tiedonkulun tehostamisessa ja tiedon avoimuuden lisäämisessä sekä pitkällä aikavälillä valtionavustusten tehokkaammassa kohdentamisessa on kuvattu tarkemmin edellä esityksen perusteluissa. Tietovarantoon tallennettavat ja julkaistavat henkilötiedot sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvät velvoitteet on pyritty sääntelemään mahdollisimman tarkkarajaisesti ja siten, että erilaisissa viranomaistehtävissä tarvittava tiedonsaantioikeus rajautuisi välttämättömiin tietoihin. Sääntelyä voidaan pitää oikeasuhteisena sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden ottaen huomioon myös se, että henkilötietojen tallentaminen tietovarantoon ja käyttö valtionavustuksen myöntämisedellytyksiä arvioitaessa on valtionavustuksen hakijana ja saajana olevan luonnollisen henkilön omien etujen mukaista. Ehdotuksessa käytettyä kansallista sääntelyliikkumavaraa on selostettu tarkemmin luvussa 7 säännöskohtaisissa perusteluissa.

Edellä tehdyn säännöskohtaisen tarkastelun perusteella hallituksen esityksessä ehdotetut lait valtionavustuslain muuttamisesta ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ovat yhdenmukaisia perustuslain 10 § 1 kohdan henkilötietojen ja yksityiselämän suojaa koskevan sääntelyn vaatimusten kanssa. Siltä osin kuin ehdotuksessa käytetään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan liikkumavaraa, ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa olevan yleisen edun tavoitteen mukaista ja oikeasuhteista.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ehdotettava valtionavustustoiminnan tietovaranto merkitsisi uudentyyppistä hyvin laajaa ja eri tyyppisiä osia sisältävää palvelukokonaisuutta, joka olisi tarkoitettu sekä useiden eri hallinnonalojen ja valtionapuviranomaisten, että osittain avoimena tietopalveluna myös yleisön käyttöön. Tietovarannon toteutus ja viranomaistoimivaltaan liittyvät kysymykset on pyritty ratkaisemaan niin, että henkilötietojen suoja mutta myös muut perusoikeudet turvataan. Vastaavan tyyppistä laajaa tietovarantoa ja palvelukokonaisuutta koskevia kysymyksiä ei ole kaikilta osin vielä arvioitu perustuslakivaliokunnan käytännössä. Tästä syystä hallitus pitää suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

valtionavustuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtionavustuslain (688/2001) 1 §:n 3 momentti, ja
lisätään lakiin uusi 6 a luku seuraavasti:

1 §

Sovellettamisala

Jollei muussa laissa toisin säädetä, tätä lakia sovelletaan myös valtionavustukseen, joka myönnetään käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Jos kuitenkin 2 momentissa tarkoitetun valtionavustuksen saajana on vieras valtio tai sen toimielin taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö, valtionavustukseen sovelletaan ainoastaan 5—8 §:ää, 11 §:n 5 momenttia sekä 32 a—32 e §:ää.

6 a luku

Valtionavustustoiminnan tietovaranto

32 a §

Valtionavustustoiminnan tietovaranto

Valtionavustuksia koskevien tietojen hallinnoimiseksi, keräämiseksi, välittämiseksi ja valtionavustusten käytön valvonnan tehostamiseksi on valtionavustustoiminnan tietovaranto. Valtiokonttori ylläpitää tietovarantoon sisältyviä palveluja, jotka ovat:

- 1) valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin palvelu;
- 2) valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu;
- 3) valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelu.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennetaan valtionavustuksen hakemista, myöntämistä, maksamista, käyttöä ja valvontaa sekä palauttamista ja takaisinperintää koskevat tiedot, jotka ovat tarpeellisia tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Tietovarantoon voidaan tallentaa valtionavustushakemuksen käsittelemiseksi ja valtionavustusten käytön valvomiseksi välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Valtiokonttori saa muokata ja yhdistellä tietovarantoon tallennettuja tietoja niiden laadun ja hyödynnettävyyden parantamiseksi.

32 b §

Valtionavustustoiminnan tietojen tallentaminen ja toimittaminen

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän, joka käyttää 32 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelua, tulee tallentaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon 32 a §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Muussa tapauksessa valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulee toimittaa valtionavustustoiminnan vähimmäistiedot Valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi.

Tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavia henkilötietoja ovat valtionavustuksen hakijana ja saajana olevan luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus sekä avustuksen käyttötarkoitus ja avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Muista tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavista valtionavustushakujista ja niiden osoitetietoja, valtionavustushakemusten ja -päästösten yksilöintiä, valtionavustusasiasiaa, valtionavustuksen hakijaa ja saajaa ja valtionavustuspäätöstä koskevista vähimmäistiedoista sekä niiden toimittamisajasta ja toimittamistavasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

32 c §

Valtionavustustoiminnan tietovarannon rekisterinpitäjä ja tiedonhallinta

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen yhteisrekisterinpitäjiä ovat Valtiokonttori sekä valtionapuviranomainen ja lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä. Valtiokonttori vastaa tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen teknisestä toiminnasta ja käytettävyydestä sekä teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista ja vähimmäistietojen toimittamista, käsittelyä ja luovutusta varten sekä tietojen eheydestä ja säilyttämisestä. Valtiokonttori vastaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 13 §:n 2—5 momentissa sekä 14, 15 ja 17 §:ssä viranomaiselle säädetyistä tehtävistä sekä muista vastaavista tiedonhallintaan liittyvistä teknisistä tehtävistä.

Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaa oman valtionavustustoimintansa osalta rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta, toimii avustuksen hakijana tai saajana olevan rekisteröidyn yhteyspisteenä ja vastaa muista rekisterinpitäjän tehtävistä. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä päättää tietojen luovuttamisesta muiden kuin 32 d §:ssä tarkoitettussa valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavien tietojen osalta.

Valtiokonttori vastaa valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa kaikista rekisterinpitäjän tehtävistä.

32 d §

Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu ja palvelussa julkaistava tietoaaineisto

Valtiokonttori ylläpitää 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua palvelua yleisessä tietoverkossa verkkosivustollaan. Valtiokonttori tuottaa ja julkaisee palvelun tietoaaineiston valtionavustustoiminnan tietovarannon julkisista tiedoista.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, henkilötiedoista saadaan julkaista valtionavustuksen saajana olevan luonnollisen henkilön nimi, avustuksen käyttötarkoitus ja avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Palvelussa voidaan lisäksi julkaista muita valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Palvelussa ei kuitenkaan julkaista tietoja luonnollisille henkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä yksittäisistä hakemuksista eikä myönnettyistä valtionavustuksista, joiden suuruus on alle 1000 euroa. Muusta julkaistavasta tietoaaineistosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Henkilötietoja voi hakea palvelusta ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena valtionavustuksen saajan nimeä, valtionavustushaun nimeä, valtionapuviranomaisen nimeä taikka valtionavustuksen käyttötarkoitusta tai myöntämisvuotta.

32 e §

Tietojen ja asiakirjojen säilytys ja arkistointi

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavat myönnettyjä valtionavustuksia koskevat tiedot ja asiakirjat on säilytettävä kymmenen vuotta valtionavustuksen viimeisen erän maksamisesta. Valtionapuviranomainen ja lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voivat kuitenkin 13 §:n 4 momentissa tarkoitettua valtionavustusta tai erityisistä syistä muutakin valtionavustusta myöntäessään päättää tietojen ja asiakirjojen pidemmästä säilytysajasta. Tietovarantoon tallennettujen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen säilytystarve on arvioitava uudelleen vähintään viiden vuoden välein. Tietovarantoon tallennettavat kielteisiä valtionavustuspäätöksiä koskevat tiedot ja asiakirjat on säilytettävä viisi vuotta valtionavustuspäätöksen tekemisestä.

Valtiokonttori vastaa siitä, että valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennetut tiedot ja asiakirjat ovat arkistoitavissa. Valtiokonttori voi tehdä arkistointia koskevan esityksen keskitetysti valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän toimeksiantosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 32 b §:n 1 momentissa säädetty vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2023. Maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskeva vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2024.

2.

Laki

valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 b §:n 1, 3 ja 4 momentti ja 2 c §, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 5 kohta ja 2 c § laissa 557/2020 ja 2 b §:n 1, 3 ja 4 momentti laissa 1369/2019, sekä
lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1081/2014, 180/2019, 1369/2019 ja 557/2020, uusi 6—9 kohta seuraavasti:

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

-
- 5) tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi;
- 6) toimia valtionavustuslain (688/2001) 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetun valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena;
- 7) toimia valtionavustuslain 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun tietoaineiston tuottajana ja julkaisijana;
- 8) vastata valtionavustuslain 6 a luvussa säädettyistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen käsittelyyn liittyvistä muista kuin 6 ja 7 kohdassa tarkoitetuista tehtävistä sekä
- 9) tuottaa valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi.
-

2 b §

Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tehtävän ja 2 §:n 1 momentin 6—8 kohdassa tarkoitettujen valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpitoa koskevien tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tilastokeskuksella, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella, Opetushallituksella ja valtiovarainministeriöllä on oikeus saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi ne välttämättömät salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tehtävän toteuttamiseen.

Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät kuntien taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Valtiokonttorin on julkaistava valtionavustustoiminnan tietovarannon tietoja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa valtionavustuslain 32 d §:ssä säädetyllä tavalla.

Kuntien taloustietovarannon sekä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen käytöstä ei peritä maksua.

2 c §

Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 §:n 1 momentin 5 ja 9 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionhallinnon toimintaa ja taloutta koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen, Digi- ja väestötietoviraston, Senaatti-

kiinteistöjen, Hansel Oy:n, Haus kehittämiskeskus Oy:n ja valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien (*yhteinen palveluntuottaja*) rekistereistä ja valtionavustustoiminnan tietovarannosta, joissa on valtion virastoja ja laitoksia koskevia toiminnan suunnittelun ja seurannan, talous- ja henkilöstöhallinnon, yhteisen perustietotekniikan, hankintojen hallinnan, toimitilahallinnan, keskitettyjen koulutuspalvelujen, hanke- ja projektihallinnan ja organisaatorakenteen tietoja tai valtionavustustoimintaa koskevia tietoja. Valtiokonttori, yhteinen palveluntuottaja ja tiedot luovuttava viranomainen määrittävät yhteistyössä lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua tehtävää varten luovutettavat tiedot. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7—11 kohdan mukaisia tietoja ei kuitenkaan luovuteta.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei luovuteta. Edellä 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua tehtävän hoitamiseksi välttämätön tieto sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen poissaolon kestosta voidaan kuitenkin luovuttaa. Tietoja käsiteltäessä on noudatettava asianmukaisia suojatoimia. Tiedot on pseudonymisoitava ennen niiden siirtämistä analysoitaviksi. Julkaistavat tulokset on anonymisoitava tai aggregoitava siten, että yksittäistä henkilöä ei tiedoista voi tunnistaa.

Valtiokonttori on rekisterinpitäjä niiden tietojen osalta, jotka se on saanut 1 momentin nojalla. Valtiokonttori ja valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä ovat kuitenkin valtionavustuslain 32 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä niiden tietojen osalta, jotka Valtiokonttori on saanut lain 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 2.6.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Valtiovarainministeri Annika Saarikko

1.

Laki

valtionavustuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtionavustuslain (688/2001) 1 §:n 3 momentti, ja
lisätään lakiin uusi 6 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Jollei muussa laissa toisin säädetä, tätä lakia sovelletaan myös valtionavustukseen, joka myönnetään käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Jos kuitenkin 2 momentissa tarkoitetun valtionavustuksen saajana on vieras valtio tai sen toimielin taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö, valtionavustukseen sovelletaan ainoastaan 5–8 §:ää sekä 11 §:n 5 momenttia.

Jollei muussa laissa toisin säädetä, tätä lakia sovelletaan myös valtionavustukseen, joka myönnetään käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Jos kuitenkin 2 momentissa tarkoitetun valtionavustuksen saajana on vieras valtio tai sen toimielin taikka valtioiden välinen kansainvälinen järjestö, valtionavustukseen sovelletaan ainoastaan 5–8 §:ää, 11 §:n 5 momenttia sekä 32 a—32 e §:ää.

6 a luku

Valtionavustustoiminnan tietovaranto

32 a §

Valtionavustustoiminnan tietovaranto

Valtionavustuksia koskevien tietojen hallinnoimiseksi, keräämiseksi, välittämiseksi ja valtionavustusten käytön valvonnan tehostamiseksi on valtionavustustoiminnan tietovaranto. Valtiokonttori ylläpitää tietovarantoon sisältyviä palveluja, jotka ovat:

- 1) valtionavustushakujen julkaisemisen ja asiointin palvelu;*
- 2) valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu;*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelu.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennetaan valtionavustuksen hakemista, myöntämistä, maksamista, käyttöä ja valvontaa sekä palauttamista ja takaisinperintää koskevat tiedot, jotka ovat tarpeellisia tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Tietovarantoon voidaan tallentaa valtionavustushakemuksen käsittelemiseksi ja valtionavustusten käytön valvomiseksi välttämättömiä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Valtiokonttori saa muokata ja yhdistellä tietovarantoon tallennettuja tietoja niiden laadun ja hyödynnettävyyden parantamiseksi.

32 b §

Valtionavustustoiminnan tietojen tallentaminen ja toimittaminen

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän, joka käyttää 32 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua valtionavustusten käsittelyn ja hallinnoinnin palvelua, tulee tallentaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon 32 a §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Muussa tapauksessa valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulee toimittaa valtionavustustoiminnan vähimmäistiedot Valtiokonttorille valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi.

Tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavia henkilötietoja ovat valtionavustuksen hakijana ja saajana olevan luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus sekä valtionavustuksen käyttötarkoitus ja valtionavustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Muista tietovarantoon tallennettaviksi toimitettavista valtionavustushakuja ja niiden osoitetietoja, valtionavustushakemusten ja -päätösten yksilöintiä, valtionavustusasiasiaa, valtionavustuksen hakijaa ja saajaa ja valtionavustuspäätöstä koskevista vähimmäistiedoista sekä niiden toimittamisajasta ja toimittamistavasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 c §

Valtionavustustoiminnan tietovarannon rekisterinpitäjä ja tiedonhallinta

Valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen yhteisrekisterinpitäjiä ovat Valtiokonttori sekä valtionapuviranomainen ja lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä. Valtiokonttori vastaa tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen teknisestä toiminnasta ja käytettävyydestä sekä teknisestä rajapinnasta tietojen tallentamista ja vähimmäistietojen toimittamista, käsittelyä ja luovutusta varten sekä tietojen eheydestä ja säilyttämisestä. Valtiokonttori vastaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 13 §:n 2—5 momentissa sekä 14, 15 ja 17 §:ssä viranomaiselle säädettyistä tehtävistä sekä muista vastaavista tiedonhallintaan liittyvistä teknisistä tehtävistä.

Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä vastaa oman valtionavustustoimintansa osalta rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta, toimii avustuksen hakijana tai saajana olevan rekisteröidyn yhteyspisteenä ja vastaa muista rekisterinpitäjän tehtävistä. Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä päättää tietojen luovuttamisesta muiden kuin 32 d §:ssä tarkoitetussa valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavien tietojen osalta.

Valtiokonttori vastaa valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa kaikista rekisterinpitäjän tehtävistä.

32 d §

Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu ja palvelussa julkaistava tietoaaineisto

Valtiokonttori ylläpitää 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua palvelua yleisessä tietoverkossa verkkosivustollaan. Valtiokonttori tuottaa ja julkaisee palvelun tietoaaineiston valtionavustustoiminnan tietovarannon julkisista tiedoista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, henkilötiedoista saadaan julkaista valtionavustuksen saajana olevan luonnollisen henkilön nimi, avustuksen käyttötarkoitus ja avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen. Palvelussa voidaan lisäksi julkaista muita valtionavustuksen hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevia tietoja. Palvelussa ei kuitenkaan julkaista tietoja luonnollisille henkilöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä yksittäisistä hakemuksista eikä myönnettyistä valtionavustuksista, joiden suuruus on alle 1000 euroa. Muusta julkaistavasta tietoaaineistosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Henkilötietoja voi hakea palvelusta ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena valtionavustuksen saajan nimeä, valtionavustushaun nimeä, valtionapuviranomaisen nimeä taikka valtionavustuksen käyttötarkoitusta tai myöntämisvuotta.

32 e §

Tietojen ja asiakirjojen säilytys ja arkistointi

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavat myönnettyjä valtionavustuksia koskevat tiedot ja asiakirjat on säilytettävä kymmenen vuotta valtionavustuksen viimeisen erän maksamisesta. Valtionapuviranomainen ja lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voivat kuitenkin 13 §:n 4 momentissa tarkoitettua valtionavustusta tai erityisistä syistä muutakin valtionavustusta myöntäessään päättää tietojen ja asiakirjojen pidemmästä säilytysajasta. Tietovarantoon tallennettujen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen säilytystarve on arvioitava uudelleen vähintään viiden vuoden välein. Tietovarantoon tallennettavat kielteisiä valtionavustuspäätöksiä koskevat tiedot ja asiakirjat on säilytettävä viisi vuotta valtionavustuspäätöksen tekemisestä.

Valtiokonttori vastaa siitä, että valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennetut tiedot ja asiakirjat ovat arkistoitavissa. Valtiokonttori voi tehdä arkistointia koskevan esityksen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

keskitetysti valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän toimeksiannosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 32 b §:n 1 momentissa säädetty vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2023. Maa- ja metsätalouden alkutuotannon ja kalatalouden valtionavustuksia koskeva vähimmäistietojen toimittamisvelvollisuus tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2024.

2.

Laki

valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 b §:n 1, 3 ja 4 momentti ja 2 c §, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 5 kohta ja 2 c § laissa 557/2020 ja 2 b §:n 1, 3 ja 4 momentti laissa 1369/2019, sekä

lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1081/2014, 180/2019, 1369/2019 ja 557/2020, uusi 6—9 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

5) tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi.

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, jollei toimivallasta muualla toisin säädetä:

5) tuottaa valtionhallinnon analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi;

6) toimia valtionavustuslain (688/2001) 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetun valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7) toimia valtionavustuslain 32 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelun tietoineiston tuottajana ja julkaisijana;

8) vastata valtionavustuslain 6 a luvussa säädetystä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettujen tietojen käsittelyyn liittyvistä muista kuin 6 ja 7 kohdassa tarkoitetuista tehtävistä sekä

9) tuottaa valtionavustustoiminnan analysointi- ja raportointipalveluja valtioneuvostolle valmistelun ja päätöksenteon tueksi.

2 b §

Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tehtävän toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tilastokeskuksella, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella, Opetushallituksella ja valtiovarainministeriöllä on oikeus saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät salassa pidettävät tiedot.

2 b §

Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tehtävän ja 2 §:n 1 momentin 6—8 kohdassa tarkoitettujen valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpitoa koskevien tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tilastokeskuksella, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella, Opetushallituksella ja valtiovarainministeriöllä on oikeus saada Valtiokonttorilta tehtäviensä toteuttamiseksi ne välttämättömät salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tehtävän toteuttamiseen.

Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa.

Valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät kuntien taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Valtiokonttorin on julkaistava valtionavustustoiminnan tietovarannon tietoja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa valtionavustuslain 32 d §:ssä säädetyllä tavalla.

Taloustietovarannon käytöstä ei peritä maksua.

Kuntien taloustietovarannon sekä valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen käytöstä ei peritä maksua.

2 c §

Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionhallinnon toimintaa ja taloutta koskevat tiedot viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain

2 c §

Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 §:n 1 momentin 5 ja 9 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät valtionhallinnon toimintaa ja taloutta koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun

Voimassa oleva laki

(621/1999) mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen, Digi- ja väestötietoviraston, Senaatti-kiinteistöjen, Hansel Oy:n ja Haus kehittämiskeskus Oy:n (yhteinen palveluntuottaja) rekistereistä, joissa on valtion virastoja ja laitoksia koskevia toiminnan suunnittelun ja seurannan, talous- ja henkilöstöhallinnon, yhteisen perustietotekniikan, hankintojen hallinnan, toimitilahallinnan, keskitettyjen koulutuspalvelujen, hanke- ja projektihallinnan ja organisaatiorakenteen tietoja. Valtiokonttori, yhteinen palveluntuottaja ja tiedot luovuttava viranomaisen määrittävät yhteistyössä analysointi- ja raportointipalveluja varten luovutettavat tiedot. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7–11 kohdan mukaisia tietoja ei kuitenkaan luovuteta.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei luovuteta. Tieto sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen poissaolon kestosta voidaan kuitenkin luovuttaa. Tietoja käsiteltäessä on noudatettava asianmukaisia suojatoimia. Tiedot on pseudonymisoitava ennen niiden siirtämistä analysoitavaksi. Julkaistavat tulokset on anonymisoitava tai aggregoitava siten, että yksittäistä henkilöä ei tiedoista voi tunnistaa.

Valtiokonttori on rekisterinpitäjä niiden tietojen osalta, jotka se on saanut 1 momentin nojalla.

Ehdotus

lain (621/1999) mukaan toimivaltaiselta viranomaiselta sellaisista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen, Digi- ja väestötietoviraston, Senaatti-kiinteistöjen, Hansel Oy:n, Haus kehittämiskeskus Oy:n ja valtionapuviranomaisten tai lain nojalla muiden valtionavustuksia myöntävien (yhteinen palveluntuottaja) rekistereistä ja valtionavustustoiminnan tietovarannosta, joissa on valtion virastoja ja laitoksia koskevia toiminnan suunnittelun ja seurannan, talous- ja henkilöstöhallinnon, yhteisen perustietotekniikan, hankintojen hallinnan, toimitilahallinnan, keskitettyjen koulutuspalvelujen, hanke- ja projektihallinnan ja organisaatiorakenteen tietoja tai valtionavustustoimintaa koskevia tietoja. Valtiokonttori, yhteinen palveluntuottaja ja tiedot luovuttava viranomaisen määrittävät yhteistyössä lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua tehtävää varten luovutettavat tiedot. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 ja 7–11 kohdan mukaisia tietoja ei kuitenkaan luovuteta.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei luovuteta. Edellä 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämätön tieto sairaudesta, ammattitaudista tai työtapaturmasta aiheutuneen poissaolon kestosta voidaan kuitenkin luovuttaa. Tietoja käsiteltäessä on noudatettava asianmukaisia suojatoimia. Tiedot on pseudonymisoitava ennen niiden siirtämistä analysoitavaksi. Julkaistavat tulokset on anonymisoitava tai aggregoitava siten, että yksittäistä henkilöä ei tiedoista voi tunnistaa.

Valtiokonttori on rekisterinpitäjä niiden tietojen osalta, jotka se on saanut 1 momentin nojalla. Valtiokonttori ja valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä ovat kuitenkin valtionavustuslain 32 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yhteisrekisterinpitäjiä niiden tietojen osalta, jotka Valtiokonttori on saanut lain 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valtioneuvoston asetus

valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettavista vähimmäistiedoista sekä valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavista tiedoista

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään valtionavustuslain (688/2001) 32 b §:n 2 momentin ja 32 d §:n 2 momentin, sellaisena kuin ne ovat laissa (/), nojalla:

1 §

Valtionavustushakuja koskevat tietovarantoon toimitettavat tiedot

Valtionavustushaulla (haku) tarkoitetaan valtionavustustoimintaan kuuluvaa suunnitelmallista tai säädökseen perustuvaa toimintaa, jossa valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä mahdollistaa tiettyyn yhteiskunnalliseen päämäärään tai käyttötarkoitukseen liittyvien valtionavustusten hakemisen.

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän on toimitettava haettavaksi julistamistaan valtionavustuksista valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi seuraavat tiedot:

- 1) Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän nimi;
- 2) Haun nimi;
- 3) Haun kuvaus;
- 4) Avustuslaji;
- 5) Avustuksen mahdollinen saaja;
- 6) Hakuajan tyyppi;
- 7) Määräaikaisen haun alkamis- ja päättymisajankohta;
- 8) Haun tavoitteet.

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän on lisäksi toimitettava sen verkkosivuston osoite, joka sisältää lisätietoja haettavana olevasta valtionavustuksesta.

Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voi toimittaa haettavaksi julistamistaan valtionavustuksista valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi muitakin tietovarannon tukemia tietoja.

2 §

Valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevat tietovarantoon toimitettavat tiedot

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän on toimitettava valtionavustushakemuksista ja niihin annetuista valtionavustuspäätöksistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi seuraavat tiedot:

- 1) Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän nimi;
- 2) Haun yksilöintitieto;
- 3) Valtionavustusasiain liittyvät tiedot
 - a) asianumero,
 - b) asian vireille tulon päivämäärä,
 - c) haettu euromääräinen avustus;
- 4) Valtionavustuksen hakijaa ja saajaa koskevat tiedot
 - a) oikeushenkilön yrittäjätunnus,

- b) ulkomaisen avustuksen hakijan ja saajan nimi;
- 5) Valtionavustuspäätöstä koskevat tiedot
 - a) päätöksen päivämäärä,
 - b) myönnetty euromääräinen avustus,
 - c) päätös avustuksen myöntämättä jättämisestä,
 - d) oikeushenkilölle myönnetyn avustuksen käyttötarkoitus tai käyttötarkoituksen muutos,
 - e) oikeushenkilölle myönnetyn avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen,
 - f) avustuksen takaisinperintää koskevan lainvoimaisen päätöksen perusteella kulloinkin takaisin maksamatta olevan avustuksen euromäärä sekä takaisinperinnän peruste.

Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voi toimittaa valtionavustushakemuksista ja valtionavustuspäätöksistä valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi muitakin tietovarannon tukemia tietoja.

3 §

Eräistä ulkomailla käytettäväksi myönnettyistä valtionavustuksista tietovarantoon toimitettavat tiedot

Edellä 1—2 §:ssä säädetystä poiketen valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän on toimitettava valtionavustuslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista Suomen ulkopuolella käytettäväksi myönnettyistä valtionavustuksista valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi seuraavat tiedot:

- 1) Valtionapuviranomaisen nimi;
- 2) Asianumero;
- 3) Avustuksen saajan nimi;
- 4) Avustuksen suuruus;
- 5) Avustusta koskevan hallintopäätöksen päivämäärä;
- 6) Avustuksen käyttötarkoitus

4 §

Euroopan yhteisön tai muista Euroopan Unionin varoista myönnettävistä valtionavustuksista tietovarantoon toimitettavat tiedot

Edellä 1—2 §:ssä säädetystä poiketen valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän on toimitettava valtionavustuslain 2 §:ssä tarkoitetuista Euroopan yhteisön tai muista Euroopan unionin varoista myönnettävistä valtionavustuksista valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi vähintään seuraavat tiedot:

- 1) Valtionavustushakua koskevat tiedot
 - a) valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän nimi,
 - b) haun nimi,
 - c) haun alkamis- ja päättymisajankohta,
 - d) haun tietoja sisältävän verkkosivuston osoite;
- 2) Valtionavustuspäätöstä koskevat tiedot
 - a) haun nimi tai muu yksilöintitieto,
 - b) avustusasian asianumero,
 - c) avustuksen saajan nimi ja yksilöintitunnus,
 - d) myönnetyn avustuksen suuruus,
 - e) avustuksen myöntämistä koskevan päätöksen päivämäärä,
 - f) avustuksen käyttötarkoitus,
 - g) avustuksen käytön alueellinen kohdentuminen.

5 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään tallennettavista valtiontuista tietovarantoon toimitettavat tiedot

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain (293/2017) 7 a §:ssä tarkoitetuista valtiontuista valtionavustustoiminnan tietovarantoon toimitetaan tallennettaviksi tämän asetuksen 4 §:ssä tarkoitetut valtionavustushakuja ja valtionavustuspäätöksiä koskevat tiedot.

6 §

Tietojen toimittamisen aikataulu

Tässä asetuksessa tarkoitetut valtionavustushakuja koskevat tiedot tulee toimittaa viimeistään valtionavustuksen haettavaksi julistamisen yhteydessä.

Tässä asetuksessa tarkoitetut valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevat tiedot tulee toimittaa viivytyksettä valtionavustuspäätöksen tai valtionavustusta koskevan hallintopäätöksen tekemisen jälkeen. Tiedot tulee kuitenkin toimittaa viimeistään 3 kuukauden kuluttua valtionavustuspäätöksen tai hallintopäätöksen tekemisestä.

7 §

Tietojen toimittamistapa

Valtionapuviranomaisen tai lain nojalla muun valtionavustuksia myöntävän tulee toimittaa tässä asetuksessa tarkoitetut valtionavustushakuja koskevat tiedot käyttöliittymän kautta julkaisemalla tiedot valtionavustuslain 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetussa valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin palvelussa.

Tässä asetuksessa tarkoitetut valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevat tiedot tulee toimittaa joko käyttöliittymän kautta siirtotiedostolla tai automaattisesti rajapinnan kautta.

Tässä asetuksessa tarkoitetut tiedot voidaan toimittaa kootusti hallintoviranomaisen taikka yhteisestä tietojärjestelmästä tai tietovarannosta vastaavan viranomaisen välityksellä.

8 §

Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistavat tiedot

Valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa julkaistaan seuraavat tietovarantoon tallennettaviksi toimitetut valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevat tiedot:

- 1) Avustuksen hakijana ja saajana olevan oikeushenkilön nimi;
- 2) Oikeushenkilön hakema euromääräinen avustus;
- 3) Myönnetty euromääräinen avustus;
- 4) Tieto avustuksen myöntämättä jättämisestä oikeushenkilölle

Lisäksi palvelussa julkaistaan valtionavustusten hakemista, myöntämistä ja käyttöä koskevista tiedoista yhteenvetoja.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan xx päivänä xxkuuta 20xx.

Valtionavustushakemuksia ja -päätöksiä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuus ei koske ennen asetuksen voimaantuloa haettaviksi julistettuja valtionavustuksia.

Valtionapuviranomainen tai lain nojalla muu valtionavustuksia myöntävä voi toimittaa valtionavustustoiminnan tietovarantoon tallennettaviksi myös sellaisia tämän asetuksen 1 §:ssä tai 4 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja, jotka koskevat ennen asetuksen voimaantuloa haettavaksi julistettuja valtionavustuksia.

Valtionavustustoiminnan tietovarantoon voidaan toimittaa tallennettaviksi myös sellaisia tämän asetuksen 2 ja 3 §:ssä sekä 4 §:n 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, jotka koskevat ennen asetuksen voimaantuloa tehtyjä valtionavustuspäätöksiä tai valtionavustuksia koskevia hallintopäätöksiä.